

4/2370 19 APR 45 F36//CAB16P.H ← 1/

Johan Christiaan Meijer

In de voetsporen van sergeant Meijer; de
slag om de Grebbeberg in microperspectief

Danaë Evers – 437558
20-09-2021

Saxion Hogeschool
University of Applied Sciences
Definitief

Colofon

Een archeologisch verantwoordingsdocument, voor het afstudeeronderzoek, uitgevoerd in het kader van een Comenius Teaching Fellow "Digital classroom: Archaeology of Conflicts", aan Saxion Hogeschool te Deventer.

Auteur: Danaë Evers (437558).

Bachelor student van de opleiding Archeologie.

In opdracht van:

Het Lectoraat Bodem en Ondergrond.

Foto's tekeningen en kaarten: auteur, tenzij anders vermeld.

© Saxion Archeologie, Deventer, september 2021.

Administratieve gegevens

Student

Naam	Danaë Evers
Adres	Bourdonstraat 20
Postcode + woonplaats	7535 DJ Enschede
Telefoonnummer	0534352966 / 0642280802
E-mail (privé)	danaeevers@icloud.com
E-mail (Saxion)	437558@student.saxion.nl
Geboortedatum	15-07-1999
Nationaliteit	Nederlandse
Studentnummer	437558

Opdrachtgever

Naam	Saxion Archeologie, Lectoraat Bodem en Ondergrond
Adres	Handelskade 75
Postcode + plaats	7417 DH Deventer
Directeur	Suzan Veldhuis, van BBT Saxion
Contactpersoon	Wilko van Zijverden
Telefoonnummer	0612923651
E-mail	w.k.vanzijverden@saxion.nl
Functie	Hoofddocent/onderzoeker Business, Building & Technology

Gegevens Opleiding

Naam	Archeologie
Adres	Handelskade 75
Postcode en plaats	7417 DH Deventer
Academie	Business, Building and Technology
Afdeling	Archeologie
Begeleider	Ruurd Kok en Kris Brussen
Beoordelaar Saxion	Jop Brijker

Opdrachtgever

Wilko van Zijverden	Lectoraat Bodem en Ondergrond
---------------------	-------------------------------

Voorwoord

Voor dit afstudeeronderzoek is er gekozen voor een thema behorende bij de Tweede Wereldoorlog. Al zo lang ik mij kan herinneren ben ik geïnteresseerd geweest in deze periode en het is tevens ook de reden dat ik Archeologie ben gaan studeren. Vanuit mijn familie heb ik het verhaal van sergeant Chris Meijer te horen gekregen. Hij was de eerste verloofde van mijn overgrootmoeder. Het onderzoek naar de laatste dagen van sergeant Chris Meijer is verwerkt in een Storymap om het toegankelijk te maken voor een groter publiek. Het voor u liggende afstudeerwerkstuk is dankzij de interesse voor deze geschiedenisperiode tot stand gekomen.

Dankwoord

Er zijn een aantal personen die ik wil bedanken voor hun rol tijdens dit afstudeerproces:

Ruurd Kok: Ik wil mijn begeleider bedanken voor de goede hulp en begeleiding tijdens dit onderzoek. Door zijn kritische blik vanaf het begin kon het onderzoek geordend en in goede banen van start gaan.

Wilko van Zijverden: Graag wil ik mijn opdrachtgever bedanken het vertrouwen in een onderzoek met een goed eindresultaat. Naast de rol van opdrachtgever heeft hij mij erg geholpen wanneer mijn eigen denkproces vastliep en ik te moeilijk dacht over bepaalde onderdelen van het onderzoek.

Hans Brons: Bedankt voor het meedenken over het onderwerp vanaf het begin en het in contact brengen met andere partijen die nuttige informatie konden verstrekken.

Antoine Moghaddar: Ik wil Antoine bedanken voor de tijd en moeite die hij heeft genomen mij te helpen met het doen en uitwerken van de interviews.

Michiel Teunisse: Ik wil Michiel bedanken voor zijn tijd en interesse in het onderzoek. De rondleiding op de Grebbeberg en het in contact brengen met andere partijen hebben erg geholpen met het compleet maken van het onderzoek.

Sander Evers: Graag wil ik mijn vader bedanken dat hij altijd klaar stond om mij te helpen waar hij kon. Ik wil hem voornamelijk bedanken voor de vele keren dat er een nieuwe planning moest worden gemaakt en hij mee dacht hoe alle activiteiten goed in de tijd konden worden weggezet.

Daan Postma wil ik bedanken voor de goede samenwerking voor het maken van de video's voor de Minor en de excursiedag langs de verschillende plekken voor ons beide afstudeeronderzoeken.

Ook wil ik mijn studiegenoten bedanken voor hun hulp en tips over het werken met Storymaps. In het bijzonder Lars van Loenen en Wouter Hinrichs.

Als laatste wil ik Kris Brussen bedanken voor het overnemen van de begeleiding nadat Ruurd Kok is gestopt bij Saxion: dankzij deze begeleiding zijn de laatste weken van het afstuderen snel en soepel verlopen.

Danaë Evers

Enschede 22-09-2021

Samenvatting

Het voorliggende document is het verantwoordingsdocument behorende bij het afstudeeronderzoek dat is gedaan voor de opleiding Archeologie aan Saxion Hogeschool. Het onderzoek is gebaseerd op een hoofdvraag en een aantal deelvragen die voorafgaand zijn opgesteld. Naast de beantwoording van deze vragen worden er in dit document ook de gemaakte keuzes vermeld. Ook zal er toegelicht worden welke methodes zijn gebruikt om tot het eindresultaat te komen.

De opdrachtgever van dit project is het Lectoraat Bodem en Ondergrond van Saxion Hogeschool. Het project is uitgevoerd in het kader van een Comenius Teaching Fellow "Digital classroom: Archaeology of Conflicts". Tijdens het afstudeertraject werd er begeleiding gegeven door Ruurd Kok en Kris Brussen.

Voor dit afstudeeronderzoek is er gekozen om een eindproduct te maken. In plaats van het schrijven van een scriptie, zijn de onderzoeksresultaten verwerkt in een Storymap. Voor de minor "Digital classroom: Archaeology of Conflicts" is het van belang dat er een aantal voorbeeldprojecten beschikbaar zouden zijn. Hiervoor is dan ook de Storymap gemaakt en daarnaast een uitlegvideo over het doen van interviews. Deze video is gemaakt in samenwerking met Daan Postma.

Als onderwerp voor dit afstudeeronderzoek is er gekozen voor een thema binnen de Tweede Wereldoorlog. Deze periode uit de geschiedenis heeft me altijd geïnteresseerd en is ook één van de redenen dat ik heb gekozen om de opleiding Archeologie te gaan volgen. Het onderwerp van dit afstudeeronderzoek is sergeant Johan Christiaan Meijer. Chris Meijer was sergeant van een sectie pantserafweergeschut in de stoplijn op de Grebbeberg tijdens de meidagen van 1940. Na de Duitse aanval

op Nederland werd hij op 12 mei 1940 door het Nederlands vuurpeloton geëxecuteerd. Naast militair was hij de eerste verloofde van mijn overgrootmoeder: Antonia Johanna Groot Enzerink. Tijdens dit onderzoek is er als het ware 'in de voetsporen van sergeant Meijer' getreden. De laatste dagen van sergeant Meijer tijdens de oorlog worden in kaart gebracht door de resultaten van het onderzoek in een Storymap te zetten. Dit onderzoek is niet alleen uitgevoerd met behulp van de 'geschreven' informatie, maar ook met te verkrijgen stellingkaarten en (oorlogs-)foto's van eventuele stellingen en manschappen. Ook zullen de belangrijke locaties in het veld worden bezocht. Zo is er een zo compleet mogelijk beeld verkregen over de laatste dagen van sergeant Meijer. Naast het onderzoek over het onderwerp zijn er ook deelvragen beantwoord over het maken van een Storymap. Er is een vergelijkend onderzoek uitgevoerd. De positieve resultaten hiervan zijn toegepast in het eindproduct.

De conclusies uit dit onderzoek worden in verhaalvorm gepresenteerd aan een groter publiek door middel van een ESRI-Storymap.

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens.....	2
Voorwoord	3
Dankwoord	3
Samenvatting	5
1. Inleiding	11
1.1 Afbakening en achtergrond.....	11
De aanleiding.....	11
Het onderwerp	11
De opdrachtgever	12
Het belang	13
1.2 Doelstelling.....	13
Gebruik in het onderwijs	14
Gebruik voor de internationale Minor	15
Omgang met (Tweede Wereldoorlog) Erfgoed	16
1.3 Uitwerking probleemstelling.....	17
Hoofdvraag	17
Deelvragen.....	18
Eindproducten	19
1.4 Leeswijzer.....	20
2. Projectgrenzen en randvoorwaarden.....	21
2.1 Projectgrenzen.....	21
2.2 Randvoorwaarden	21
De randvoorwaarden PvA.....	22

Wijzigingen ten opzichte van het PvA	23
3. Methoden en werkwijze	25
3.1 Vorbereidend onderzoek	25
Het Plan van Aanpak.....	25
3.2 Uitvoerend onderzoek	25
3.2.1 Inleiding	25
3.2.2 Vergelijkend onderzoek.....	26
3.2.3 Schriftelijk onderzoek	27
3.2.4 Beeldmateriaal	36
3.2.5 Veldinventarisatie.....	38
3.2.6 Interviews	45
3.2.7 Oral History.....	47
3.2.9 Minor	51
3.2.10 Contact met hulplijnen	52
4. Resultaten.....	53
4.1 Afronden van het onderzoek	53
4.2 Vergelijkend onderzoek	53
Conclusie vergelijkend onderzoek.....	78
Discussie vergelijkend onderzoek.....	80
4.3 Schriftelijk onderzoek.....	80
Archieven.....	80
Spellingsfouten	81
4.4 Beeldmateriaal	82
Luchtfoto's.....	82

4.5	Veldinventarisatie	84
	Shaded Relief – Ongefiltered	84
	Shaded Relief – Gefilterd	86
	Hillshade	87
4.6	Storymap	96
4.7	Onderzoeksvragen	112
	Deelvragen.....	112
	Hoofdvraag	128
5.	Discussie	130
	Terugblik op de doelstelling	130
	Verbeteringen en toekomstige veranderingen	131
	Reflecties	132
	Microniveau	132
	Mesoniveau	133
	Macroniveau	134
6.	Conclusie	136
	Deelvragen.....	136
	Hoofdvraag	145
	Slotwoord	146
7.	Aanbevelingen	147
	Bronnenlijst.....	149
	Verantwoordingsdocument.....	149
	Literatuur	149
	Internet bronnen	150

Archiefstukken.....	155
Beeldmateriaal	155
Overig	155
Bronnenlijst eindproduct.....	156
Literatuur	156
Rapporten	157
Krantenstukken	157
Archiefstukken.....	158
Archief foto's	160
Documentaire	161
Internet bronnen	161
Interviews	167
Overig	167
Beeldmateriaal Storymap	168
Bijlagen	173
Bijlage 1 Extra kaarten	173
Bijlage 2 Informatiebrief interviews	175
Bijlage 3 Toestemmingsformulier interviews	177
Bijlage 4 Interviews.....	180

1. Inleiding

1.1 Afbakening en achtergrond

De aanleiding

In opdracht van Het Lectoraat Bodem en Ondergrond, vanuit Saxion Hogeschool te Deventer is er in het laatste jaar van de opleiding een afstudeeronderzoek uitgevoerd. Deze afstudeeropdracht is een individuele opdracht en betreft een aan de praktijk van het archeologische werkveld ontleend project waarbij het accent ligt op het uitvoeren van een onderzoek naar een relevant thema voor de archeologische beroepspraktijk.¹ Er is een vrije keuze qua afstudeerthema, zolang het thema maar relevant is voor het archeologische werkveld en een aantoonbare relatie heeft met de archeologie. Wel gaat het hier om toegepast onderzoek bestaande uit een onderzoeks-gedeelte en een praktijkgedeelte.

Het onderwerp

Als afstudeerthema is er gekozen voor de Tweede Wereldoorlog. Vanuit mijn familie is er een oorlogsverhaal bekend over sergeant Chris Meijer. Hij was de eerste verloofde van mijn overgrootmoeder, Antonia Johanna Groot Enzerink. Het verhaal van sergeant Meijer gaat (in het kort) als volgt: Johan Christiaan Meijer was een Nederlandse militair die na de Duitse aanval op Nederland op 12 mei 1940 werd geëxecuteerd vanwege het niet opvolgen van een bevel in oorlogstijd.

“Art. 84 W.v.M.S. : Als militair in tijd van oorlog opzettelijk den onder zijne bevelen staanden post buiten noodzaak eigendunkelijk ontruimen of verlaten (op 11 Mei 1940 als sergeant-capitulant, commandant van een sectie P.A.G. een onder zijne bevelen staande post eigendunkelijk verlaten en ontruimd).

¹ Pollmann, 2018.

Gelet op den ernst van het feit en van oordeel, dat de veiligheid van den Staat de toepassing van de doodstraf in dit geval eischt, is de Krijgsraad van meening dat die straf aan beklaagde moet worden opgelegd. Vonnis aldus gefiatteerd door den generaal-majoor, commandant van het Legerkorps.”²

De opdrachtgever

De opdrachtgever voor dit afstudeeronderzoek is het Lectoraat Bodem en Ondergrond. Voor de opleiding Archeologie, Saxion Hogeschool te Deventer, wordt er een nieuwe internationale digitale Minor opgesteld rondom conflictarcheologie.³

Voor de Minor is het van belang dat er een aantal voorbeeldprojecten beschikbaar zijn en in dat kader is dit afstudeeronderzoek uitgevoerd. Belangrijk hierbij is dat er veel beeldmateriaal beschikbaar is dat gebruikt kan worden in online content. Voor dit digitale beeldmateriaal worden er video's gemaakt met daarin uitleg hoe onderzoek kan worden gedaan. Hierbij moet worden gedacht aan het vastleggen van archiefonderzoek, interviews, veldonderzoek en een GIS-analyse. De producten die als eindresultaat van dit onderzoek zijn behaald:

- Een Storymap: “Johan Christiaan Meijer; in de voetsporen van sergeant Meijer”. <https://arcg.is/1ezLfD>.
- Een Storymap: “Meijers repercussie; de doofpot geopend”. <https://arcg.is/zXCXX>.
- Een video in samenwerking met Daan Postma: Oral History – Case Study: Interviews.

² Stichting de Greb, [https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=vonnis-van-sergeant-capitulant-j-c-meijer-sectiecommandant-bij-19e-compagnie-pag,geraadpleegd op 15-05-2020](https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=vonnis-van-sergeant-capitulant-j-c-meijer-sectiecommandant-bij-19e-compagnie-pag,geraadpleegd%20op%2015-05-2020).

³ NRO, [https://www.nro.nl/comenius-teaching-fellow-beurs-voor-38-docenten/#alfabet,geraadpleegd op 14-06-2021](https://www.nro.nl/comenius-teaching-fellow-beurs-voor-38-docenten/#alfabet,geraadpleegd%20op%2014-06-2021).

Het belang

Er is natuurlijk al veel bekend over de Tweede Wereldoorlog, echter er zijn nog steeds veel onderdelen en invalshoeken om te onderzoeken en te vertellen. Het verhaal van Chris Meijer is daar één van. Het geeft aan dat er niet één kant goed en één kant fout was in de oorlog. Er zitten altijd twee kanten aan een verhaal en velen willen de twee kanten niet erkennen, of liever niet weten. Het verhaal wordt zwart en wit gezien in plaats van de vele grijstinten die het eigenlijk bevat. De resultaten van dit onderzoek zijn verwerkt in een Storymap, een digitale interactieve kaart. De combinaties van visualisaties en tekst zorgen ervoor dat het inzichtelijk is voor iedereen. Er kan geluisterd worden naar het verhaal, gelezen of gekeken. De belangrijke plekken zijn op de kaart te herkennen, wat het verhaal ruimtelijk maakt. Buiten een groot doorlopend verhaal kunnen er ook kleine uitstapjes worden gemaakt naar de verschillende perspectieven, zoals dat van Antonia Vlaswinkel-Groot Enzerink en haar familieleden.

Daarnaast is het Lectoraat Bodem- en Ondergrond als opdrachtgever ook een belanghebbende. Het is voor de opdrachtgever van belang dat de video bruikbaar is als lesmateriaal voor de online digitale Minor.

1.2 Doelstelling

Tijdens dit onderzoek wordt er als het ware ‘in de voetsporen van sergeant Meijer’ getreden om zo te achterhalen wat er precies gebeurd is, op welke manier en welke locatie. Het verhaal van sergeant Meijer is een verhaal dat, zoals al eerder benoemd, verteld moet worden. Het laat de andere kant van de oorlog zien, niet alleen twee of meer landen/naties tegenover elkaar maar ook één land/natie in gevecht met zichzelf. Het verhaal moet niet alleen verteld worden maar ook beschikbaar en bespreekbaar gemaakt worden voor alle generaties die hier belangstelling voor tonen.

Gebruik in het onderwijs

De Storymap geeft ruimte voor de verschillende perspectieven van een verhaal, maar er zit ook een educatief voordeel aan. De storymap kan gebruikt worden tijdens lessen over archeologie in klassen van verschillende studies en opleidingsniveaus. Een recent onderzoek wat hierover gedaan is in 2018 is uitgevoerd door Laura L. Klingman. Zij maakte voor haar afstudeeronderzoek aan de Binghamton Universiteit in New York een Storymap over de slag bij Fort Bull.⁴ Hierin vertelt ze het verhaal en laat ze zien hoe archeologie een bijdrage kan leveren aan het versterken of ontkrachten van geschreven bronnen over de slag. Een begrenzing van het toepassen van archeologie in het onderwijssysteem is de beperkte toegang tot materialen en bronnen, evenals het bezoeken van opgravingen (door beperkte financiering). Klingman geeft aan dat digitale mediaplatforms een uitkomst kunnen bieden en ervoor kunnen zorgen dat archeologie onderdeel kan worden van het curriculum van verschillende studies.⁵ Naast de voordelen van digitale mediaplatforms vertelt ze ook over het onderzoek van Jeppson en Brauer uit 2007.⁶ Zij stellen dat het onderwijzen van archeologie niet alleen bijdraagt aan de waardering van archeologisch onderzoek, maar ook aan de ontwikkeling van het kritisch leren nadenken en het bijdragen aan het beheer en conserveren van bronnen en onderdelen uit historische culturen.

Het onderwijzen met behulp van een Storymap zou volgens een onderzoek uitgevoerd door Kerski in 2015 'de geo-geletterdheid of het ruimtelijk denken verbeteren, wat naar verwachting een weg naar succes zal zijn in veel wetenschappelijke, technologische, technische en wiskundige carrières in de 21e-eeuwse beroepsbevolking'.⁷ Dit zorgt ervoor dat de Storymap

⁴ <https://arcg.is/0vrvr0>.

⁵ Klingman, 2018.

⁶ Jeppson, 2007.

⁷ Kerski 2015.

niet alleen een positief educatieve invloed heeft op de archeologie en geschiedenis maar ook op andere beroepenvelden.

Gebruik voor de internationale Minor

Het gebruik van een Storymap heeft vele voordelen als onderdeel van educatie. Uit een onderzoek, uitgevoerd door Battersby in 2013, is er een test gedaan waarbij negentien studenten hun groepsproject in een Storymap moesten presenteren. Een deel van deze studenten hadden een achtergrond in programmeren of interesse en ervaring in het gebruik van GIS-programma's. Uit dit onderzoek bleek dat deze mensen wel een voorsprong hadden op het gebruik van de Storymap, maar door de gebruiksvriendelijkheid van ESRI Storymap kunnen ook gebruikers die niet een achtergrond hebben in GIS een goede representatieve Storymap creëren.⁸ Naast dat het gebruiksvriendelijk is, is het gebruik van de Storymap een geschikt medium voor het verspreiden van informatie voor de internationale Minor, omdat deze wereldwijd beschikbaar voor gebruikers met toegang tot het internet. Docenten kunnen het curriculum online doceren in meerdere landen tegelijk door het gebruik van een Storymap. Uit een onderzoek over het gebruik van digitale interactieve media tijdens lessen werd door Watson geconcludeerd dat door de interactie die de Storymap biedt, de les meer studentgericht is in plaats van docent gericht, wat bijdraagt aan de actieve betrokkenheid van studenten in een les.⁹ Daarnaast is er voor het maken van Storymaps veel open-source materiaal te vinden in de vorm van video's en blogs met hierin uitleg over de verschillende onderdelen en opties die een ESRI Storymap biedt. In een onderzoek uit 2018 door Cope kwam naar voren dat de Storymap het draagvlak voor informatie vergroot. Een Storymap

⁸ Battersby 2013.

⁹ Watson 2011.

is namelijk te bekijken op meerdere apparaten die aan een netwerk verbonden kunnen zijn: mobiel, laptop, vaste computer of tablet. Waardoor dit bij draagt aan de beschikbaarheid voor een groter publiek.¹⁰

Omgang met (Tweede Wereldoorlog) Erfgoed

De Tweede Wereldoorlog is onderdeel van ons erfgoed. Door UNSECO wordt erfgoed uitgelegd als: "onze erfenis uit het verleden, waar we vandaag mee leven en wat we doorgeven aan toekomstige generaties".¹¹ De Storymap kan hierbij helpen. Deze herbruikbare bron wordt opgeslagen en wereldwijd beschikbaar gesteld. Hiermee wordt het onderdeel van het Digitale Erfgoed. Op deze manier kan er 'digitale conservering' van informatie plaatsvinden en wordt de digitale informatievoorziening vergroot. Vanuit het Verdrag van Faro wordt er veel aandacht besteed aan kwalitatief goede digitale informatievoorzieningen over erfgoed, om dit zo toegankelijk mogelijk te maken voor het bredere publiek.¹² Het doel hiervan is om het collectief geheugen te voorzien van zoveel mogelijk kennis op een toegankelijke manier. Het Verdrag van Faro biedt professionals in de erfgoedsector handvatten om de samenleving actief te betrekken bij erfgoedprojecten. Met het Faro-programma wil de Rijksdienst Cultureel Erfgoed burgerinitiatief en -participatie een vast onderdeel maken in de erfgoedpraktijk.¹³ Voor de educatie over de Tweede Wereldoorlog kan dit betekenen dat er later vanuit burgerinitiatieven bijvoorbeeld Storymaps kunnen worden gecreëerd voor musea. De kwaliteit van deze Storymaps kan door collegiale toetsing worden behouden. Naast het Verdrag

¹⁰ Cope 2018.

¹¹ <https://en.unesco.org/themes/information-preservation/digital-heritage/concept-digital-heritage>.

¹² <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/erfgoedparticipatie-faro/verdrag-van-faro>.

van Faro houdt ook de Europese Commissie zich bezig met het vergroten van het digitale erfgoed. Ze stimuleren musea en andere culturele organisaties om innovatieve bezoekerservaringen aan te bieden zodat het publiek op afstand ook toegang kan krijgen tot tentoonstelling of bijvoorbeeld materiaal dat niet wordt tentoongesteld in het museum zelf. Hiervoor is er vanuit de Europese Commissie een digitaal Europees platform ontstaan, Europeana¹⁴, waar de culturele erfgoedsector wordt begeleid tijdens deze digitale verandering.¹⁵

1.3 Uitwerking probleemstelling

Hoofdvraag

- Op welke manier kan de geschiedenis van de laatste dagen van sergeant Meijer levendig in een ESRI-Storymap verbeeld worden voor een groter publiek?

Toelichting: zoals al eerder benoemd wordt er als het ware in de voetsporen van sergeant Meijer getreden. Dit onderzoek wordt niet alleen gemaakt met behulp van de 'geschreven' informatie, maar ook met te verkrijgen stellingkaarten en (oorlogs-) foto's van eventuele stellingen en manschappen. Zo wordt er een zo compleet mogelijk beeld verkregen over de laatste dagen van sergeant Meijer. Dit verhaal wordt gepresenteerd aan een groter publiek door middel van een ESRI-Storymap. Het is een bijzonder en relevant verhaal dat op zo'n manier verteld wordt dat het voor het bredere publiek van verschillende leeftijden ook begrijpelijk blijft. Het verhaal moet duidelijk zijn zonder gebruik van bijvoorbeeld vakjargon en wanneer dit wel wordt

¹⁴ <https://www.europeana.eu/nl/>.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/culture/nl/cultural-heritage/cultural-heritage-eu-policies/europees-digitaal-erfgoed>.

gebruikt moet het op zo'n manier worden uitgelegd dat iedereen het kan begrijpen.

Deelvragen

De deelvragen worden op micro-, meso- en macroniveau ingedeeld.

Microniveau

De vragen op microniveau hebben betrekking op de locaties die in het leven van sergeant Meijer een belangrijke rol hebben gespeeld. Het gaat hierbij over de cultuurhistorische en archeologische waarde.

1. Welke locaties speelden een belangrijke rol in het leven van sergeant Meijer?
2. Wat zijn de coördinaten van de belangrijke locaties?
3. Wat is er nog zichtbaar van de belangrijke locaties in het veld?
4. Hoe zag de schietbaan in Doorn er uit ten tijde van het voltrokken vonnis in 1940?
5. Hoe stond de schietbaan in relatie tot de directe omgeving?

Mesoniveau

De vragen op mesoniveau hebben een bredere kijk op het leven van sergeant Meijer, zonder daar daadwerkelijk een specifieke plek bij te betrekken. Ook is de situatie op de Grebbeberg in de Meidagen van 1940 in dit onderdeel op breder niveau bekeken.

1. Hoe was het leven van Johan Christiaan Meijer voorafgaande aan de mobilisatie van Nederland?
2. Hoe verliep de slag om de Grebbeberg voor sergeant Meijer vanuit Nederlands oogpunt?
3. Hoe verliep de slag om de Grebbeberg voor sergeant Meijer vanuit Duits oogpunt?

4. Hoe zag de plek waar sergeant Meijer met zijn troepen was opgesteld er uit tijdens de veldslag van mei 1940?
5. Wat hebben de troepen van sergeant Meijer gedaan nadat zij de Grebbeberg hebben verlaten en het vonnis voor Chris Meijer was voltrokken?

Macroniveau

De vragen op macroniveau hebben betrekking op nieuwe inzichten in de educatie van Tweede Wereldoorlog en hoe dit kan worden vertaald in een Storymap.

1. Wat zijn bruikbare voorbeelden van Storymaps?
2. Welke recente inzichten op gebied van Tweede Wereldoorlog Educatie zijn relevant voor dit onderzoek?

Eindproducten

- Een ESRI-Storymap met hierop de uitgewerkte belangrijke punten en informatie verkregen door het onderzoek.
Via de volgende link is de Storymap te bekijken.
 - In de voetsporen van sergeant Meijer: <https://arcg.is/1ezLfD>.
 - Meijers repercutie: <https://arcg.is/zXCXX>.
- Verantwoordingsdocument in geschreven vorm.
- Een verfilmd stuk van het verantwoordingsdocument als eindproduct voor het Lectoraat Bodem en Ondergrond. Deze video zal als lesmateriaal worden gebruikt in de Minor voor de lessen Oral History: Oral History – Case Study: Interviews.

1.4 Leeswijzer

In dit verantwoordingsdocument zullen verschillende onderdelen worden besproken. Allereerst zullen de projectgrenzen en randvoorwaarden in hoofdstuk 2 worden besproken. In hoofdstuk 3 zal de methode en werkwijze worden besproken. Dit hoofdstuk is weer opgedeeld in twee delen waarbij in het eerste deel het voorbereidend onderzoek zal worden besproken en in het tweede deel het uitvoerend onderzoek. In dit tweede gedeelte zullen de activiteiten en motivatie hiervoor per methode worden beschreven. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het onderzoek besproken. De resultaten zullen per onderzoeksmethode worden besproken en als laatste worden de onderzoeksvragen beantwoord. In hoofdstuk 5 wordt er teruggeblikt op het onderzoek dat is gedaan. Dit is opgedeeld in een terugblik op de doelstelling en daarna wordt er op micro-, meso, en macroniveau gereflecteerd. Daarna volgt de conclusie in hoofdstuk 6. Dit hoofdstuk is opgedeeld in de deelvragen en hoofdvraag en als laatste een slotwoord. Als laatste hoofdstuk worden de aanbevelingen besproken. Daarna volgt nog de bronnenlijst en als laatste de bijlagen.

2. Projectgrenzen en randvoorwaarden

2.1 Projectgrenzen

Tijdens dit onderzoek is er gefocust op de aspecten van de Meidagen die van belang zijn geweest voor het leven van Chris Meijer. Verhalen of zaken die niet van invloed zijn op het verhaal van sergeant Meijer of de deelvragen die van tevoren zijn opgesteld zijn niet onderzocht of meegenomen in dit project. Het onderzoek dekt de periode vanaf 21 juli 1917 (de geboortedatum van Chris Meijer) tot en met 2021.

De onderzoeksgrens zal maximaal eindigen in 2021. Dit eindpunt van het kader is gekozen, omdat het onderwerp nog steeds een actueel onderwerp is en mede door de interviews een beeld zal worden geschetst hoe men anno 2021 over dit onderwerp denkt. Wel ligt de focus op de belangrijke plekken van het verhaal, dus in het verleden, en niet bij de verschillende perspectieven in het heden.

De belangrijke plekken zijn alle van betekenis geweest in het leven van Chris Meijer. Meerdere plekken hebben een rol gespeeld met als resultaat dat ze dan ook niet allemaal even uitvoerig beschreven zijn, dit vanwege de mate van relevantie voor het leven van sergeant Meijer.

2.2 Randvoorwaarden

Over het onderwerp is al redelijk wat bekend. Er bestaat zowel een boek¹⁶ als een documentaire over sergeant Chris Meijer.¹⁷ Over de Meidagen van 1940 is een soort online database aangelegd met hierin verschillende stukken over specifiek het onderwerp zelf, maar ook over de historische situatie van de Grebbeberg tijdens de Meidagen.¹⁸ Het gehele onderzoek is zo

¹⁶ Boer, 1970.

¹⁷ Keller, 1997.

¹⁸ <https://www.grebbeberg.nl/>.

goed mogelijk uitgevoerd volgens de vooraf opgestelde randvoorwaarden.

De randvoorwaarden PvA

Bij de start van dit onderzoek zijn zoveel mogelijk van de verzamelde gegevens gecontroleerd op bruikbaarheid. Een randvoorwaarde voor de start van het onderzoek is dat zowel Saxion als het Lectoraat hier goedkeuring voor hebben gegeven. Als documentatiemateriaal voor dit onderzoek zijn er voor de verschillende onderzoeksfases verschillende materialen nodig. Voor het inventariserende veldonderzoek is een GPS nodig om de exacte punten in te meten. Deze zal met toestemming van de opdrachtgever geleend worden. Om deze gegevens te bewerken moet er toegang zijn tot coördinatenprogramma's zoals AutoCAD en ArcGIS. Verder is er een fotocamera nodig, een rustige digitale werkplek, opnameapparatuur voor het vastleggen van de interviews (iPhone 6), filmcamera's om de verantwoording af te leggen in uitleg-video's, programma's om de uitleg-video's mee te editen en als laatste een goede harde schijf of extern opslaggeheugen om back-ups te kunnen maken van het onderzoek.

Voor het maken en verwerken van de video's is er ondersteuning aangeboden door Antoine Moghaddar van Shotmaniacs. Voor het verwerken van het filmmateriaal is er ondersteuning nodig van de opdrachtgever maar zal er ook ondersteuning worden verkregen vanuit Shotmaniacs. Het onderzoek is voldaan wanneer er een digitale Storymap is gemaakt. Deze Storymap zal inzicht geven over het verloop van sergeant Johan Christiaan Meijers leven en dit ook inzichtelijk en levendig maken voor het grotere publiek. Dit op een manier die past binnen het onderzoek en de technische mogelijkheden. Wanneer het afstudeeronderzoek zelf af is en de eindpresentatie is gegeven en de onderdelen zijn gehaald is het onderzoek geslaagd op opleidingsniveau. Wanneer er voor dit onderzoek een informatief eindproduct is gemaakt dat

beschikbaar is voor een groter publiek is het onderzoek in zijn totaliteit geslaagd.

Een andere randvoorwaarde is dat er duidelijke en representatieve instructievideo's moeten voorkomen uit het onderzoek. Deze zijn van belang voor het Lectoraat en vormen een groot onderdeel van het afstudeeronderzoek. De video's zullen in het Nederlands worden opgenomen en tussen de 5 à 10 minuten duren. Om uiteindelijk tot duidelijk, overzichtelijk beeldmateriaal te komen is er vanuit het Lectoraat Bodem en Ondergrond ondersteuning beschikbaar.

Een belangrijk punt vanuit de opdrachtgever is dat wanneer er praktische vragen zijn over de uitvoering van het onderzoek (bijvoorbeeld reiskosten, materiaalkosten, ruimtereservering, etc.) er contact moet worden gezocht met de opdrachtgever. Bij inhoudelijke vragen moet er contact worden gezocht met de begeleider vanuit Saxion.

Wijzigingen ten opzichte van het PvA

Voor de verschillende onderzoeksfasen zijn er verschillende materialen nodig die worden gebruikt bij de uitvoering en documentatie. De verschillende onderzoeksfasen zijn: voorbereiden, uitvoeren en afronden.

In het PvA was aangegeven dat er onder andere ook een GPS nodig was voor de veldbezoeken om specifieke locaties in te meten. Deze is uiteindelijk niet gebruikt. De reden hiervoor is dat er van locaties zoals de stelling op de Grebbeberg geen resten meer terug te vinden waren in het veld, waardoor er geen mogelijkheden waren om het in te meten. De gebruikte manier om de coördinaten vast te stellen is het gebruik van satellietbeelden via het Actueel Hoogtebestand Nederland: AHN Viewer.¹⁹

De interviews zijn niet met behulp van een iPhone 6 opgenomen, maar er is gebruik gemaakt van professionele

¹⁹ AHN, <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>, geraadpleegd op 17-03-2021.

filmapparatuur, voor een betere kwaliteit van licht, geluid en beeld. De verwerking van deze beelden is gedaan door Antoine Moghaddar van Shotmaniacs.

Vanwege COVID-19 was Saxion Hogeschool voor een groot gedeelte gesloten en moest er thuis worden gewerkt. Een vaste werkplek op Saxion was hierdoor niet mogelijk. Als oplossing is er thuis een vaste werkplek gemaakt waar kon worden gewerkt met een eigen laptop. Vanuit Saxion Hogeschool is er een licentie gegeven waardoor er vanuit huis kon worden gewerkt met het programma ArcMap. Deze gewijzigde situatie heeft ervoor gezorgd dat het gebruik wat langzamer ging dan wanneer er met dit programma op een van de computers op Saxion wordt gewerkt. Dit komt omdat de gebruikte laptop het programma wel kan draaien, maar niet zo snel is als de computers die op Saxion aanwezig zijn. Het stellen van vragen wanneer er iets niet duidelijk was over het programma moest ook online gaan, hierdoor kon er soms wat tijd overheen gaan voordat een vraag beantwoord werd door een docent of medestudent. Dit betekende voor de planning dat deze soms moest worden bijgesteld en er meer tijd nodig was om verschillende taken af te ronden.

3. Methoden en werkwijze

3.1 Voorbereidend onderzoek

Het Plan van Aanpak

Het eerste onderdeel van het onderzoek is de voorbereiding, in dit geval in de vorm van een Plan van Aanpak. Hierin is het hele onderzoek beschreven. Het Plan van Aanpak helpt om tot een concreet plan te komen voor het afstuderen en tijdens het afstuderen zorgt het voor een richtlijn. Hierdoor wordt het gehele onderzoek overzichtelijker voor de betrokken partijen. In het Plan van Aanpak zijn ook de beoogde projectactiviteiten aangegeven.²⁰ De projectactiviteiten zijn opgedeeld in drie stappen: voorbereiden, uitvoeren en afronden. De activiteiten zijn per fase en per methode beschreven, ook de bijbehorende deelvraag die met die activiteit kan worden opgelost is hierbij genoemd. Een activiteit die los staat van de onderzoeksactiviteiten is het op de hoogte houden van de opdrachtgever. Elke twee weken is er dan ook een update naar de opdrachtgever gestuurd via de mail met hierin de laatste ontwikkelingen in het onderzoek. Hierin zijn ook problemen of struikelpunten aangegeven waar van toepassing.

3.2 Uitvoerend onderzoek

Het uitvoerend onderzoek is in verschillende stappen gedaan en zal ook per onderdeel worden beschreven. Allereerst volgt een korte inleiding. Gevolgd door het gedeelte waarin het voorbereidend onderzoek wordt besproken. Daarna wordt het uitvoerend onderzoek besproken. Hierin zijn de verschillende activiteiten per methode besproken.

3.2.1 Inleiding

Tijdens het afstudeeronderzoek zijn er gegevens verzameld die uiteindelijk samen werden gevoegd om zo het eindproduct

²⁰ Evers, 2020.

vormen. Tijdens deze stap heeft Ruurd Kok begeleiding gegeven in de vorm van online gesprekken via teams. Door vaste momenten af te spreken kon er worden bijgepraat over de stand van zaken rondom het afstuderen. De informatie die gebruikt is voor dit onderzoek is via verschillende onderzoeksmethoden verzameld. Hieronder zullen de activiteiten per methode worden beschreven en daarnaast ook de motivatie van de gekozen methode. Per uitwerkmethode zullen ook de deelvragen worden aangegeven die met behulp van die methode zijn beantwoord.

Hieronder staan de verschillende activiteiten uitgelegd die zijn gebruikt voor de voltooiing van dit onderzoek samen met de resultaten. De volledige resultaten zijn verwerkt in het eindproduct, de Storymap: <https://arcg.is/1ezLfD>.

3.2.2 Vergelijkend onderzoek

Een belangrijk onderdeel dat is uitgevoerd ter voorbereiding van het maken van een Storymap, is onderzoeken wat er beschikbaar is aan mogelijkheden voor Storymaps en welke het beste passen bij het onderzoek over sergeant Meijer. Welke technieken kunnen er worden gebruikt om de Storymap zo overzichtelijk en gebruiksvriendelijk mogelijk te maken? Voor dit onderdeel is er een vergelijkend onderzoek uitgevoerd. De vraag die beantwoord is met dit *vergelijkend onderzoek* is:

- Wat zijn bruikbare voorbeelden van Storymaps?

Bij het vergelijkende onderzoek werd er gekeken naar soortgelijke probleemstellingen en bijbehorende onderzoeken in binnen- en buitenland.

Via de website van Esri is er de mogelijkheid om alle openbaar gepubliceerde Storymaps te bekijken in een galerij.²¹ Via de galerij kan er door middel van filters worden gezocht op onder andere onderwerp, soort Storymap en zelfs op maker.

²¹ <https://storymaps-classic.arcgis.com/en/gallery/#s=0>, geraadpleegd op 20-04-2020.

3.2.3 Schriftelijk onderzoek

Schriftelijk onderzoek bestaat uit verschillende onderdelen in dit onderzoek. Het betreft hier literatuur, archief, kranten, en websites. Tijdens het schriftelijk onderzoek zijn er verschillende onderdelen en onderwerpen onderzocht. Zo zijn dit stukken specifiek over het regiment van sergeant Meijer maar ook van regimenten die naast hem stonden. Op deze manier is er een zo compleet mogelijk beeld geschetst van de situatie in de Meidagen van 1940.

Vragen die mede met behulp van dit onderdeel van het onderzoek zijn beantwoord zijn:

- Hoe verliep de slag om de Grebbeberg voor sergeant Meijer vanuit Nederlands oogpunt?
- Hoe verliep de slag om de Grebbeberg voor sergeant Meijer vanuit Duits oogpunt?
- Hoe zag de plek waar sergeant Meijer met zijn troepen was opgesteld er uit tijdens de veldslag van mei 1940?
 - Het beantwoorden van deze vraag zal worden gedaan door de kijk van NOaA 2.0-vraag 101 te gebruiken, namelijk: Hoe zijn complexe militaire structuren van het 19e Compagnie Pag. van sergeant Meijer tijdens de Meidagen '40 zoals linies en belegeringswerken samengesteld en landschappelijk ingebed?
- Hoe zag de schietbaan in Doorn er uit ten tijde van het voltrokken vonnis in 1940?
- Welke locaties speelden een belangrijke rol in het leven van sergeant Meijer?
- Wat zijn de coördinaten van de belangrijke locaties?
- Wat hebben de troepen van sergeant Meijer gedaan nadat zij de Grebbeberg hebben verlaten en het vonnis voor Chris Meijer was voltrokken?

- Hoe was het leven van Johan Christiaan Meijer voorafgaande aan de mobilisatie van Nederland?
- Welke locaties speelden een belangrijke rol in het leven van sergeant Meijer?

Literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek is in drie verschillende niveaus uitgevoerd, deze zijn vergelijkbaar met de niveaus van de deelvragen namelijk: micro-, meso- en macroniveau. De literatuur is uitgekozen op betrouwbaarheid. Allereerst is er gekeken naar de maker van de literatuur, als criteria is er onder andere gekeken naar de achtergrond van de schrijver. Naast dat dit meer kan zeggen over de betrouwbaarheid van een literatuur kan het ook een bepaalde invalshoek of visie geven, wat kan zorgen voor nieuwe inzichten op een specifiek onderwerp. Ten tweede is er gekeken naar de gebruikte bronnen voor de tekst en is er tijdens het literatuuronderzoek zoveel mogelijk terug gegaan naar de originele bronnen. Daarnaast zijn er zoveel mogelijke wetenschappelijke bronnen gebruikt en bronnen geschreven door kenners over een specifiek onderwerp. Ook is er gekeken naar de inhoud van de literatuur. Er bestaan bijvoorbeeld veel boeken die de gebeurtenissen van de Meidagen omschrijven, maar dat zou alleen maar dubbele informatie opleveren en veel extra tijd kosten.

Boekpublicaties

Allereerst is er gekeken naar literatuur over de Meidagen op de Grebbeberg in het algemeen.²² Hiervoor is er een context gecreëerd waar het verhaal van sergeant Meijer en zijn manschappen in past. Vervolgens is er literatuur gelezen over het regiment en onderdeel waar sergeant Meijer zich in bevond²³ en als laatste literatuur over sergeant Meijer zelf. Een

²² O.a.: Blokker, 2010. & Brongers, 1971. & Amersfoort, H. & Kamphuis, P., 2005.

²³ O.a.: Mavors, maandblad voor officieren 1939. & Harberts, 1940.

deel van deze literatuur was al in privébezit.²⁴ Andere stukken literatuur zijn voornamelijk online gevonden. Vanwege de COVID-19 pandemie was het erg lastig om locaties te bezoeken om literatuur op te halen of deze terplekke te bekijken omdat gebouwen en dus leeszaal afgesloten waren voor publiek. Er zijn wel websites waar archiefstukken en publicaties online te bekijken zijn. Zoals 'Archieven.nl': een gebruikte online omgeving waar de inhoud van verschillende instanties wordt gecombineerd op één plek. In deze online studieomgeving is onder andere de publicatie de zogenoemde 'Groene Serie' bestudeerd: *De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II, 492 - 9 - Deel 3 De operatiën van het Veldleger en het Oostfront-Vesting Holland*. Bij deze publicatie hoort een serie met bijlagen waarna wordt verwezen, deze bijlage bestaat uit een boek met hierin de stellingkaarten van de Meidagen: *De operatiën van het veldleger en het oostfront van de vesting Holland Mei 1940 – Schetskaarten*. De hiervoor genoemde publicaties staan hieronder beschreven:

- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 8.²⁵
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9.²⁶

²⁴ O.a.: Boer, 1970.

²⁵

<https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=210&miadt=2231&miaet=1&micode=492&minr=2536124&miview=inv2>.

²⁶

<https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=210&miadt=2231&miaet=1&micode=492&minr=2536124&miview=inv2>.

Archeologische rapporten

Een andere vorm van literatuur die is gebruikt zijn archeologische rapporten van de Grebbeberg.²⁷ Deze rapporten onder andere verkregen via Ruurd Kok, Michiel Teunisse en verder gevonden in de online rapporten-database van DansEasy.²⁸ Het ging hierbij om archeologische rapporten van met onderzoek in de omgeving van de Grebbeberg en onderzoek in de omgeving van de Grebbeberg in de periode van de Tweede Wereldoorlog.

Archieven

Naast literatuur zijn ook veel archiefstukken bekeken en gebruikt voor het onderzoek. Een groot deel van de archiefstukken was al wel gedigitaliseerd op de website van de verschillende archieven te vinden, waardoor de hinder die door de sluiting van de archieven werd ondervonden geminimaliseerd werd.

Online is er onder andere gekeken op het hierboven genoemde Archieven.nl.²⁹ Hierop zijn veel digitale scans van de archiefcollecties ingezet. Naast de meer algemene militaire informatie over de Grebbeberg is er ook gekeken naar de gevechtsverslagen en de bijbehorende aantekeningen van de generaal van het Ite Legerkorps, generaal-majoor Harberts. Hierin werden de specifieke activiteiten van de dagen beschreven. Harberts was generaal-majoor van de Ite divisie, het 19e Regiment Infanterie, waaronder sergeant Meijer met zijn manschappen van de secties Pantserafweergeschut viel. Bij gebruik van deze bronnen moet er in gedachten worden gehouden hoe er werd gedacht over de oorlog. In zijn gevechtsverslagen laat Harberts het bijvoorbeeld blijken dat hij denkt dat er niet veel Duitsers aanwezig zijn en dat dus alle

²⁷ O.a.: Kok, 2011.

²⁸ <https://easy.dans.knaw.nl/ui/home>, geraadpleegd 29-06-2020.

²⁹ <https://www.archieven.nl/nl/>, geraadpleegd op 30-05-2020.

vluchtende Nederlandse soldaten lafaards zijn en niet tegen een paar Duitse soldaten durven te vechten. Terwijl dit dus echter niet de manier is waarop het gevecht is gelopen.

- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940, Toegang 409, inventarisnummer 502001.³⁰
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940, Toegang 409, inventarisnummer 502003.³¹
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940, Toegang 409, inventarisnummer 510008.³²

In de online database van het Nationaalarchief is er in de collectie van oorlogsgavenstichting (OGS) een verzameling van documenten die te maken hebben met het onderhoud van het graf van Chris Meijer, maar ook met artikelen uit verschillende kranten zijn onderdeel van deze collectie.³³ In het Gelders Archief is er gekeken bij de collecties 'Bevolking' en 'Familie en

³⁰

https://www.archieven.nl/maisi_ajax_proxy0.php?mivast=0&mizig=210&miadt=2231&miaet=185&micode=409&minr=2730618&milang=nl&misort=last_mod%7Cdesc&mizk_alle=409%20gevechtsverslagen&miview=viewer2.

³¹

https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=210&miadt=2231&micode=409&milang=nl&mizk_alle=409%20gevechtsverslagen&miview=inv2#inv3t3.

³²

https://www.archieven.nl/maisi_ajax_proxy0.php?mivast=0&mizig=210&miadt=2231&miaet=185&micode=409&minr=2737087&milang=nl&misort=last_mod%7Cdesc&mizk_alle=409%20gevechtsverslagen&miview=viewer2.

³³

https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/archief/2.19.255.01/invnr/103263A/file/NL-HaNA_2.19.255.01_103263A_0001.

Personen' uit de personen collectie is de overlijdensakte gevonden van Johan Christiaan Meijer.

Krantenartikelen

Ook zijn er krantenknipsel bekeken. Deze krantenberichten zijn voornamelijk uit de periode dat de er meer details over de dood van sergeant Meijer bekend werden. Naast de vele berichten over zijn werkelijke dood - dat hij niet gesneuveld was tijdens een gevecht op de Grebbeberg, maar door executie op de schietbaan in Doorn - zijn er ook reacties van oud-militairen gepubliceerd. Deze krantenberichten waren allen in bezit in het privé-archief van de familie. Deze krantenartikelen bieden zowel het 'negatieve' als 'positieve' beeld over sergeant Meijer. Er waren veel berichten die gingen over het plaatsen van een herdenkingsmonument, deze zijn niet allemaal gebruikt. Er is voornamelijk gebruik gemaakt van berichten van en over de legeronderdelen en andere manschappen.

Websites

Stichting de Greb, Grebbeberg.nl

De website van Stichting de Greb³⁴ bevat verschillende onderdelen van informatie die zijn verzameld op een digitale plek. Voor dit onderzoek is daar veel gebruik van gemaakt. Allereerst is er informatie te vinden over de verschillende slagen en perioden tijdens de oorlog in de gebieden van de Grebbeberg en de Betuwestelling in mei 1940. Voor het afstudeeronderzoek zijn de beknopte onderdelen over de Meidagen bekeken. Onder het kopje 'Grebbeberg' is een beknopt overzicht te vinden van de belangrijkste onderdelen uit de Meidagen. Deze zijn allen, op de lijst met namen van het Ereveld na, doorgenomen. De informatie op deze website komt uit verschillende bronnen en

³⁴ <https://www.grebbeberg.nl/>.

zorgt daardoor voor een completer verhaal. De bekeken onderdelen zijn³⁵:

- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *Het Franse loopgravenconcept.*
- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *De aanleg van de Grebbelinie.*
- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *De Grebbelinie bij Rhenen.*
- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *De Duitsers.*
- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *11 mei 1940: De strijd begint.*
- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *12 mei 1940: De frontlijn.*
- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *13 mei 1940: De laatste strohalm.*
- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *Elders in de Grebbelinie.*
- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *Slachtoffers.*
- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *Geijkte misvattingen en mythes.*
- Grebbeberg – Beknopt overzicht – *Zin of zinloosheid van de strijd.*

Naast deze algemene informatie staan er op bovengenoemde website verschillende originele scans van Nederlandse en Duitse Militaire oorlogsrapporten van de meidagen op de Grebbeberg.³⁶ Hierop staan per legeronderdeel, dat op de Grebbeberg heeft gestreden, een aantal militaire rapporten verzameld. Deze rapporten hebben geholpen met het beantwoorden van de vragen over het verloop van de slag om de Grebbeberg. Zo is er een completer beeld verkregen van de

³⁵ De bijbehorende internetlinkjes staan in de bronnenlijst vermeld.

³⁶ <https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=militaire-rapporten>.

activiteiten op en rondom de Grebbeberg tijdens de Meidagen. De digitale stukken zijn uitgezocht en bruikbare delen zijn verwerkt tot een leesbaar verhaal. De gebruikte stukken zijn³⁷:

- Grebbeberg - Nederlandse Militaire rapporten - Ondersteuningseenheden 19 R.I. - *19^e Compagnie Pag. - Verslag van reserve-kapitein W. Labots.*
- Grebbeberg - Nederlandse militaire rapporten - Stafkwartier Ite Legerkorps - *Stafkwartier Doorn (St.-II L.K.) - Verslag van kapitein-adjutant J.J. Greter.*

Naast de militaire rapporten en algemene informatie zijn er ook persoonlijke verhalen te lezen van ooggetuigen van de oorlog. Deze staan per legeronderdeel ingedeeld. De onderzochte onderdelen zijn die van het 19^e Regiment Infanterie, hierbij is er gekeken naar de namen uit het onderdeel waar sergeant Meijer onderdeel van was en de stukken waarin de 19^e Compagnie Pag. genoemd wordt³⁸:

- Grebbeberg – Verhalen en artikelen – Persoonlijke verhalen – 19^e Regiment Infanterie: *6. Persoonlijk relaas van soldaat Gerrit Ossenkoppele - 19e Compagnie Pag.*
- Grebbeberg – Verhalen en artikelen – Persoonlijke verhalen – 19^e Regiment Infanterie: *7. 'Wat wist ik nou van de oorlog af? Niets!'*
- Grebbeberg – Verhalen en artikelen – Persoonlijke verhalen – 19^e Regiment Infanterie: *Persoonlijk relaas van soldaat Jan Kientz uit Deventer, ingedeeld bij M.C.-III-19 R.I.*

³⁷ De bijbehorende internetlinkjes staan in de bronnenlijst vermeld.

³⁸ De bijbehorende internetlinkjes staan in de bronnenlijst vermeld.

Het verhaal van Chris Meijer is een bekend onderdeel van de Meidagen op de Grebbeberg. Stichting de Greb heeft dan ook een apart onderdeel op de website waar verschillende bronnen aan informatie staan verzameld die allemaal over Chris Meijer gaat: Grebbeberg – Verhalen en artikelen – Sergeant Meijer. Behalve deze specifieke locatie op de website is er ook gezocht met specifieke termen, in de hoop om meer informatie te vinden uit verschillende bronnen. Hierbij is ook gelet op de verschillende mogelijke spellingswijze van de naam Meijer, namelijk: Meyer. Er is echter wel op gelet dat het hierbij om dezelfde persoon ging. De zoektermen leverden resultaten op van onderdelen van lopende discussies tussen bezoekers van de website tot de hierboven genoemde persoonlijke verhalen. Het gaat hierbij om termen die direct te koppelen zijn aan Chris Meijer zoals zijn naam “Johan Christiaan Meijer”, hierbij ook gelet op de afwisselende spelling “Meyer” en termen die te koppelen zijn aan zijn verhaal maar iets verder weg staan zoals de locatie van de schietbaan “Doorn” of informatie over “generaal Harberts”. Ook is het archief van de oude website van stichting de Greb bekeken, specifiek het gedeelte over sergeant Meijer.³⁹

Naast de website van Stichting de Greb zijn er ook andere websites bezocht die informatie bevatten over het specifieke onderwerp van sergeant Meijer, de Meidagen 1940, de slag om de Grebbeberg of kleinere onderdelen die zorgen voor een completer beeld. Deze websites staan vermeld in de bronnenlijst.

Conclusie

Tijdens het schriftelijk onderzoek is er gebruik gemaakt van veel verschillende bronnen. Het verhaal is hiermee zo compleet mogelijk gemaakt tijdens dit afstudeerproject. Echter zijn er wel

³⁹ https://www.grebbeberg.nl/bibliotheek/index1_510_1.html.

bronnen die niet gebruikt zijn, maar eventueel wel bruikbaar zouden kunnen zijn voor het verhaal. Het gaat hierbij om bronnen uit de archieven, hier zouden bijvoorbeeld nog meer details over het leven van Chris Meijer uit kunnen komen. De online databases van de archieven is hiervoor wel gebruikt, echter de leeszalen niet. Het bezoeken van de archieven en leeszalen was niet mogelijk vanwege de COVID-19 maatregelen. Dus niet gedigitaliseerde archiefstukken bij officiële archieven zijn voor dit onderzoek niet gebruikt. De exacte omvang van deze selectie archiefstukken is niet bekend. Waardoor de exacte inhoud van de bronnen niet bekend is, desondanks wordt er verwacht dat deze bronnen de al bekende informatie extra zouden kunnen bevestigen.

3.2.4 Beeldmateriaal

Een belangrijk onderdeel van de Storymap naast de kaarten zijn foto's en ander beeldmateriaal. Door het gebruik van afbeeldingen naast de tekst wordt het verhaal levendig. Naast foto's uit eigen bezit is er in online archieven gekeken. Hieronder zullen de categorieën worden genoemd waarin de gebruikte foto's zijn gevonden, exacte verwijzingen zullen in de bronnenlijst staan.

NIMH

De beeldbank van het NIMH⁴⁰ bevat naast foto's uit de Meidagen 1940 ook moderne foto's van de defensie-operaties. Hier is er naar specifieke termen gezocht die foto's konden opleveren van sergeant Meijer zelf of onderwerpen die bij zijn verhaal horen. Bij beide beeldbanken zijn dezelfde termen gebruikt om te zoeken zodat er overlap is en er niks kan worden gemist. Naast de termen met de naam "Meijer" is hier ook gezocht naar de andere spellingswijze die is tegengekomen: "Meyer". Hoewel dit niet de correcte spellingswijze is zijn er wel

⁴⁰ <https://nimh-beeldbank.defensie.nl/>, geraadpleegd op 14-06-2021.

onderdelen gevonden bij het schriftelijk onderzoek vandaar dat hier wederom deze keuze is gemaakt. De gebruikte termen zijn:

- Sergeant Meijer
- Chris Meijer
- Meijer
- Johan Christiaan Meijer
- Grebbeberg
- Pantserafweergeschut
- Pag
- Doesburg
- Meidagen'

NIOD

Op beeldbankwo2.nl⁴¹, beheerd door het NIOD (Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies)⁴², staat een verzameling met allerlei verschillende documenten uit de Tweede Wereldoorlog. In de beeldbank van het NIOD zijn er ook foto's gevonden die de beschrijving 'Meijer, Johan Christiaan', hadden gekregen. Echter hebben deze niks te maken met sergeant Meijer. Hierover is de er contact gezocht met de beeldbank en dit bleek een fout te zijn geweest van de beschrijver. De foto's waren Erich von Manstein, het gaat om fotonummers 32734 en 37724.

Wat betreft de foto's in deze beeldbank die wel te maken hebben met sergeant Johan Christiaan Meijer is er contact gezocht met de beheerder van het archief. Daaruit kwam naar voren dat de beschrijvingen die zij bij de foto's aangeleverd hebben gekregen summier waren en niet altijd duidelijk. Wat aangeeft dat er goed moet worden gekeken naar de foto's en achtergrond.

⁴¹ <https://beeldbankwo2.nl/nl/>, geraadpleegd op 14-06-2021.

⁴² <https://www.niod.nl/>, geraadpleegd op 14-06-2021.

Stichting de Greb

Naast het NIMH en het NIOD is er gebruik gemaakt van foto's gevonden in de beeldbank van Stichting de Greb.⁴³ De foto's staan in deze beeldbank ingedeeld per categorie. Voor de gebruikte foto's in dit onderzoek is er gezocht met specifieke termen en in specifieke categorieën. Gebruikte categorieën zijn⁴⁴:

- Grebbeberg – Foto's – 19^e Compagnie Pag.
- Grebbeberg – Foto's - Opleiding/Mobilisatie.
- Grebbeberg – Foto's – Stellingen.
- Grebbeberg – Foto's – Regio (overig).

Overige locaties

Naast de bovengenoemde beeldbanken zijn er ook afbeeldingen gevonden bij artikelen die online staan. Deze afbeeldingen zijn allemaal met bron verantwoord in de bronnenlijst.

3.2.5 Veldinventarisatie

De informatie die tijdens het schriftelijk onderzoek is gewonnen in combinatie met het verzamelde beeldmateriaal, is toegepast op de locaties door een veldinventarisatie uit te voeren. Voor dit veldonderzoek zijn er kaarten gemaakt met hierop verschillende filters met daaronder het landschap om een landschappelijke analyse te maken van het landschap. Vragen die beantwoorden kunnen worden beantwoord door middel van een

Veldinventarisatie zijn:

- Wat is er nog zichtbaar van de belangrijke locaties in het veld?
- Wat zijn de coördinaten van de belangrijke locaties?

⁴³ <https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=foto-s-2>.

⁴⁴ Bijbehorende internetlinkjes staan in de bronnenlijst.

- Hoe stond de schietbaan in relatie tot de directe omgeving?

In dit deel van het onderzoek is er voor het inventariserende stuk gebruik gemaakt van het georuimtelijke verwerkingsprogramma ArcMap.⁴⁵ Door gebruik van oude kaarten en deze te vergelijken met recente kaarten kunnen locaties van bijvoorbeeld verdwenen gebouwen of een veranderd stratenpatroon worden achterhaald. Een andere vorm van inventariserend onderzoek met behulp van ArcMap die is gebruikt is het onderzoek van plekken op georeferende kaarten en luchtfoto's. Met deze georeferende kaarten kan een oude stellingkaart uit de oorlog of een luchtfoto over een recente kaart worden gelegd, hierdoor kunnen stellingen en loopgraven terug worden gezien in het landschap, ook wanneer er niks meer zichtbaar is in het veld. Het archeologische onderzoek is hierop een aanvulling voor de historische bronnen die zijn gebruikt. Waar de historie ophoudt kan de bodem worden onderzocht naar archeologische sporen. Deze sporen kunnen de bevindingen die zijn gedaan met historisch onderzoek kracht bij geven of juist ontkrachten.

Historische kaarten

Als voorbereiding op de veldbezoeken is er een inventarisatielijst gemaakt met alle te bezoeken plekken. Naast de geografische gegevens is er ook historisch kaartonderzoek gedaan en luchtfoto-onderzoek. Er is gekeken op de beeldbankdatabases die ook al eerder zijn genoemd voor het zoeken van bruikbare afbeeldingen. Daarnaast is er ook gebruik gemaakt van luchtfoto's van The Royal Airforce. Hiervoor is er gebruik gemaakt van: Wageningen University & Research –

⁴⁵ <https://www.esri.nl/nl-nl/home>, geraadpleegd op 06-04-2021.

Geoportal⁴⁶ en Dotka Data⁴⁷. De luchtfoto's gevonden op de Geoportal van Wageningen zijn genomen na 1940, hierop is gekeken of er nog sporen zichtbaar waren van de stelling. De foto's gevonden op Dotka Data konden, in tegenstelling tot de luchtfoto's op de Geoportal, niet gratis gedownload worden. Hier is dus uiteindelijk geen gebruik van gemaakt, deze foto's zijn bekeken maar waren voor het onderzoek ook niet nodig. Hieronder zullen de gebruikte kaarten worden genoemd:

De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II⁴⁸

- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0004, uitgangstoestand van 9/10 mei.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0014, uitgangstoestand van het IIe legerkorps op 10 mei.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0018, de aanval op de voorpostenstrook van de IVE legerdivisie.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens

⁴⁶ <https://library.wur.nl/WebQuery/geoportal/raf>, geraadpleegd op 29-04-2021.

⁴⁷ https://originals.dotkadata.com/#!1&1=&bron=BWUR_GREBBELINIE, geraadpleegd op 29-04-2021.

⁴⁸

<https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=210&miadt=2231&miaet=1&micode=492&minr=2536124&miview=inv2>.

de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0020, toestand in de avond van 11 mei in en achter de hoofdweerstandstrook in het vak van 8^e Regiment Infanterie.

- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0022, gebruik van de artillerie bij de IVe Leger divisie op 11 mei.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0024, toestand op 11 mei in en achter de hoofdweerstandstrook in het vak van het 19^e Regiment Infanterie.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0078, overzicht van het stellinggebied van 8 R.I. Het betreft hier een luchtfoto die gemaakt is in maart 1940.

Nationaal Instituut Militaire Historie

- Fotoafdrukken Koninklijke Landmacht - Fotoafdrukken Koninklijke Landmacht - 2155_078413- Luchtfoto april 1940.

Wageningen University & Research – Geoportal: The Royal Airforce

- Geoportal: RAF aerial photographs – Skuse/1. Cdn. A.P.I.S. - 19-01-1945 – 332539.
- Geoportal: RAF aerial photographs – Skuse/1. Cdn. A.P.I.S. – 19-01-1945 – 322540.

- Geoportal: RAF aerial photographs – Tozer/1. Cdn. A.P.I.S. – 23-12-1943 – 328375.
- Geoportal: RAF aerial photographs – Tozer/1. Cdn. A.P.I.S. – 23-12-1943 – 328376.
- Geoportal: RAF aerial photographs – Hutching/1. Cdn. A.P.I.S. - 24-12-1944 – 328836.
- Geoportal: RAF aerial photographs – Hutching/1. Cdn. A.P.I.S. - 24-12-1944 – 328837.

ESRI Kaarten

De kaarten zijn gemaakt met de verschillende opties die ESRI en de AHN hoogtekaarten aanbieden. Op deze manier is er geprobeerd om de exacte locatie van de Pantserafweergeschutstelling van sergeant Chris Meijer op de Grebbeberg te achterhalen.

Ook kan er via Esri-Storymap online, in de omgeving waar de kaarten worden gemaakt, een adres worden ingevoerd waardoor daar automatisch een punt aan wordt gehangen. Dit is dan weer controleerbaar door de vergelijking te maken met de moderne kaarten en oude kaarten. Door te kijken waar het punt is geplaatst op de verschillende kaart opties.

Luchtfoto's

Om de luchtfoto's te gebruiken in de kaarten zijn deze gegeorefereerd. Hiermee kunnen ze over actuele luchtfoto's of topografische kaarten worden gelegd.

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Met de technieken van het Actueel Hoogtebestand Nederland zijn er kaarten gemaakt waarbij is gekeken naar de hoogteverschillen van de grond die duiden op menselijke ingrepen. Dit is gedaan om de mogelijke locatie nog verder te kunnen specificeren.

Shaded Relief - Ongefilterd

Hierbij is er ongefilterd Shaded Relief kaart gemaakt, hierbij wordt met kleuren de hoogte aangegeven waardoor de kleinste hoogteverschillen in het landschap kunnen worden gezien en eventuele sporen kunnen worden herkend.

Shaded Relief - Gefilterd

Ook is er gekeken naar de gefilterde versie van de Shaded Relief kaart, hierop zijn alle bomen en gebouwen verwijderd en is alleen het hoogteverschil op het maaiveld te zien. Door deze methode te gebruiken kan het hoogteverschil van het maaiveld worden bekeken in plaats van die van het landschap. Hierdoor vallen eventuele ingrepen die in de bodem zijn geweest beter op.

Hillshade

Een andere methode is Hillshade, door een hypothetische lichtbron (een soort extra zon) worden er schaduwen gecreëerd die normaal niet zichtbaar zouden zijn.⁴⁹ Hierdoor zijn hoogteverschillen in het landschap duidelijk te herkennen en kunnen archeologische sporen worden gevonden. Binnen deze vorm van Hillshade is alleen het maaiveld zichtbaar, alle bomen zijn dus in het proces weggehaald waardoor er zelfs in bosrijke gebieden op het maaiveld kan worden gekeken en sporen zoals loopgraven kunnen worden herkend.

⁴⁹ <https://desktop.arcgis.com/en/arcmap/10.3/tools/spatial-analyst-toolbox/how-hillshade-works.htm>, geraadpleegd op 25-05-2021.

Veldbezoeken

De veldbezoeken zijn verdeeld over de locaties en sommige locaties zijn vaker bezocht, zoals de locatie van de stelling op de Grebbeberg en het graf in Dieren. In totaal is de Grebbeberg voor het onderzoek drie keer bezocht:

- 12 mei 2020 is het graf bezocht van Chris Meijer. Daarnaast zijn ook de andere locaties in Dieren bezocht die van belang zijn voor het verhaal:
 - De Gazelle Fabriek.
 - Het ouderlijk huis van Chris Meijer in de Prinsenstraat.
 - De kruidenierszaak die Antonia Vlaswinkel later is begonnen.
 - De Kerkstraat waar Chris Meijer is geboren.
 - De Viëtorstraat waar voorheen de locatie van de MULO was.
- Dinsdag 9 juni 2020 heeft Michiel Teunisse een uitgebreide rondleiding gegeven over de Grebbeberg. Hierbij zijn de belangrijke verhalen uit de Meidagen 1940 verteld en heeft hij de sporen die de oorlog heeft achtergelaten laten zien.
- 31 maart 2021 is er een velddag geweest met Daan Postma. Voor beide afstudeeronderzoeken zijn we langs de plekken geweest die van belang zijn voor het verhaal. Naast het bezoek aan de Grebbeberg zijn ook de andere locaties bezocht die van belang zijn voor het onderzoek naar sergeant Meijer. De locaties die op deze dag zijn bezocht zijn:
 - De oude schietbaan in Doorn
 - De locatie van het voormalig hoofdkwartier van het IIe Legerkorps in Hotel Vita Nova
 - Grebbeberg
 - Begraafplaats de Heiderust in Rheden.

- 13 april 2021 is er een laatste velddag geweest samen met Ruurd Kok.
 - De eerste locatie was de stellingplaats op de Grebbeberg; samen is er gekeken of er een locatie kon worden aangewezen op basis van het kaartonderzoek wat van tevoren was uitgevoerd.
 - Daarna is de Willem III-plantage te Elst bezocht.
- 2 mei 2021 was de dag dat het interview plaatsvond met Wil Nieuwland, daarna is het graf bezocht van Chris Meijer.
- 12 mei 2021 is het graf van Chris Meijer bezocht.

Tijdens de verschillende veldbezoeken aan de Grebbeberg is er niets teruggevonden van de stelling van sergeant Meijer, waardoor er niks ingemeten kon worden met de GPS. Wel zijn er aanwijzingen voor de locatie gevonden dankzij het onderzoek met oude kaarten en luchtfoto's. Hierdoor heeft de stelling een plek gekregen en deze is in het veld gecontroleerd. Hoewel er geen restanten in het veld aanwezig waren heeft het veldbezoek wel bijgedragen aan het beantwoorden van het deelvraagonderdeel: *Hoe zijn complexe militaire structuren (van het 19e Compagnie Pag. van sergeant Meijer tijdens de Meidagen '40) zoals linies en belegeringswerken samengesteld en landschappelijk ingebed.*

3.2.6 Interviews

De informatie die is verkregen met het doen van interviews hebben geholpen met het beantwoorden van de volgende vragen:

1. Welke locaties speelden een belangrijke rol in het leven van sergeant Meijer?
2. Wat zijn de coördinaten van de belangrijke locaties?
3. Hoe was het leven van Johan Christiaan Meijer voorafgaande aan de mobilisatie van Nederland?

De uitvoering

Het eerste dat is uitgezocht voor het doen van de interviews is wie er wordt geïnterviewd. Voor dit onderzoek was het van belang dat dat persoonlijke meningen en ervaringen duidelijk werden, zodat er verschillende invalshoeken worden gecreëerd. Naast het interviewen van familieleden van de verloofde van Chris Meijer is er ook een oud-Tweede Kamerlid van de Nederlandse socialistische partij (hierna: SP) geïnterviewd. Hij heeft Kamervragen gesteld over eventuele rehabilitatie. Het interview met een oud-politicus zorgt ervoor dat de standpunten niet alleen eenzijdig zijn vanuit familie. Op deze manier zijn er meerdere perspectieven die samen een inzicht bieden in het leven van sergeant Meijer. In eerste instantie was het idee om zes interviews uit te voeren. Echter heeft één van de te interviewen personen zich afgemeld omdat deze niet genoeg dacht te weten om van belang te kunnen zijn voor het onderzoek.

In totaal zijn er vijf interviews uitgevoerd, namelijk:

- Greet Evers, de dochter van Antonia Johanna Groot Enzerink, de verloofde van Chris Meijer.
- Wil Nieuwland, de andere dochter van Antonia Johanna Groot Enzerink.
- Marianne Evers, de kleindochter van Antonia Johanna Groot Enzerink.
- Johanna Hulshof - Groot Enzerink, de zus van Antonia Johanna Groot Enzerink.
- Remi Poppe, oud-lid van de Tweede-Kamer namens SP.

Het is een onderwerp wat veel verschillende meningen en gedachten bij mensen opwekt, daarom is het van belang dat er objectief naar de interviews wordt gekeken en deze ook op eenzelfde manier worden aangepakt. Hieronder zal worden uitgelegd hoe deze interviews zijn gedaan.

3.2.7 Oral History

Het doen van een interview begint bij de voorbereiding. Een interview in deze vorm is een manier van Oral History, hiervoor is er onderzoek gedaan naar Oral History.⁵⁰ Omdat er wordt gewerkt met mensen en geheugen is het van belang rekening te houden met het veranderlijke in het geheugen van de mens. Er wordt gevraagd naar herinneringen, deze vormen voor de desbetreffende persoon de waarheid maar het kan zo zijn dat deze waarheid niet correspondeert met de feiten. Iedereen heeft zijn eigen versie van de waarheid en het is niet zo dat het ene correct is, omdat het bestaat uit feiten en het andere fout is, omdat het bestaat uit ervaringen. Feiten worden aangevuld met gevoel en hierdoor interpreteert iedereen het verhaal op zijn of haar eigen manier. Deze eigen waarheid creëert een eigen beeld over iemand en het is belangrijk om zoveel mogelijk verschillende relevante personen apart van elkaar te spreken. Op deze manier kunnen de verschillende visies op het verhaal eruit gefilterd worden. Na deze filtering blijven er gelijkenissen over wat als een (relatief) 'ongekleurde' waarheid kan worden gezien.

Informatiebrief en toestemming

Nadat de te interviewen personen zijn uitgezocht en benaderd voor een eerste kennismaking is er een informatiebrief en een toestemmingsformulier opgesteld. In de informatiebrief wordt het doel van het onderzoek uitgelegd (zie bijlage 2). De deelnemer kan hierin lezen waarvoor het beeldmateriaal en geluidsmateriaal eventueel kan worden gebruikt. De deelnemers worden op de hoogte gesteld van het hele plan rondom het interview. Te allen tijde is er duidelijk gemaakt dat meedoen vrijwillig is en dat de deelnemer elk moment kan stoppen.

⁵⁰ Zon 2016.

Naast de informatiebrief is er een toestemmingsformulier gemaakt (zie bijlage 3). Hierin staan alle punten beschreven waarvoor toestemming moet worden verleend. Hierin staan punten over het gebruik van materiaal, maar ook dat de deelnemer weet dat meedoen vrijwillig is. Beide brieven zijn opgestuurd naar de desbetreffende personen en door de deelnemers ondertekend weer ontvangen.

Voorbereiding

Als voorbereiding werden de vragen opgesteld die tijdens het interview worden gesteld. Deze zijn vervolgens naar de deelnemers toegestuurd, zodat zij de vragen konden doornemen en voorbereiden. Omdat de gebeurtenis al enige tijd geleden is, kunnen herinneringen op deze manier weer worden opgehaald. Wanneer het interview werd afgenomen, werden deze vragen gebruikt als houvast. Ook zijn er af toe momenten geweest dat er nog extra vragen werden gesteld door de bepaalde informatie die werd gegeven door de deelnemer.

Uitvoeren

De interviews zijn vastgelegd in beeld en geluid. Als uitzondering hierop het interview met Remi Poppe van de SP, dit ging via de mail vanwege tijdgebrek en de restricties rondom COVID-19. Het interview met Johanna Groot Enzerink is alleen opgenomen met geluid. Dit is gedaan omdat dit interview is uitgevoerd nog voor dat het echte afstudeeronderzoek daadwerkelijk van start was gegaan. Het interview is afgenomen op 25 juni 2019, in augustus van datzelfde jaar is zij overleden. Voor de andere deelnemers was het wel mogelijk om het op meer manieren vast te leggen. In eerste instantie was het idee om met het filmteam van Saxion te gaan werken, maar vanwege COVID-19 en de restricties rondom het bezoek aan huis kon dit niet doorgaan. Uiteindelijk zijn de interviews opgenomen en bewerkt door Antoine Moghaddar, foto- en videograaf en mede-eigenaar van Shotmaniacs, een bedrijf gespecialiseerd in het vastleggen van

evenementen in beeld en geluid.⁵¹ Door het filmen uit handen te geven was er meer aandacht voor de deelnemer. Voor het uitvoeren van de interviews is er gekozen, waar mogelijk, om bij de deelnemers thuis te komen. Door bij de deelnemers thuis te komen wordt er een veilige omgeving gecreëerd. Omdat de deelnemers zich dan meer op hun gemak kunnen voelen, kan dit ervoor zorgen dat er minder zenuwen zijn bij de start van het interview waardoor het interview wellicht ook wel makkelijker ging. Ook omdat het onderwerp als heftig of lastig kan worden ervaren is een omgeving waar de geïnterviewde zich goed voelde erg belangrijk. Er is voor gekozen om de interviews allemaal binnen af te nemen, dit omdat er veel professioneel apparatuur mee was en er op deze manier geen afhankelijkheid was van het weer. Het interview met de deelnemers werd eerst een keer geoefend, hierbij is wel al opgenomen. De eerste keer was het voor beide partijen wel spannend om zo vragen te stellen en een interview af te nemen en dus liep het de eerste keer vaak niet gelijk soepel. Als het dan nog een keer werd gevraagd werd het gesprek al soepeler en kwam er ook vaak meer informatie vrij. Een gevaar hierbij zijn de zogenaamde Hervonden Herinneringen.⁵² Omdat er wordt gewerkt met menselijk geheugen kan er soms wat missen of anders worden herinnerd dan het daadwerkelijk is gebeurd. Omdat het zo lang geleden is en de gebeurtenis heftig is, is dit nog vaker het geval. Emoties spelen dan een rol en deze kunnen worden uitvergroot in het geheugen. Door meerdere interviews te hebben uitgevoerd met familie konden de verhalen vergeleken worden en hieruit de overeenkomsten worden gehaald. Deze overeenkomsten zijn als waarheid gezien voor het onderzoek. Omdat het interview meerdere keren is uitgevoerd en opgenomen kwam er soms ook andere informatie naar voren. Soms waren dit meer details maar soms veranderde het verhaal ook, en strookte dit niet met

⁵¹ www.shotmaniacs.com.

⁵² Wessel 2017.

de andere interviews. Wanneer het verhaal veranderde is dit voor het onderzoek niet gezien als volledig en zijn deze stukken informatie achterwege gelaten voor het verhaal.

Het vastleggen van het geluid werd dubbel gedaan voor de zekerheid. Mocht er dan iets misgaan met de audiobestanden dan was er nog een back-up. Het is een aantal keer voorgekomen dat de audio veel ruis bevatte en hierdoor lastig was om te bewerken. De back-up audio verhielp dit probleem.

Uitwerken

Voor het uitwerken van de gegevens is de videograaf gevraagd. Dit is gedaan omdat hij weet met welk materiaal hij werkt en het voor hem bijna zijn dagelijkse bezigheid is. werkzaamheden die bijvoorbeeld gedaan moesten worden zijn de correctie van kleur en geluid. Daarnaast zijn de goede stukken uit de verschillende opname bij elkaar gezet, zodat er één goed interview per persoon ontstond.

Video eindproduct

Naast het materiaal dat wordt gebruikt in de Storymap is er ook een video gemaakt voor de online internationale minor die wordt gegeven op het Saxion.⁵³ Vanuit het Lectoraat Bodem en Ondergrond zijn er richtlijnen gegeven waaraan de video moet voldoen om te kunnen worden gebruikt als lesmateriaal voor de minor. De video is goedgekeurd en is nu onderdeel van het lesmateriaal.

Samen met Daan Postma is er in de video besproken over de verschillende manieren van interviewen doen, de twee besproken interviewsoorten zijn: een gestructureerd interview en een ongestructureerd interview. Voor de interviews van dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een gestructureerde opzet. Hierin zijn alle verantwoordingspunten besproken en uitgelegd.

⁵³ Evers, D./D. Postma 2021, Oral History – Case Study: Interviews.

Gestructureerd interview

Dit wil zeggen dat er als voorbereiding vragen zijn opgesteld die tijdens het interview worden gesteld. Deze worden dan naar de te interviewen personen toegestuurd zodat de vragen kunnen worden voorbereid. Op deze manier kunnen herinneringen weer naar boven worden gehaald en kan er nagedacht worden over het antwoord. Tijdens het interview kunnen deze vragen dan als houvast worden gebruikt en wanneer er nog meer vragen te binnen schieten kunnen deze uiteraard gesteld worden.

Ongestructureerd interview

Wanneer je deze voorbereiding niet gebruikt krijgt je interview een hele andere insteek. Als je te interviewen persoon weet waar het interview over gaat kan hij/zij daarover vertellen maar ook uitwijken naar allerlei andere onderwerpen die hem/haar te binnen schieten.

3.2.9 Minor

Voor de informatie verkregen vanuit de *Minor WOII Educatie* is er een algemene vraag opgesteld:

- Welke recente inzichten op gebied van Tweede Wereldoorlog Educatie zijn relevant voor dit onderzoek?

De kennis verkregen uit de literatuur en plenaire bijeenkomsten van de Minor is gebruikt bij het onderzoek naar de oorlogsdagen op de Grebbeberg. De Meidagen waren een belangrijk onderdeel van plenaire bijeenkomsten over de oorlogsdagen in mei. Omdat een groot deel van de Minor ook over de invloed van de oorlog op landen buiten Nederland ging is er verder weinig gebruik gemaakt van de kennis die is opgedaan tijdens de Minor.

3.2.10 Contact met hulplijnen

Tijdens het onderzoek is er contact geweest met verschillende personen. Personen die konden helpen met de inhoud van het onderzoek of de begeleiding hiervan. In het PvA zijn een aantal mensen genoemd waar echter geen contact mee is opgenomen of waarmee het contact, om verschillende redenen, is verbroken tijdens het onderzoek. Echter zijn er tijdens het onderzoek ook nieuwe hulplijnen gevonden en ingeschakeld.

Tijdens het onderzoek is geprobeerd om zo regelmatig mogelijk updates te sturen naar degene die hier belang bij hadden. Dit ging niet altijd zoals gehoopt vanwege de vele onderdelen van het project die tegelijk liepen, waardoor het overzicht kwijt raakte en sommige delen hierdoor werden uitgesteld of vergeten. Het heeft echter niet voor problemen gezorgd. Met de begeleider vanuit Saxion is er regelmatig gesproken via Teams om de voortgang van het afstuderen te bespreken. Tegen het einde van het afstudeerproject is de eerste begeleider Ruurd Kok echter gestopt met werken bij Saxion en is de afstudeerbegeleiderrol overgedragen aan Kris Brussen.

4. Resultaten

4.1 Afronden van het onderzoek

Nadat het uitvoerende onderzoek is volbracht is de afronding van het onderzoek van start gegaan. Bij de afronding zijn alle gegevens op een rij gezet en zijn de resultaten van het onderzoek duidelijk geworden. Hieronder zullen de resultaten van de verschillende onderdelen van het onderzoek besproken worden.

4.2 Vergelijkend onderzoek

Bij het uitzoeken van de Storymaps is er gekeken naar de achtergrond van de maker, dit zodat er enige vorm van overeenkomst is met archeologie, cultuurhistorie of geschiedenis. Er zijn twee Storymaps bekeken en vergeleken van oud-studenten van Saxion. Namelijk de storymap van Wouter Hinrichs en de Storymap van Lars van Loenen. De andere Storymaps zijn van makers buiten Nederland maar hebben wel allemaal als onderwerp ‘geschiedenis’.

In totaal zijn er zeven Storymaps uitvoerig bekeken:

- *‘Incidents in the Life of Harriet Jacobs’* door Elizabeth Della Zazzera.⁵⁴
- *‘The Cruel Reality. German concentration camp "Plaszow" ’* door Anna Kuryłowicz en Marzena Koziak.⁵⁵
- *‘Bewoningsgeschiedenis Amersfoort op basis van archeologisch onderzoek’* door Lars van Loenen.⁵⁶
- *‘De Gelderse Limes en het publiek’* door Wouter Hinrichs.⁵⁷

⁵⁴ Zazzera 2019, https://arcg.is/mKiey_, geraadpleegd op 20-04-2020.

⁵⁵ Kuryłowicz 2017, <https://arcg.is/1Db9T1>, geraadpleegd op 20-04-2020.

⁵⁶ Loenen 2020, <https://arcg.is/1Wenfj0>, geraadpleegd op 07-01-2021.

⁵⁷ Hinrichs 2018, <https://arcg.is/OPGWDn>, geraadpleegd op 20-04-2020.

- *'The Kingdom of Copper. Copper Production and Social Complexity in Iron Age Faynan, Jordan'* door Matt Howland.⁵⁸
- *'100 Years of In Flanders Fields'* door Guelph Museums.⁵⁹
- *'Forgotten No Longer'* door Joe A. Downer.⁶⁰

Voor het vergelijken is er gekeken naar een aantal dingen, het is van belang dat de lezer makkelijk en overzichtelijk door de storymap heen kan. Voor de Storymap van sergeant Meijer is het van belang dat de lezer makkelijk naar andere onderdelen van het verhaal kan gaan zonder eerst de rest van de tekst door te hoeven scrollen. Daarnaast is er gekeken naar de manier van navigeren en hoe de lezer door het verhaal wordt geleid. De manier waarop de kaarten zijn gemaakt is een belangrijk punt, omdat dit in de Storymap over sergeant Meijer een groot onderdeel is. Als laatste is er gekeken naar de manier van vertellen: op welke manier is de tekst gecombineerd met afbeeldingen, video's en andere elementen die de geschiedenis levendig maken; Op welke manier is de Storymap interactief gemaakt?

De te beoordelen punten zijn:

- De opzet van de Storymap
- De manier van navigatie
- Het gebruik van kaarten en informatie
- Mate van interactie

⁵⁸ Howland 2020, <https://arcg.is/XLG9u>, geraadpleegd op 20-04-2020.

⁵⁹ Adkin 2015, <https://cityofguelph.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=f39b056d38fe460f8269eed11eb3cd66>, geraadpleegd op 20-04-2020.

⁶⁰ Downer 2015, <https://mountvernon.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=3ca8ba42c90a41d39df64b9cd4f25f58>, geraadpleegd op 20-04-2020.

Hieronder worden alle Storymaps genoemd met de resultaten van het vergelijkend onderzoek:

Incidents in the Life of Harriet Jacobs⁶¹

De maker

De maker van deze Storymap is Elizabeth Della Zazzera, zij is Modern Europees Historicus en postdoctoraal onderzoeksmedewerker aan de University van Connecticut, Humanities Institute. Zij heeft een Storymap gemaakt over het leven van Harriet Jacobs (Figuur 1). Het is een virtuele 'tour' langs verschillende plekken die in het leven van Harriet Jacobs een belangrijke rol hebben gespeeld. Deze Storymap is gemaakt in opdracht van Lapham's Quarterly, een website en magazine over verschillende aspecten van de geschiedenis: van politiek tot natuur tot medicijnen en oorlog.

Het onderwerp

Harriet Jacobs is geboren in slavernij in 1813 en heeft hierover een autobiografie geschreven. In het verhaal staan de plekken centraal.

Het doel

In deze Storymap wordt er als het ware een digitale tour gegeven door het boek '*Incidents in the Life of a Slave Girl*'. Het verhaal wordt verteld door langs plekken te gaan waar ze is geweest of heeft gewoond.

Manier van navigatie

De Storymap heeft bovenaan een navigatiebalk met hierop de cijfers 1 tot 35, voor de verschillende hoofdstukken. Dit is omdat het boek waar de informatie uitkomt, waaruit de tekst is overgenomen, ook op die wijze is gedocumenteerd.

⁶¹ Zazzera 2019, https://arcg.is/mKiey_g geraadpleegd op 20-04-2020

Gebruik van kaarten

De kaarten staan vast, maar hebben een optie om ze te verkennen. De verschillende punten staan allemaal in dezelfde stijl (blauwe punten) op de kaart waardoor het er rustig uitziet. Op een gegeven moment is de kaart over de volledige breedte van het scherm te bekijken. Wanneer er dan wordt door gescrold komt er een zwevend blok met informatie omhoog, een zogenaamde sidecar. Deze sidecar maakt de pagina ruimtelijker in plaats van dat het in blokken wordt verdeeld. Een voorwaarde voor deze sidecar is dat de navigatie van de kaart moet worden uitgezet anders beweegt namelijk de kaart bij het scrollen. De sidecar is te zien op Figuur 1 als doorzichtig grijs blok waardoor de achtergrond nog steeds te zien is. Het vlak beweegt hierdoor ruimtelijker over het scherm, de sidecar zweeft als het ware over de kaart heen. Op de kaarten staat behalve de punten met een titel geen verdere informatie over de locatie.

Conclusie

De Storymap heeft een goede afwisseling van kaarten met hierover sidecars, stukken tekst samen met afbeeldingen en afbeeldingen over de volledige grootte van het beeld. Hierdoor blijft het interessant om naar de Storymap te kijken en het verhaal door te lezen. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een afbeelding over de volledige grootte van het scherm. Dit is een mooie visuele vorm van een scheiding maken tussen de verschillende hoofdstukken. Elk hoofdstuk heeft dezelfde opbouw: een verhaal van wat er is gebeurd, 'vertelt' door de maker van Storymap (als een soort kleine samenvatting) gevolgd door de 'originale' tekst uit het boek geschreven door Harriet Jacobs met soms een foto, daarna volgt een kaart waarop de locatie van de plek wordt aangegeven met soms een foto. En als laatste de afbeelding ter grootte van het volledige scherm als scheiding tussen de hoofdstukken.

Geschiktheid voor Storymap sergeant Meijer

De Storymap is overzichtelijk maar monotoon opgezet. De afwisseling is niet heel groot waardoor het niet erg dynamisch is ingericht, wat op het eerste gezicht de Storymap niet aantrekkelijk maakt. Voor de Storymap van sergeant Meijer is de navigatie die hier is gebruikt geen goede wijze van navigatie, omdat de titels van de hoofdstukken dan niet direct te lezen zijn en dat is in juist wel van belang. Er is op de kaarten de mogelijkheid om zelf de omgeving te bekijken, maar aan elke plek hangt niet veel extra informatie. Het is alleen de locatie en een naam. De afwisseling van tekst en andere media is wel goed aangepakt.

Een voorbeeld uit de storymap

Hierop is goed de sidecar te zien met een doorzichtig grijze achtergrond. Waardoor het vlak ruimtelijker beweegt over het scherm, de sidecar zweeft als het ware over de kaart heen.

Figuur 1 een schermafbeelding van de Storymap 'Incidents in the Life of Harriet Jacobs'.

The Cruel Reality. German concentration camp "Plaszow"⁶²

De maker

Deze Storymap is gemaakt door Anna Kuryłowicz en Marzena Koziak, dit zijn twee studenten die geodesie en cartografie studeren aan de AGH University of Science and Technology in Krakau. De storymap is gemaakt in opdracht voor haar opleiding, door het maken van de Storymap konden de studenten zich focussen op het werken met specifieke GIS programma's zoals Python.

Het onderwerp

Zij hebben een reconstructie gemaakt van het concentratiekamp Płaszów in Krakau dat door de Duitsers werd gebruikt tijdens de Tweede Wereldoorlog (Figuur 2). Van het kamp zelf is niet veel meer over maar door de informatie over het kamp te delen via de Storymap kan er als het ware door het kamp worden gelopen.

Het doel

Met de Storymap willen Kuryłowicz en Koziak de geschiedenis van Krakau, en het niet meer bestaande concentratiekamp Płaszów toegankelijk maken voor een groter publiek. Het is een gevoelig onderwerp en een verhaal dat niet meer zichtbaar is in het landschap. Door het gebruik van de Storymap kan er als het ware door het kamp worden gelopen, waardoor de informatie met de plekken samenkomt.

Manier van navigatie

De navigatie door het verhaal gaat via de zijkant door middel van grijze bolletjes, die wit worden wanneer dat gedeelte van de Storymap in beeld is. Er zijn geen namen voor hoofdstukken

⁶² Kuryłowicz 2017, <https://arcg.is/1Db9T1>, geraadpleegd op 20-04-2020.

zichtbaar, tenzij de muis erop blijft staan, dan komt er een soort pop-up staan naast de navigatiebalk.

Gebruik van kaarten

De kaart bevindt zich de gehele tijd op de achtergrond met hierover een sidecar, zie Figuur 2. Hierop is de sidecar te zien met de informatie in de vorm van een afbeelding, tekst en een quote. Op de achtergrond is hetzelfde gebouw te zien als op de foto maar dan in de vorm van een getekend polygoon. Op de kaart zijn in lijnen en vlakken de contouren aangegeven van de belangrijke plekken, en de onderdelen van het kamp. Dit ligt weer over de achtergrond van een hedendaagse satellietfoto. De gehele tijd is de kaart vrij te bewegen en alles kan worden aangeklikt. Wanneer een nieuw onderdeel van het verhaal begint en het vlak in de kaart wordt geselecteerd staat er in de tekst waar mogelijk een foto van hoe het gebouw/plaats er in de tijd van het kamp heeft uitgezien.

Conclusie

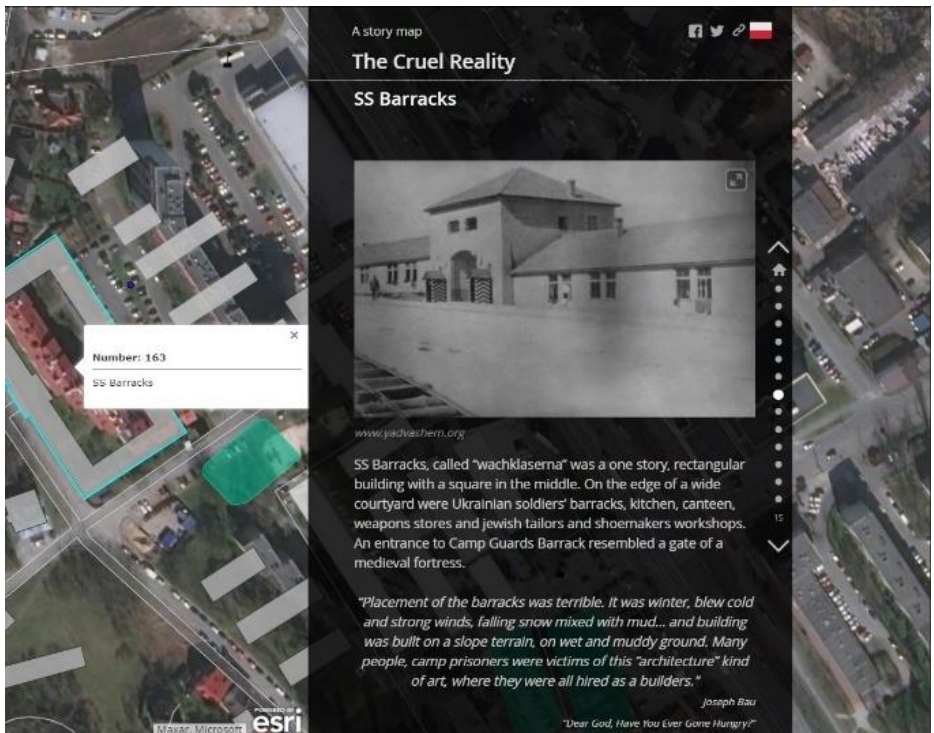
De tekst is op een interessant blijvende manier gevuld en afgewisseld met foto's quotes. Hierdoor breekt de tekst een beetje en dat maakt het lezen makkelijker en daardoor blijft het ook interessant. Ook zitten er linkjes in de tekst die de lezer weer naar een andere plek brengen met bijvoorbeeld een 3D-reconstructie van het gebouw waar net over is verteld.

Geschiktheid voor Storymap sergeant Meijer

Net als het verhaal van sergeant Meijer gaat het in deze Storymap, op een ander niveau, over een gevoelig onderwerp en een verhaal dat niet meer zichtbaar is in het landschap. Een Storymap is een goede manier om zulke verhalen te verspreiden en hierdoor meer aandacht te kunnen geven. De navigatiebalk met de stippen die alleen het hoofdstuk laten zien wanneer er op wordt stilgestaan met de muis maakt het geheel overzichtelijk en rustig om naar te kijken.

Een voorbeeld uit de storymap

Hierop is de sidecar te zien met de informatie in de vorm van een afbeelding, tekst en een quote. Op de achtergrond is hetzelfde gebouw te zien als op de foto maar dan in de vorm van een getekend polygoon.

Figuur 2 een schermafbeelding van de Storymap 'The Cruel Reality'.

Bewoningsgeschiedenis Amersfoort op basis van archeologisch onderzoek.⁶³

De maker

Lars van Loenen is afgestudeerd als archeoloog bij Saxion Hogeschool. De Storymap is gemaakt als afstudeerproject voor de opleiding Archeologie in opdracht van het Centrum voor Archeologie, te Amersfoort.

Het onderwerp

In de Storymap wordt de bewoningsgeschiedenis van Amersfoort, verteld in woorden en beelden (Figuur 3). Er is een overzicht gemaakt vanaf de eerste bewoning tot aan de recente tijd in Amersfoort.

Het doel

De Storymap heeft als doel om door de tijd te scrollen en hierin alle bewoningslagen te kunnen bekijken.

Gebruik van navigatie

In het begin wordt er uitgelegd hoe de Storymap werkt en hoe de lezer het kan gebruiken. Hetzelfde als bij de Storymap 'The Cruel Reality' is er aan de zijkant een inhoudsopgave gemaakt met bolletjes, waar de hoofdstuk titel pas zichtbaar wordt wanneer de muis er even op stilstaat. Hier is een andere vorm van navigatie gebruikt: in het begin een hele rij met gekleurde tijdsperiodes, hieronder zitten linkjes zodat er naar de goede periode kan worden gesprongen. Onderop elke pagina staat deze zelfde inhoudsopgave nog een keer zodat er elk moment naar een andere plek kan worden gesprongen.

⁶³ Loenen 2020, <https://arcg.is/1Wenfj0>, geraadpleegd op 07-01-2021.

Gebruik van kaarten

De kaarten bevinden zich op de ene helft van het scherm en de tekst op de andere. Hierop worden soms met punten plaatsen van opgravingen aangegeven in een bepaalde locatie en als er dan meer wordt uitgelicht over een specifieke plek dan wordt dit in plaats van een punt op de kaart daadwerkelijk het opgravingsvlak, hierbij staat ook een label waarop de belangrijkste informatie uit de database staat.

Conclusie

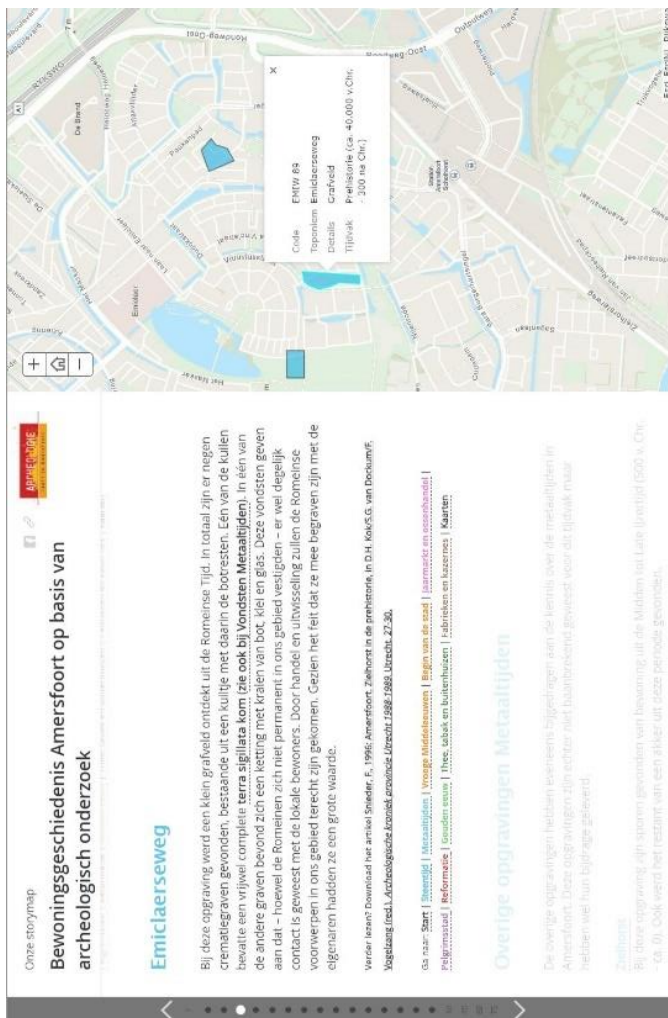
De tekst en media zijn verdeeld over het scherm en deze verdeling blijft hetzelfde. De tekst staat links en dan kan er aan de rechterkant een kaart of afbeelding worden bekeken. Wel staat onderaan elk hoofdstuk, waar van toepassing, een extra linkje met literatuur voor als de lezer meer wil weten over het onderwerp. Op Figuur 3 is te zien hoe Van Loenen het heeft aangepakt met de navigatie onderaan de pagina, en de extra linkjes voor meer informatie. Aan de rechterkant is het opgravingsgebied te zien met de pop-up met de belangrijkste database-informatie

Geschiktheid voor Storymap sergeant Meijer

De navigatie door middel van de gekleurde tijdsperioden is voor de Storymap over sergeant Meijer wel een idee maar maakt het wellicht juist ook wel weer onoverzichtelijker omdat je alle kanten op kunt 'springen' en hierdoor ook delen over het hoofd kunt zien. Hoewel er in de navigatie in de zijkant wel gezien kan worden waar in het verhaal de lezer zich bevindt.

Een voorbeeld uit de storymap

Hierop is te zien hoe Van Loenen het heeft aangepakt met de navigatie onderaan de pagina, en de extra linkjes voor meer informatie. Aan de rechterkant is het opgravingsgebied te zien met de pop-up met de belangrijkste database informatie.

Figuur 3 een schermafbeelding van de Storymap 'Bewoningsgeschiedenis Amersfoort op basis van archeologisch onderzoek'.

De Gelderse Limes en het publiek.⁶⁴

De maker

Wouter Hinrichs is afgestudeerd als archeoloog bij Saxion Hogeschool. De Storymap is gemaakt als afstudeereindproduct voor de opleiding Archeologie, in opdracht van Erfgoed Gelderland uitgevoerd.

Het onderwerp

Er is hier onderzoek gedaan naar de publieksvisualisatie van het Romeinse Limes-erfgoed in de provincie Gelderland (Figuur 4). Van deze publieksvisualisaties is een overzicht gemaakt in de vorm van een Storymap. Met publieksvisualisaties wordt hierbij uitgegaan van de volgende definitie: 'Een vaste locatie of periodiek evenement waar het publiek herinnerd wordt aan, en/of betrokken wordt bij het Romeinse Limes-erfgoed van de provincie Gelderland'.⁶⁵

Het doel

Het doel van de Storymap is het weergeven van de onderzoeksresultaten op een visueel aantrekkelijke manier.⁶⁶

Gebruik van navigatie

Deze Storymap is qua opzet vergelijkbaar met die van Lars van Loenen. Het verschil is dat hier eerst 'verplicht' door de handleiding moet worden gegaan voordat het verhaal echt begint. Daarna begint de inhoud per categorie. Elke categorie heeft een eigen kleur met daarbinnen weer verschillende onderwerpen.

⁶⁴ Hinrichs 2018, <https://arcg.is/OPGWDn>, geraadpleegd op 20-04-2020.

⁶⁵ Hinrichs 2019, 8.

⁶⁶ *Idem* 2019, 8.

Gebruik van kaarten

De kaarten staan vol met verschillende punten. Deze zijn per categorie gesorteerd en hebben een eigen kleur en vorm op de kaart waardoor dit wel overzichtelijk blijft, zie Figuur 4. De Storymap is ingedeeld met links de tekst, afgewisseld met afbeeldingen en rechts de kaarten met de besproken punten. Onderaan elk hoofdstuk staat, net als bij de Storymap van Lars van Loenen, een aanbod aan verschillende opties om verder te lezen (of een video te bekijken) over het onderwerp.

Conclusie

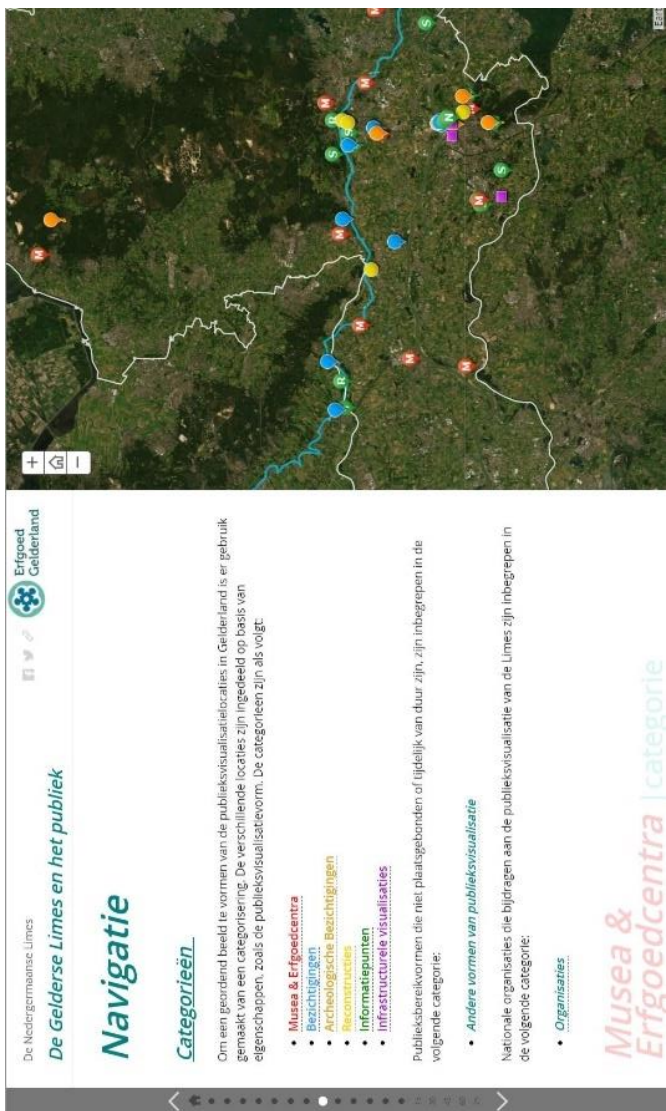
De Storymap heeft vele opties en een uitgebreide verhaallijn. Het overzicht is goed gebleven door de verschillende kleuropties. Dankzij het gebruik van deze kleuren kan de lezer makkelijk naar andere onderdelen van de storymap gaan wanneer de andere onderwerpen meer aanspreken.

Geschiktheid voor de Storymap sergeant Meijer

De verschillende kleuren van de punten die op de kaart staan zorgen voor een overzichtelijke kaart. Periodes zijn makkelijk te herkennen. In de Storymap van sergeant Meijer is hier dan ook gebruik van gemaakt. Door te werken in drie verschillende kleuren, waarbij locaties worden gecategoriseerd.

Een voorbeeld uit de Storymap

Hierop is goed te zien hoe er is omgegaan met de navigatie in kleur categorieën en hoe dit weer terug komt in de punten op de kaart.

Figuur 4 een schermafbeelding van de Storymap 'De Gelderse Limes en het publiek'.

The Kingdom of Copper. Copper Production and Social Complexity in Iron Age Faynan, Jordan.⁶⁷

De maker

Archeologisch onderzoeker Matt Howland, hij is momenteel werkzaam op de University of California San Diego. Hij heeft zijn archeologische onderzoeksresultaten voor een groter publiek beschikbaar gemaakt door het in een Storymap te zetten.

Het onderwerp

Hij heeft zich voor dit onderzoek gericht op de koperproductie in Jordanië tijdens de vroege ijzertijd op de site Khirbat al-Jariya (Figuur 5).

Het doel

Er is gekozen voor een Storymap om verhalen te vertellen en een groter publiek hiermee kennis te laten maken, ook was het de bedoeling hierbij om het grotere publiek kennis te laten maken met de digitale technieken die helpen met het archeologisch onderzoek. Howland benoemt dat de interactiviteit de lezers de vrijheid geeft om de inhoud zelf te verkennen en uit de archeologische data die verzameld is, tijdens het onderzoek, eigen conclusies te trekken.

Gebruik van navigatie

De navigatie gaat door middel van een balk bovenaan de pagina die de verschillende onderwerpen aangeeft.

Gebruik van kaarten

De kaarten staan op verschillende manieren aangegeven, als kleine opvulling in de tekst of groter met een sidecar erbij. Beide kaartopties kunnen worden vergroot tot volledig beeld en worden verkend. Wanneer er op de verschillende vlakken wordt

⁶⁷ Howland 2020, <https://arcg.is/XLG9u>, geraadpleegd op 20-04-2020.

geklikt, waar over wordt gesproken, komt er een klein label bij gehangen met extra informatie over de locatie. Naast dit label is er ook een legenda waarin de verschillende dingen die te zien zijn beschreven staan.

Conclusie

Binnen de Storymap is er goed gebruik gemaakt van de verschillende opties om de kaarten, afbeeldingen, video's en tekst te combineren. Hierdoor blijft het leuk om te lezen. De navigatie door middel van de balk bovenin werkt goed, het is wel belangrijk dat hier niet te veel in staat anders zijn niet alle kopjes in één keer zichtbaar. Het zou goed van pas komen wanneer er een optie bestaat waardoor de hoofdkoppen op de balk te staan komen en de onderkopjes als een soort uitklapbaar balkje eronder komen te staan, zoals in online webshops vaak te zien is. Echter bestaat deze optie nog niet in de Esri Storymap omgeving.

Geschiktheid voor de Storymap sergeant Meijer

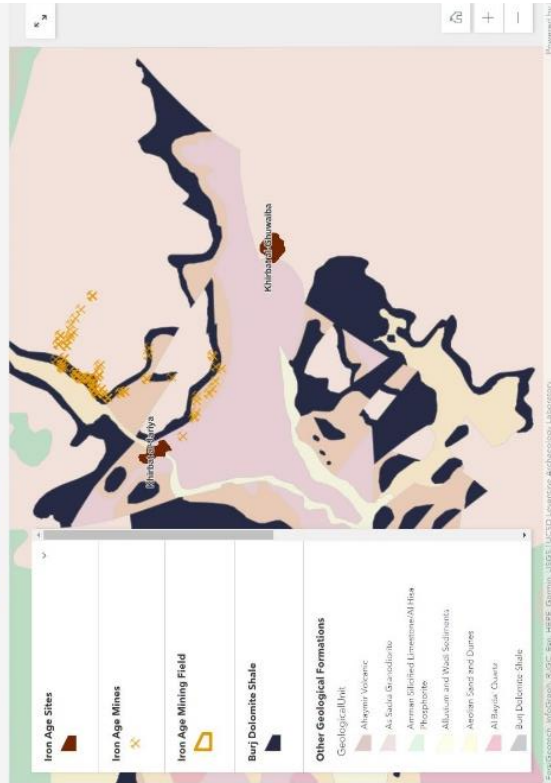
Deze Storymap heeft een goede creatieve opbouw waardoor het voor de lezer leuk en overzichtelijk blijft om te lezen. De manier van navigatie is een goede optie, omdat er overzichtelijk en direct gezien kan worden waar in het verhaal de lezer zich bevindt.

Een voorbeeld uit de Storymap

Hierop (zie Figuur 5) is duidelijk het gebruik van de navigatiebalk en de kaarten te zien. De verschillende polygonen staan in de Legenda uitgelegd en kunnen ook los worden aangeklikt waardoor er een label met extra informatie verschijnt.

An industry that supplied copper to much of the Levant and as far as Greece sprang up based on these geologic resources.

As shown here, major copper sites in Fayman started to develop around outcrops of the Burj Dolomite-Shale.

Figuur 5 een schermafbeelding van de Storymap 'The Kingdom of Copper'.

100 Years of In Flanders Fields⁶⁸

De maker

Deze Storymap is gemaakt door de medewerkers van het Guelph Museum in Ontario, Canada. Voor meer informatie is Tammy Adkin hiervoor het aanspreekpunt. Deze Storymap is op eigen initiatief van Guelph Museum gemaakt.

Het onderwerp

Het is een Storymap gemaakt over het leven van de schrijver, John McCrae, die het gedicht “In Flanders Fields” heeft geschreven. John McCrae is in 1966 door de Canadese overheid als Persoon van Nationaal Belang aangewezen ook zijn voormalige woonplaats is aangewezen als Plaats van Nationaal Belang. Inwoners van de stad Guelph waar het huis staat wilden het huis bewaren als museum. In 1983 is de stad er zelf mee aan de slag gegaan en is het uiteindelijk samengevoegd met Guelph Civic Museums onder de naam Guelph Museums. Het is nu een van de drie museum locaties van Guelph Museums.

Het doel

In 2015 was het 100-jarig bestaan van het gedicht “In Flanders Fields”. Het gaat ook over het schrijven van het gedicht en hoe deze in moderne tijd nog steeds aanwezig is (Figuur 6). Verder is de storymap gemaakt als een soort herinnering aan het leven van John McCrae en zijn nalatenschap: “In Flanders Fields”.

Gebruik van navigatie

Navigatie door het verhaal gebeurt door te scrollen. De lezer gaat chronologisch door het verhaal, maar dit is niet per se nodig aangezien er aan de zijkant een navigatiebalk is met

⁶⁸ Adkin 2015,

<https://cityofguelph.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=f39b056d38fe460f8269eed11eb3cd66>, geraadpleegd op 20-04-2020.

bolletjes waarop kan worden gezien waar in het verhaal de lezer zich bevindt. Als de muis op een bolletje blijft staan komt er een pop-up met de titel van dat hoofdstuk of gedeelte.

Gebruik van kaarten

De kaarten zijn overzichtelijk en modern. De locaties worden aangegeven met de bekende klapprozen die als herdenking voor de Eerste Wereldoorlog worden gebruikt.

Naast de herdenking voor de Eerste Wereldoorlog wordt de klapproos ook gebruikt voor algemene herdenking van gewapende conflicten na de Eerste en Tweede Wereldoorlog waarbij Britse soldaten om zijn gekomen: 'de service en opoffering, vriendschap en samenwerking van de mannen en vrouwen van Groot-Brittannië, het Gemenebest en de geallieerde naties die samen vochten'⁶⁹.

Als de lezer op een klapproos klikt krijgt hij/zij meer uitleg over de locatie en een afbeelding behorende bij de locatie. Over het algemeen is de Storymap ingedeeld als half-half: links de tekst met bijbehorende afbeeldingen en rechts de kaarten met hierop de locaties. Soms wordt de kaart afgewisseld met een afbeelding of een stuk tekst uit het gedicht.

Conclusie

De vergelijking is gekozen vanwege de overeenkomst met het persoonlijke aspect. John McCrae was ook militair. De Storymap is overzichtelijk ingedeeld door de kaarten aan en kant te zetten en de tekst met afbeeldingen aan de andere kant te plaatsen. Dit maakt het alsof er een boek open ligt met wat meer opties dan een normaal papieren boek.

Geschiktheid voor de Storymap sergeant Meijer

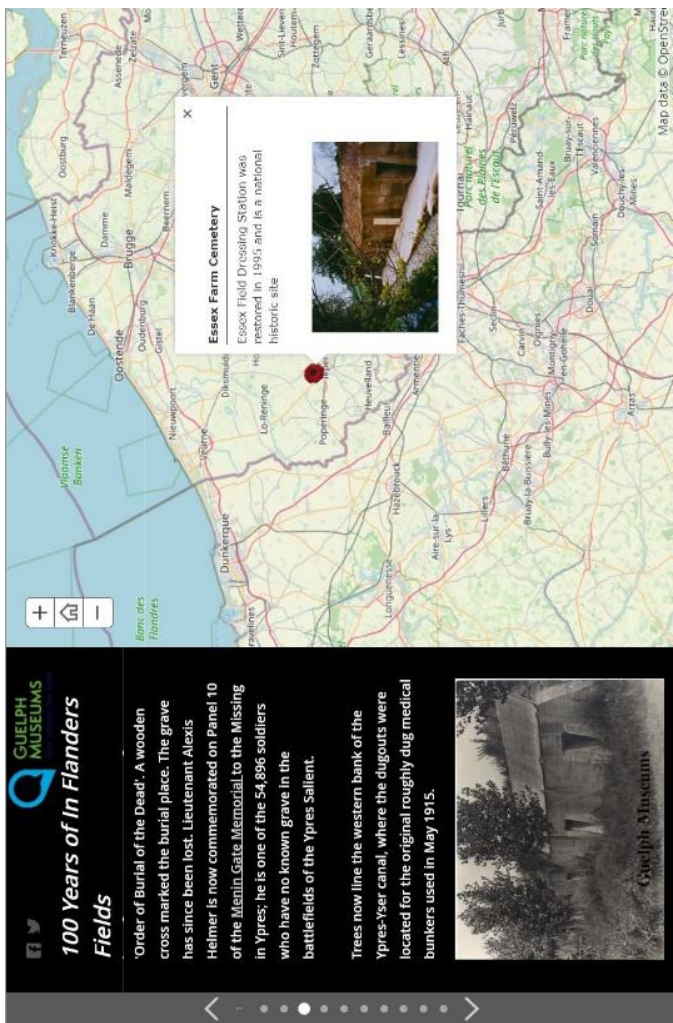
Het donkere kleurthema wat is gebruikt als achtergrond in de Storymap, wat ook te zien is bij "The Cruel Reality", maakt het

⁶⁹ <https://www.bbc.co.uk/newsround/15492228>.

lezen rustiger voor de ogen. Dit zal ook gebruikt worden in de Storymap over sergeant Meijer.

Een voorbeeld uit de Storymap

Hierop is het kaartgebruik goed te zien en hoe de verdeling van tekst en kaart is.

Figuur 6 een schermmafbeelding van de Storymap '100 years of In Flanders Fields'.

Forgotten No Longer⁷⁰

De maker

Forgotten No Longer is een Storymap gemaakt door Joe A. Downer. Een archeoloog en veldonderzoeksmanager bij George Washington's Mount Vernon. Mount Vernon is het huis waar George Washington voor een groot deel van zijn leven heeft gewoond samen met zijn vrouw Martha. De storymap is gemaakt in opdracht van het Mount Vernon Museum.

Het onderwerp

De Storymap vertelt het verhaal van een archeologisch onderzoek dat is gedaan naar een begraafplaats voor tot slaaf gemaakte mannen, vrouwen en kinderen, nabij het graf van George Washington (figuur 7).

Gebruik van navigatie

De navigatie van de storymap is vergelijkbaar met die van “In Flanders Fields”.

Gebruik van kaarten

Deze Storymap bevat niet echt kaarten zoals de andere Storymaps waarop de locaties worden aangeven. Omdat dit onderzoek ook een groot geologisch aspect bevat, vanwege de onderzoeken met grondradar, zijn de resultaten van deze grondradaronderzoeken verwerkt in een kaart. De stukken tekst zijn afgewisseld met afbeeldingen van het onderzoek en oude afbeeldingen uit de specifieke tijd.

⁷⁰ Downer 2015,

<https://mountvernon.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=3ca8ba42c90a41d39df64b9cd4f25f58>, geraadpleegd op 20-04-2020.

Conclusie

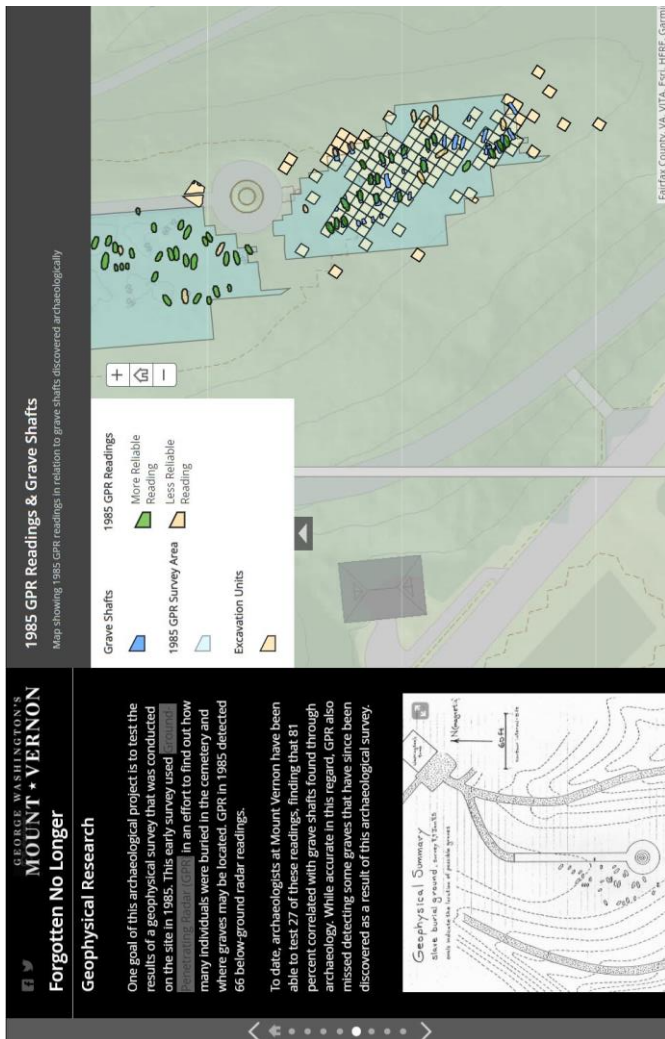
De vergelijking is gekozen omdat het hier gaat over een archeologisch project. Een extra reden is de grote lading die op het project zit vanwege de slavernij. Door de Storymap kan een verhaal als deze op een goede manier onder de aandacht worden gebracht. Het is een makkelijke manier van een verhaal presenteren. Lezers kunnen lezen wat en wanneer ze willen en er de tijd voor nemen.

Geschiktheid voor de Storymap sergeant Meijer

Vanwege het geologische en archeologische onderzoek is er gewerkt met alleen de opgravingsputten op de kaart. De Storymap van sergeant Meijer bevat meerdere locaties waardoor het meer een tour wordt langs de verschillende plekken.

Een voorbeeld uit de Storymap

Hierop is goed te zien hoe de grondradar gegevens zijn gebruikt hoe de gevonden graven in kaart zijn gebracht.

Figuur 7 een schermafbeelding van de Storymap 'Forgotten No Longer'.

Conclusie vergelijkend onderzoek

Titel Storymap	Overzichtelijk opgezet	Manier van navigatie	Gebruik van kaarten en de informatie	Interactief
Incidents in the Life of Harriet Jacobs	+	-	-/+	+
The Cruel Reality	+	-/+	+	+
Bewoningsgeschiedenis Amersfoort	+	+	-/+	+
De Gelderse Limes en het publiek	-/+	-/+	+	+
The Kingdom of Copper	+	+	+	+
100 Years of In Flanders Fields	+	-/+	+	-/+
Forgotten No Longer	+	-/+	-	-

Tabel 1 conclusie uit het vergelijkend onderzoek.

In de tabel hierboven staan de verschillende punten waarop is vergeleken (Tabel 1). De '+' geeft een goede score aan de '-' een lage. '-/+' is een gemiddelde score, het springt er in geen van beide categorieën uit. ESRI Storymaps biedt de mogelijkheid om de Storymap zo te creëren zodat het helemaal naar persoonlijke wensen kan worden aangepast. Als beste voorbeeld uit dit vergelijkend onderzoek komt de Storymap van Matt Howland 'The Kingdom of Copper'. De opzet van de Storymap is interessant en afwisselend, maar blijft overzichtelijk. De manier van navigatie gaat door middel van een navigatiebalk die bovenin blijft staan waarop continue alle hoofdstukonderdelen te zien zijn, dit maakt het makkelijk om naar een ander stuk van de tekst te gaan.

Uit dit vergelijkend onderzoek zijn de opties gekozen die voor de Storymap van sergeant Meijer het beste zijn om het verhaal over

te brengen. Hieronder zullen de gekozen opties worden aangegeven:

- Themakleur: Voor de Storymap over sergeant Meijer is een donker thema gekozen omdat dit het rustigste oogt tijdens het lezen.
- Navigatie: Er is gekozen voor een navigatiebalk waarop direct de hoofdstuknamen te lezen zijn. Hierdoor weet de lezer bij welk stuk hij/zij zich bevindt en kan er makkelijk naar een ander stuk in de tekst worden gesprongen.
- Gebruik van kaarten en de informatie: Bij de voorbeelden hierboven is vaak gebruik gemaakt van de eentonige verdeling van half kaartafbeelding/half tekst. In de Storymap over sergeant Meijer is dit niet gedaan en is er juist gekozen voor een afwisseling van verschillende manieren om tekst en afbeeldingen/kaarten te combineren. Hierdoor wordt de Storymap dynamischer en interessanter om naar te kijken. De *Incidents in the Life of Harriet Jacobs* verteld op een gepaste manier het verhaal waarin de plekken centraal blijven staan. Dit is vergelijkbaar met de Storymap over sergeant Meijer.
- Interactiviteit: Zoals in het voorbeeld van 'The Cruel Reality' kan oorlogserfgoed dat gevoelig ligt op een goede manier gedeeld worden met een groter publiek, de lezer kan namelijk zelf bepalen of er bepaalde stukken die te gevoelig liggen worden overgeslagen. De lezer kan het zelf bepalen en wordt niet gedwongen alles te lezen. Ook kan het publiek het terrein als het ware vanuit huis bekijken. Het plaatsen van linkjes achter bepaalde woorden om zo een verdieping te krijgen naar specifieke onderwerpen is een onderdeel wat ook goed past binnen de Storymap over sergeant Meijer.

Discussie vergelijkend onderzoek

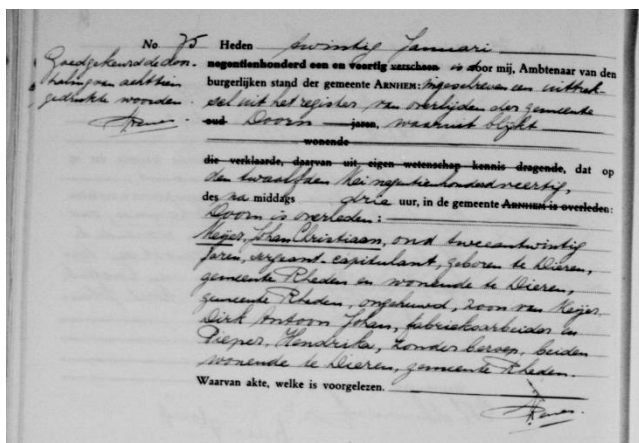
Het idee achter Howlands Storymap op het gebied van publieksbereik strookt met het idee achter de Storymap van dit onderzoek over sergeant Meijer, en is hierdoor een goed vergelijkend onderzoek. Dit is bijvoorbeeld weer anders in de Storymap van Hinrichs, hij concentreert zich op het maken van een verzamelplek van alle publieksvisualisaties voor Erfgoed Gelderland, en Howland concentreert zich meer op de verspreiding van wat hij heeft gevonden in de woestijn van Jordanië. Howland wilde meer publieksbereik creëren en heeft hiervoor de Storymap ook vertaald in het Arabisch zodat de lokale bevolking rondom de archeologische site in Jordanië ook het verhaal via de interactieve kaart kan bekijken.

4.3 Schriftelijk onderzoek

Archieven

Als resultaat van het archiefonderzoek is er naast beantwoording van de deelvragen ook de overlijdensakte van Johan Christiaan Meijer, hierop is bevestigd dat hij op 12 mei in de middag om drie uur in de gemeente Doorn is overleden (Figuur 8).⁷¹ Bij het online archief van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) voor andere zaken dan de defensiebeeldbank, is er gekeken op archieven.nl. Hier is een verzameling te vinden van collecties vanuit allerlei verschillende archieven. Echter is hier geen nieuwe informatie gevonden op persoonsniveau.

⁷¹ Gelders Archief: 0207A- 9711/75.

Figuur 8 de overlijdensakte van Johan Christiaan Meijer.
Bron: Gelders Archief: 0207A- 9711/75.

Spellingsfouten

Tijdens het schrijven van het verantwoordingsdocument is er in het online gedeelte van het Utrechts Archief een document gevonden waarin de naam van Johan Christiaan Meijer (bewust of onbewust) gespeld is als “Joan” in de archiefdocumentatie.⁷²

72

https://hetutrechtsarchief.nl/onderzoek/resultaten/archieven?mivast=39&mizig=100&miadt=39&milang=nl&mizk_alle=joan%20christiaan%20meijer&miview=tbl, geraadpleegd op 09-09-2021

4.4 Beeldmateriaal

Luchtfoto's

Luchtfoto's uit de oorlog zijn gegeorefereerd op een luchtfoto uit 2018. Er is gekozen voor een luchtfoto uit 2018 omdat dit een hele droge warme zomer was. Hierdoor werden er veel zogenaamde crop-marks zichtbaar in de velden. Op de luchtfoto uit 1940 (Figuur 13) zijn namelijk lange stukken van loopgraven te zien die terug te verwachten zouden zijn in de vorm van crop-marks (Figuur 14). Een pantserafweergeschut-stelling is niet te herkennen op deze foto. Uit het onderzoek over de stelling van sergeant Meijer bleek dat dit een zelfgemaakte stelling was, opgebouwd uit grond en hout. Echter waren er ook betonnen kazematten die werden gebruikt als stelling voor het pantserafweergeschut.⁷³

⁷³ Stichting de Greb: <https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=de-grebbeberg-doordrenkt-van-bloed>, geraadpleegd op 19-06-2020.

Locatie, PAG stelling op stellingkaart,

Figuur 9 Luchtfoto uit 1940 60% transparant over een actuele luchtfoto uit 2018 geplaatst.

De locatie

Als resultaat van het onderzoek is er een locatie uitgekozen (Figuur 15) er is voor deze locatie gekozen, omdat er op de luchtfoto's enige vorm van menselijke activiteit te zien was. Met deze menselijke activiteit wordt verandering in het natuurlijke landschap door menselijk handelen bedoelt. Dit zou bijvoorbeeld een wal of ophoging kunnen zijn geweest als onderdeel van de stelling (Figuur 17, Figuur 18) In 4.6 Storymap – Locaties – Rhenen zal hier dieper op ingegaan worden. Als de stellingkaart uit mei 1940 (Figuur 19)⁷⁴ over de luchtfoto wordt gegeorefereerd strookt deze met de aangegeven plek.

4.5 Veldinventarisatie

Hieronder zullen de resultaten van de veldinventarisatie worden besproken. De coördinaten van de locaties staan in rastervorm aan de linker- en rechterzijde als ook de onderzijde van de kaarten.

Shaded Relief – Ongefiltered

Echter is er op de kaart niks te herkennen wat zou kunnen worden gezien als resten van de oorlog in de vorm van loopgraven of een stelling. Het terrein is tegenwoordig in gebruik als akkerland voor mais, dus is er vanwege het ploegen veel geëgaliseerd. Op Figuur 10 is het resultaat te zien van het AHN beeld met ongefilterd Shaded Relief eroverheen.

⁷⁴ Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0020, toestand in de avond van 11 mei in en achter de hoofdweerstandsstrook in het vak van 8^e Regiment Infanterie.

Locatie stelling sergeant Meijer - ongefilterd Shaded Relief

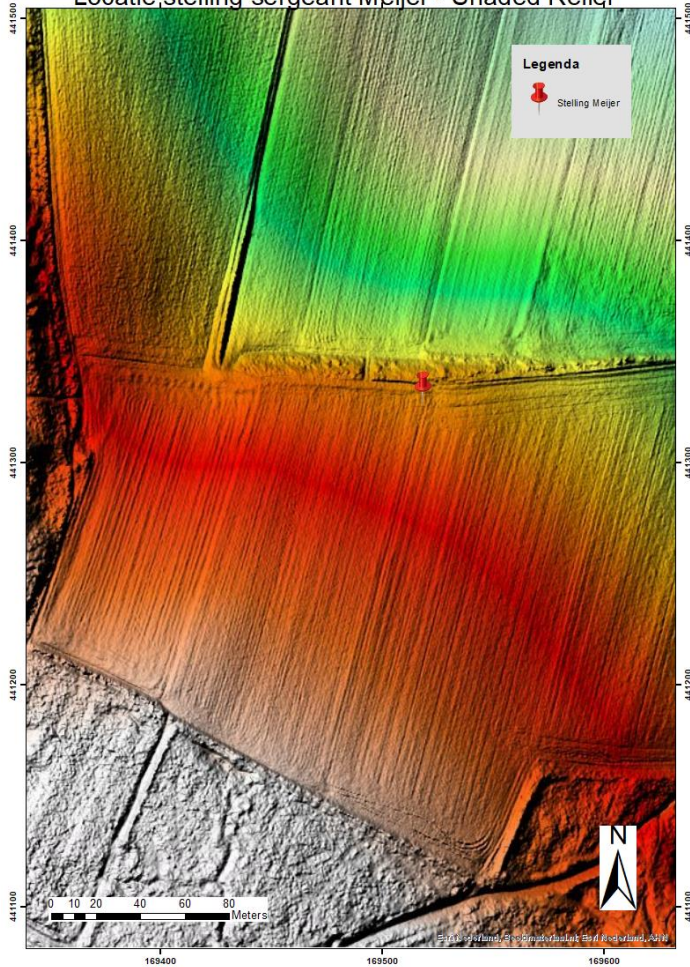

Figuur 10 stelling locatie in ongefilterd Shaded Relief. De glooiing in het landschap is hier goed te herkennen. Verder is er niks terug te zien wat wijst op de aanwezigheid van oorlogsresten.

Shaded Relief – Gefilterd

In Figuur 11 is het resultaat van de Shaded Relief – Gefilterde versie te zien. Echter zijn er met deze filter geen nieuwe resultaten te zien.

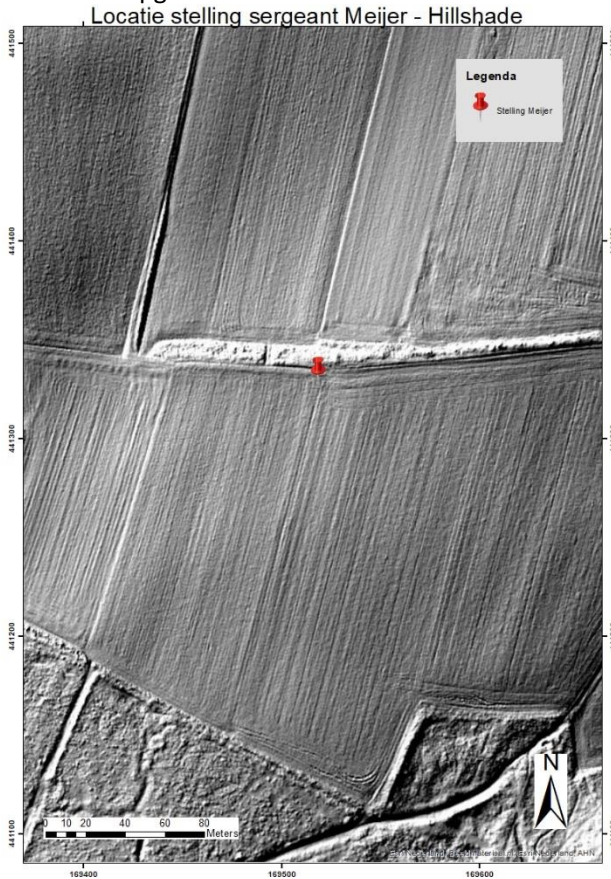
Locatie, stelling sergeant Meijer - Shaded Relief

Figuur 11 locatie stelling sergeant Meijer op een ongefilterde Shaded Relief.

Hillshade

Als laatste is de filter Hillshade toegepast, zie Figuur 12. Er werd gehoopt hiermee de stelling of naastliggende loopgraven te kunnen herkennen, echter heeft deze ESRI-filter geen nieuwe resultaten opgeleverd.

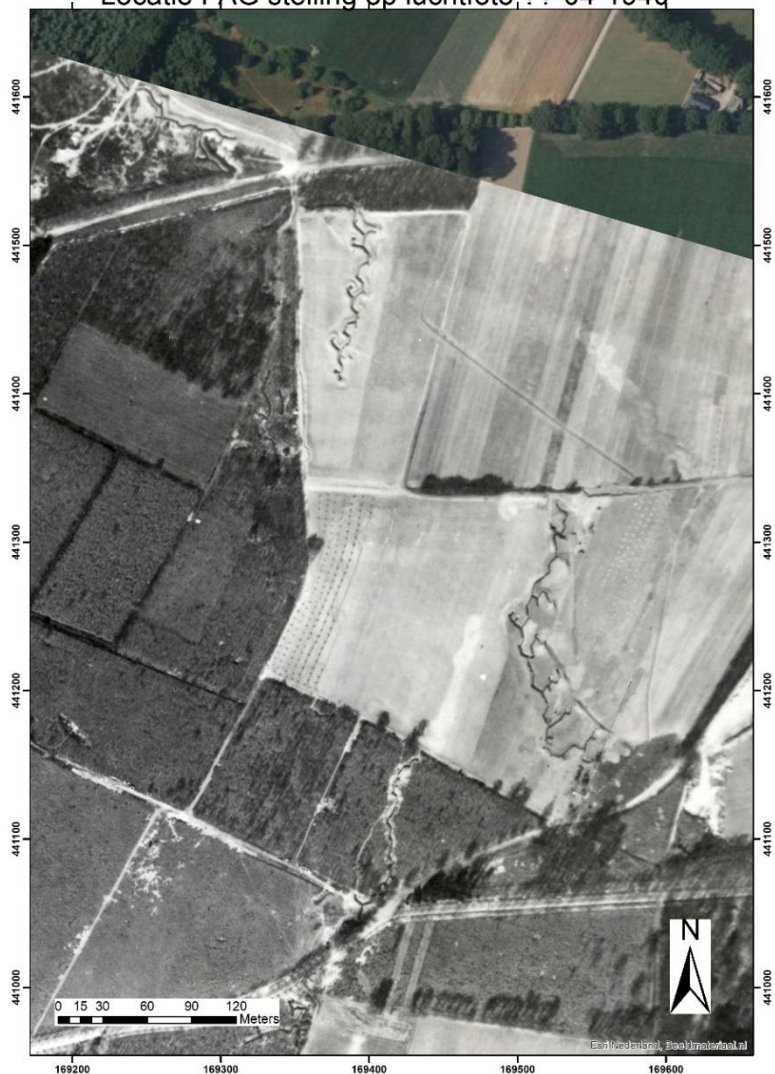

Figuur 12 de stelling van sergeant Meijer met als ondergrond de filter Hillshade.

Inventarisatie kaarten

Hieronder zijn de resultaten te zien van het historisch kaartonderzoek. De coördinaten van de locaties staan in rastervorm aan de linker- en rechterzijde als ook de onderzijde van de kaarten.

Locatie PAG stelling pp luchtfoto, ??-04-1940

**Figuur 13 (bron: NIMH- 2155_078413, exacte datum is onbekend:
Gegeoreferereerd over de luchtfoto uit 2018 (bron: ESRI).**

Locatie PAG stelling de Grebbeberg - luchtfoto 2018

Figuur 14 een luchtfoto uit 2018 met hierop de omgeving van de stelling en de loopgraven uit 1940, deze zijn echter niet meer te zien in het veld. Ook niet in de vorm van crop-marks.

Locatie PAG stelling Locatie - luchtfoto 2018

Figuur 15 de gekozen locatie voor de stelling van sergeant Meijer.

Loopgraven 1940 in huidige landschap

Figuur 16 de omliggende loopgraven in het huidige landschap.

Locatie PAG Stelling op luchtfoto ??-04-1940

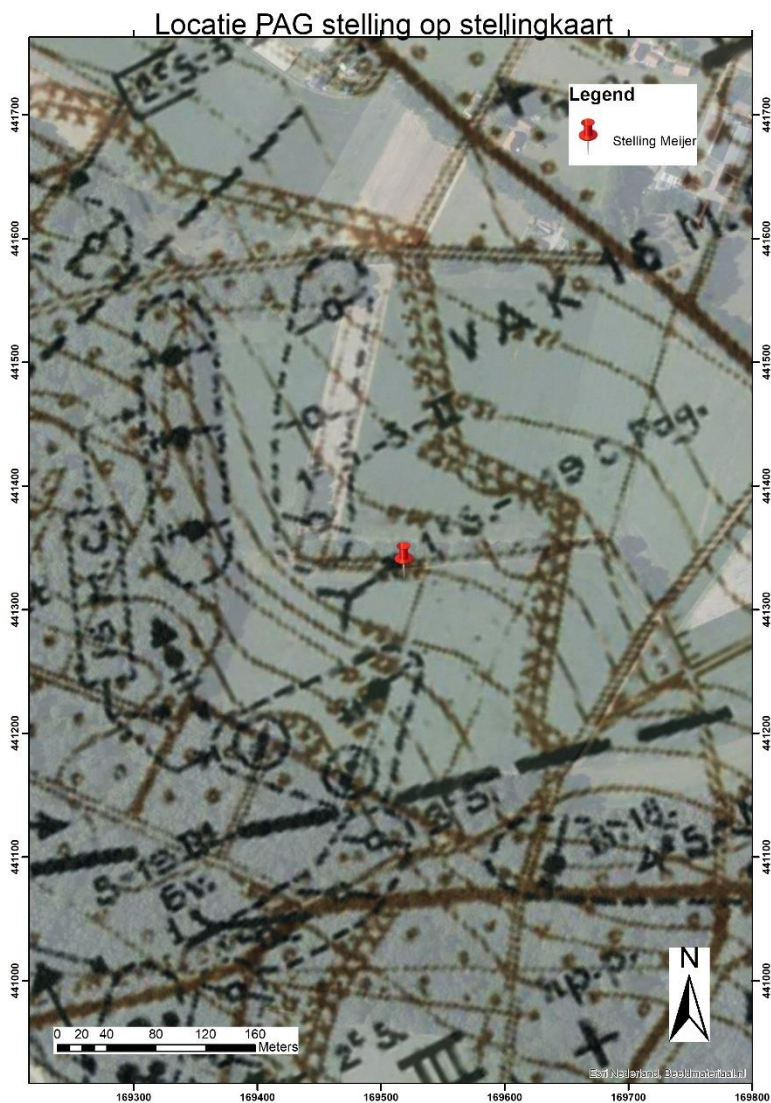

Figuur 17 de gekozen locatie op de luchtfoto uit 1940, hierop is nog geen exacte locatie aangegeven ter oriëntatie.

Locatie PAG Stelling op luchtfoto ??-04-1940

Figuur 18 de ophoging die met de stelling van sergeant Meijer te maken kan hebben.

Figuur 19 de stellingkaart uit 1940 over de luchtfoto van 2018 gegeoreferereerd. Hierop is de locatie van de stelling van sergeant Meijer aangegeven met een rode pushpin.

Vragen die beantwoord kunnen worden door middel van *Historisch kaartonderzoek* zijn:

- Hoe zijn complexe militaire structuren van het 19e Compagnie Pag. van sergeant Meijer tijdens de Meidagen '40 zoals linies en belegeringswerken samengesteld en landschappelijk ingebed? (NOaA 2.0-vraag 101).
- Hoe stond de schietbaan in relatie tot de directe omgeving?

Voor beide vragen geldt dat deze eigenlijk deels zijn beantwoord. Het zou voor beantwoording van deze deelvragen beter zijn geweest wanneer ze de hoofdvraag van een onderzoek zouden vormen. Met een onderzoek over militaire structuren en hoe deze in relatie staan tot de omgeving of landschappelijk zijn ingebed kunnen er andere methoden gebruikt worden en kan er meer aandacht worden gegeven aan de vraag en deze kan dan uitgebreider worden beantwoord.

4.6 Storymap

Taalgebruik

In de storymap zijn de legeronderdelen benoemd zoals deze ook zijn benoemd in de gevechtsverslagen van generaal-majoor Harberts. De officiële schrijfwijze is hierbij dus met opzet niet gebruikt. Alle onderdelen zijn wel gelijk genoemd, dus niet de één '2e' en de ander 'Ile'. Er is wel een verschil in de schrijfwijze van bijvoorbeeld legerkorps en regiment, maar dit is wel volgens de gevechtsverslagen.

Locaties

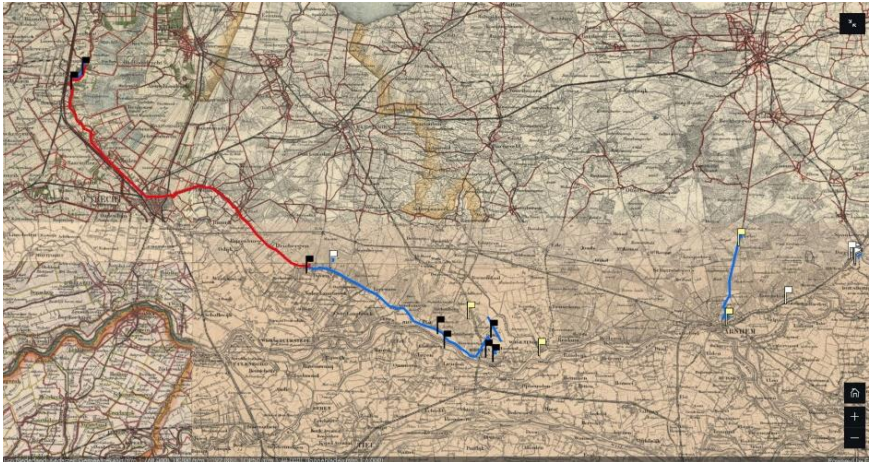
Aan het begin van het afstudeeronderzoek stonden er 10 locaties vast als onderdeel van de Storymap-kaarten. Tijdens het verzamelen van meer informatie zijn hier meer locaties bijgekomen. Er is gekozen om deze locaties ook een plek te

geven op de kaart om een beter visueel beeld te krijgen bij het verhaal. Dit is niet ten koste gegaan van de overzichtelijkheid, maar geeft juist de verspreiding goed weer. Behalve dat plaatsnamen voorkomen in het verhaal, kan de lezer ze ook bekijken op de kaart wat zorgt voor meer topografisch en ruimtelijk inzicht.

Voor de ondergrond is er gekozen voor een historische topografische kaart uit 1935. Dit jaartal is gekozen zodat alle punten van de locaties op één kaart konden staan en de belangrijkste locaties accuraat op de kaart kunnen staan. Het gaat hierbij om locaties uit de jeugd van Chris Meijer maar ook de locaties van zijn tijd in het leger.

Voor de locaties is er onderscheid gemaakt in vier verschillende fasen van het leven van Johan Christiaan Meijer. Om dit aan te geven zijn er dan ook vier verschillende soorten punten gebruikt(zie Figuur 20):

- Het leven voor de oorlog, dit kan gezien worden als de jeugd en krijgt als punt op de kaart een wit puntvlaggetje.
- De mobilisatiepunten krijgen gele rechthoekige vlaggetjes op de kaart.
- De oorlogspunten krijgen zwarte rechthoekige vlaggetjes.
- Punten in de tijd na de oorlog krijgen witte rechthoekige vlaggetjes.

Figuur 20 een overzicht van het kleurgebruik in de Storymap.

Deze kleuren zijn specifiek gekozen met achterliggende betekenis: wit is een rustige kleur en kan gezien worden als sereniteit. De punten die hierbij horen bestaan uit de jeugd, wanneer er zo goed als geen zorgen zijn, voor zover er bekend is, in het leven van Chris Meijer. En wit wordt gebruikt voor de punten behorende bij zijn dood en de nasleep hiervan. Hoewel het natuurlijk niet zomaar een gebeurtenis is en meestal wordt zwart gekozen voor rouw, echter was het de bedoeling om het verhaal rustig af te sluiten en is er dus wederom gekozen voor wit. Wel is er een ander symbool gekozen om onderscheid te kunnen krijgen. Voor de mobilisatie is de kleur geel gekozen, het is een zachte kleur geel. Hiermee wordt aangegeven dat de zorgeloze tijd achter de rug is, geel is wel een positieve kleur, wat past bij Chris Meijer mening over het soldaten leven: dat beviel hem goed. Voor de oorlogstijd is er gekozen voor zwart. Zwart wordt vaak geassocieerd met de dood en negativiteit, het is een harde kleur. Om deze redenen is deze kleur dan ook gekozen, om de hardheid van de oorlog weer te geven.

De plekken

Dieren

1. Geboorteplaats Chris Meijer ongeveer Kerkstraat Dieren, X 204.401/Y 450.677: gevonden door de informatie uit het boek van J.F.A. Boer. De exacte locatie van het huis is niet bekend. Deze is vermoedelijk wel te vinden in het bevolkingsregister. Maar deze is niet online in te zien en ten tijde van het onderzoek was het Gelders Archief gesloten. Vermoedelijks het toegangsnummer van het archiefstuk: '2503 Gemeentebestuur van Rheden, 1818-1949'. En het inventarisnummer en bladzijde: '100-125'. Het lijkt hierbij om dezelfde Johan Christiaan Meijer te gaan, echter is dit niet zeker totdat de bron is gecontroleerd.
2. Ouderlijk huis van Chris Meijer Prinsenstraat Dieren, X 204.314/Y 450.829: gevonden dankzij de informatie verkregen uit interviews.
3. Graf in Dieren aan de Harderwijkerweg, X 203.717/Y 451.177 : verkregen door informatie uit interviews.
4. Hoogstraat Dieren, locatie MULO school van Chris Meijer, X 204.320 /Y 450.758: gevonden door de informatie uit het boek van J.F.A. Boer.
5. Wilhelminaweg Dieren, Gazelle Fabriek, werk van Chris Meijer, X 204.204/Y 451.261: gevonden door de informatie uit het boek van J.F.A. Boer.

Rhenen

6. Stelling van sergeant Meijer, X 169.523/Y 451.339: Als resultaat van het onderzoek is er een locatie uitgekozen. Er is voor deze locatie gekozen omdat er op de luchtfoto's enige vorm van menselijke activiteit te zien was. Dit zou bijvoorbeeld een wal of ophoging kunnen zijn geweest als onderdeel van de stelling. Naast de aanwijzingen op de luchtfoto's is er in hoeverre dit overeen zou komen qua geschikte locatie in het veld. Hierbij is er gekeken naar de aspecten van

het gebruikte kanon, het Böhler 4.7 kanon, en de omgeving. De locatie van de stelling bevond zich op een heuvel, de Laarsenberg. Vanuit hier kon men kijken tot aan Wageningen, wat hemelsbreed op ongeveer 4 kilometer ligt van de stelling van sergeant Meijer. Tegenwoordig zijn de flatgebouwen van Arnhem zelfs te zien. Met het kanon kon op 1000 meter nog een 3,5 cm dikke pantserplaat doorboord worden. Vanaf de locatie die gekozen is als de stellinglocatie was er vrij zicht op de voorliggende Cuneraweg. Ook het terrein richting de vijand (richting Wageningen) was vanaf dit hoogteverschil goed in gaten te houden. Uit bronnen kon ook een bevestiging gehaald worden voor de locatie op de Laarsenberg door korporaal Bernhard Nijkamp, hij kon vanaf de andere kant van de Cuneraweg namelijk precies zien wat er allemaal gebeurde bij de stelling van sectie Meijer.

Doesburg

7. Koepoortwal Doesburg, Ambachtsschool, X 206.060/ Y 447.845 : gevonden door kaartonderzoek en foto onderzoek. Vermoedelijk bevond de Ambachtsschool zich ongeveer op de locatie van de huidige parkeerplaats naast De Bleek. Vanuit dat standpunt klopt de verhouding met de grootte van de kerktoeren. Op de kaart van 1935 (ook die van 1932) staat daar ook een gebouw, wat dus precies zou kunnen kloppen. Op de oude foto na is er geen enkele informatie te vinden over de oude ambachtsschool.
8. Koepoortstraat Doesburg, woning waar Antonia en Johanna hebben gewoond, X 206.199/Y 447.811: de straat van de woning is gevonden door interviews en

dankzij de Trouwakte van de ouders. Deze komt uit het Gelders Archief.⁷⁵

9. De Hoogestraat te Doesburg waar het bedrijf van vader Groot Enzerink gevestigd zat, X 206.300/Y 447.784: deze locatie is gevonden door de interviews. Exacte locatie niet te achterhalen net zoals bij de Koepoortstraat Doesburg of Kerkstraat Dieren is er een polyline getekend.
10. Kloosterstraat 11 te Doesburg waar de school waar het 19^e Regiment Infanterie zat ingekwartierd, X 206.283/Y 447.486: In het boek van J.F.A. Boer staat dat dit MULO-schoolgebouw zich bevond op de hoek van de Veerpoortwal en de Kloosterstraat. Zo staat het ook in de tekst nu, maar hier is niks over te vinden. Wel is de locatie Nieuwstraat 2-4 gevonden als voormalig MULO-gebouw. Deze werd echter gevorderd door de Duitsers en toen is de school tijdelijk onder gebracht in de Kloosterstraat 11.⁷⁶ Het schoolgebouw aan de Nieuwstraat is nu een monument en plaats waar het stadsarchief zich bevindt.⁷⁷ In het online archief van Archieven.nl vanuit Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven is een stuk geschreven over de Kloosterstraat 11 en het onderwijs wat hier gegeven werd, met hierin als opmerking: 'Onder onderwijs valt:

⁷⁵ Gelders Archief: 0207_9050 Doesburg,
https://www.geldersarchief.nl/bronnen/archieven?mizig=236&miadt=37&miaet=54&micode=0207_9050&minr=7427371&miview=ldt, geraadpleegd op 12-06-2021.

⁷⁶ <https://www.liemersverleden.nl/wp-content/uploads/2015/09/Inventaris-62-Vereniging-voor-Christelijk-Nationaal-Onderwijs-te-Doesburg-1861-1996.pdf>, geraadpleegd op 18-06-2021.

⁷⁷

https://www.dbnl.org/tekst/sten009monu05_01/sten009monu05_01_0056.php, geraadpleegd op 18-06-2021.

bewaarschool voor minvermogenden;
burgerbewaarschool; Fröbelschool; onderwijs M.U.L.O.;
knipcursus; naaischool'.⁷⁸ Hierom is er gekozen om niet
de locatie van J.F.A. Boer te volgen, maar Kloosterstraat
11 te kiezen als locatie. Dit gebouw bestaat niet meer,
of heeft een ander nummer gekregen.

Den Helder

11. Vliegbasis de Kooy, X 114.427/ Y 548.658: Verhaal door
J.F.A. Boer. Locatie door naam en informatie van
Defensie. De vliegbasis is operationeel geweest tot juni
1944. Tegenwoordig wordt het gebruikt voor het
Defensie Helikopter Commando.⁷⁹

Arnhem

12. Menno van Coehoorn Kazernelaan de Klarendalseweg, X
191.950 /Y 444.842: Locatie terug gevonden op de oude
kaarten op Topotijdreis: op de kaart van 1930 staat de
naam erbij. Daarna is de naam verwijderd van de kaart,
net zoals de andere namen. Het gebouw is nog (deels)
bestaand en is het nagekeken op de huidige kaart of de
locatie klopt. Het gebouw van de Menno van Coehoorn
Kazerne wordt tegenwoordig gebruikt als Multi
Functioneel Centrum (MFC).⁸⁰
13. De route van Arnhem naar Terlet. Deze is gebaseerd op
de tekst uit J.F.A. Boer maar dit is alleen de hoofdweg
die ze hebben gevolgd. De rest is een logische route via
grote wegen naar de Menno van Coehoorn Kazerne.

⁷⁸

<https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=212&miadt=1212&miaet=14&micode=DOC-MON&minr=805429&miview=ldt>, geraadpleegd op 18-06-2021.

⁷⁹ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/vliegvelden-tijdens-de-tweede-wereldoorlog/vliegveldenoverzicht/de-kooy>, geraadpleegd op 17-06-2021.

⁸⁰ Buro Poelmans Reesink 2019, <https://www.poelmansreesink.nl/mfc-klarendal-arnhem>, geraadpleegd op 21-09-2021.

Wapenveld

14. Werver, schuur/boerderij van Albert Kiezebrink, X 203.841/Y 494.404: Locatie gevonden door J.F.A. Boer. De exacte locatie van de boerderij/schuur is niet bekend en te achterhalen. Aangezien het om een schuur van een boerderij gaat en er dus ruimte nodig is, is de locatie de vermoedelijk aangegeven plek op de kaart. Dit is het grootse gebouwcomplex achter de westelijke IJsseldijk in het gebied van Werver.

Rheden

15. Monument op begraafplaats de Heiderust. Heiderust, X 197.610/Y 446.868: Lentsesteeg 21, 6991 JC Rheden.

Figuur 21 het monument voor de gevallen soldaten tijdens de Tweede Wereldoorlog op begraafplaats de Heiderust.

Doorn

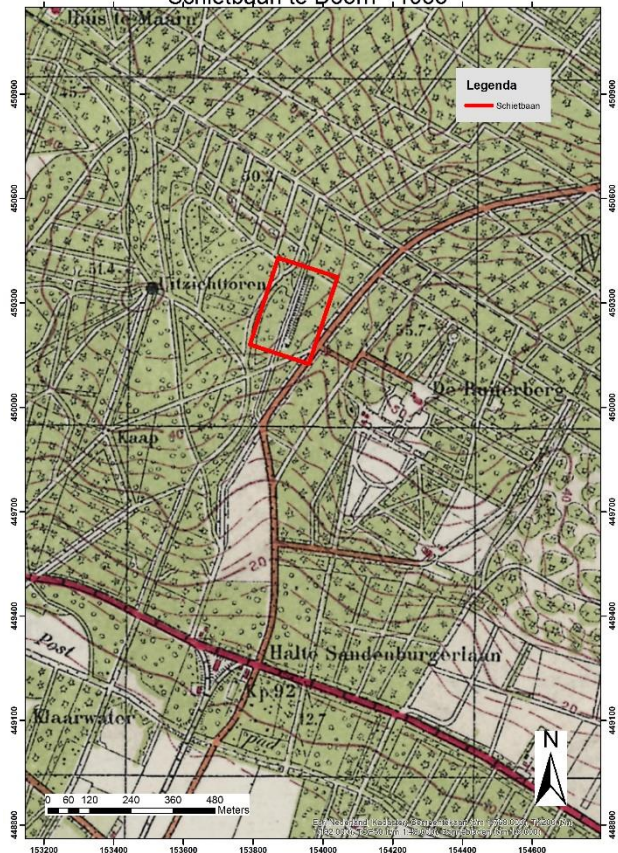
16. De Schietbaan waar sergeant Meijer is doodgeschoten door het Nederlands vuurpeloton op 12 mei 1940, X 153.930/Y 450.282: Sint Helenalaan 2, 3941 EH Doorn. De schietbaan is in 1912 aangelegd in het beheer van schietvereniging "De Schier". Tijdens het veldbezoek was de schietbaan nog goed te herkennen als zijnde schietbaan. De schietbaan wordt niet meer gebruikt waardoor de natuur zijn gang kan gaan op het terrein. Naast de voormalige schietbaan heeft een bordje gestaan waar informatie over sergeant Meijer en de relatie tot de schietbaan was te lezen. Deze is na opmerkingen van bezoekers weggehaald, hierdoor is het wel makkelijker om langs de schietbaan te lopen zonder hem op te merken omdat deze beschermd is door bomen.

Figuur 22 het schiethuisje vanaf waar de sportbeoefenaars op hun doelen konden schieten. bron: Beeldbank WOII – 32733.

De schietbaan ligt naast het poortgebouw van de Ruiterberg aan de rand van de Kaapse Bossen. Sinds 1912 kon schietvereniging “De Schier” hier hun sport oefenen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is er, minstens één keer, gebruik gemaakt van de baan voor een militaire executie.⁸¹

Schietbaan te Doorn - 1935

Figuur 23 In het rode kader is de schietbaan in Doorn te zien, aan de andere zijde van de weg bij Ruiterberg.

⁸¹ https://www.europese-bibliotheek.nl/en/Books/Doorn_in_oude_ansichten_deel_3/100-102790/Article/5, geraadpleegd op 10-09-2021.

17. Hoofdkwartier legerkorps in Doorn, Hotel Cecil, toen gesitueerd op de hoek Middenlaan en de Vita Novalaan⁸², X 151.632/Y 449.878: Het hoofdkwartier is afgebroken. Wel staat er in de straat naast de voormalige locatie van het hoofdkwartier een bordje van 'vertel het Doorn' waarop de situatie kort is uitgelegd.⁸³

Loenen aan de Vecht

18. Oud Over 13-19, 3632 VA, Loenen aan de Vecht⁸⁴, X 130.158/Y 468.913. Café Pretoria, later pas café Vriens.⁸⁵ Bestaat niet meer, na 1960 is het café verder gegaan als 'de Herberg'⁸⁶. Het gebouw bestaat nog wel, maar niet meer als 'de Herberg'.

Nieuwersluis

19. De Willem III Kazerne. Zandpad 3, 3631 NK Nieuwersluis, X 129.114/Y 467.521: Het is tegenwoordig een vrouwengevangenis. Hier werd de sectie mee naar toe genomen vanuit Loenen aan de Vecht door de Veldwachter.

⁸² https://www.geocaching.com/geocache/GC5HBJ_oorlog-verzet-op-de-utrechtse-heuvelrug-1, 6-09-2021.

⁸³ https://www.europese-bibliotheek.nl/nl/boeken/Doorn_in_oude_ansichten_deel_2/100-102780/artikel/6_geraadpleegd op 06-09-2021.

⁸⁴ Baecker et al, 2010.

⁸⁵ http://www.suikerzak.eu/catalogi/cataloguscs41.php_geraadpleegd op 29-05-2021.

⁸⁶ Schapers 2012.

Achterberg

20. De boerderij van Gerrit van den Brink waar het compagniesbureau van het 19e regiment Infanterie gevestigd, X 169.344/ Y 443.696: Deze locatie is uit de tekst gehaald van Kientz.⁸⁷ Exacte locatie is niet terug te vinden. Het was een boerderij die in de oorlog door granaatvuur is verwoest.
21. De overgang waarbij de drie boerderijen staan waarin de sectie van Meijer was verdeeld, X 167.173/ Y 445.439. Er staat dichtbij Posthuis 29, een ander woord voor posthuis is wachthuis.⁸⁸ Op de kaarten uit 1940 staan verschillen keren 'WH' aangegeven bij overgangen op het spoor met daarachter een nummer. WH zou dan staan voor 'Wachthuis' met daarachter het desbetreffende nummer. Er is gekozen om het punt dan ook op de kaart te zetten bij WH29, aan de kampjesweg ten noorden van Achterberg.
22. De locatie van de Stelling van sergeant Broeks is op dezelfde manier gekozen als die van sergeant Meijer, X 168.838 /Y 441.683: Ook hier was niks te zien op de andere filters voor de kaarten.

Wageningen

23. Garage van Hendrikus Bernardus Goedhart, waar de 19^e Compagnie in Service was, X 173.956/ Y 441.941. In de tekst van J.F.A. Boer staat iets geschreven over de garage aan de Kapelstraat in Wageningen. Echter is hier niks over terug te vinden over de naam Goedhart. Wel is er in 1923 onderhandeld door Henri Bakker over het oprichten van een benzinepomp voor de garage aan de

⁸⁷ Kientz 1986, <https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=persoonlijk-relaas-van-soldaat-jan-kientz-uit-deventer-ingedeeld-bij-m-c--iii-19-r-i>, geraadpleegd op 13-10-2020.

⁸⁸ <https://www.encyclo.nl/begrip/posthuis>, geraadpleegd op 25-05-2021.

Kapelstraat 1.⁸⁹ Dus heeft er wel een garage gezeten. Over een garage aan de Churchillweg 16 is meer te vinden in relatie tot Goedhart. Het is het bedrijf van H.B. Goedhart en zoon, hierbij wordt er vanuit gegaan dat deze H.B. Goedhart dezelfde Hendrikus Bernardus Goedhart is. Het gaat hier om de jaren 1948 tot 1971, tot 1960 waren zij onderdeel van Shell.⁹⁰ Het zou best kunnen omdat de garage onderdeel was van een maatschappij als Shell, dat deze beter stond geregistreerd. Wellicht heeft H.B. Goedhart voor zijn eigen bedrijf gewerkt aan de Kapelstraat 1 samen met Henri Bakker. Echter is dit een kleine kans aangezien Henri Bakker overleed 1933 en zijn Ford Garage werd opgeheven in 1935.⁹¹ Voor het verhaal is er gekozen om wel de locatie aan de Kapelstraat te volgen, ook omdat er in het tijdschrift van de Historische Vereniging "Oud Wageningen" wordt gesproken over een omgebouwde kapel tot woonhuis en garage, deze staat in de Kapelstraat te Wageningen.⁹²

Remmerden

24. De Utrechtsestraatweg 208, X 165.839/Y 442.054. Hij werd ondergebracht bij Hendrik Honders, de 52-jarige baas van de Steenbakkerij Over-Betuwe aan de Rijksstraat. Op het fabrieksterrein stond een ruime woning waar Chris Meijer een eigen kamertje kreeg op

⁸⁹ <https://wp.duizendpoot.de/2016/05/31/hinderwet-en-brandstof/>, geraadpleegd op 21-06-2021.

⁹⁰ <https://wp.duizendpoot.de/benzinepompen/>, geraadpleegd op 21-06-2021.

⁹¹ https://www.oudwageningen.nl/wp-content/uploads/2010/02/CB_1981_HVOW.pdf, geraadpleegd op 21-06-2021.

⁹² https://www.oudwageningen.nl/wp-content/uploads/2010/02/CB_1996_HVOW.pdf, geraadpleegd op 21-06-2021, Pag 6.

de bovenverdieping van de woning. Locatie uit J.F.A. Boer, verder gevonden door Stichting Grofkeramiek.⁹³ Volgens Stichting Grofkeramiek was de Steenfabriek aan beide zijden van de Utrechtsestraatweg gebouwd. De fabriek is in 1993 gesloten.⁹⁴ Voor de locatie op de kaart is er dus gekeken naar een steenfabrieksterrein met aan beide zijden onderdelen. Op de kaart staat hier 'steenbakkerij' maar dit heeft dezelfde betekenis als steenfabriek.⁹⁵

Elst

25. Barakken op de Willem III Plantage, X 164.408/Y 443.929: In 1939 hebben 3 secties van de 19e Regiment Infanterie al ingekwartierd gezeten op de Plantage Willem III. Ze waren verdeeld over de schuren dichtbij de arbeiderswoningen die bekend stonden als de 'Gribus'.⁹⁶ Later kwam de 19e Compagnie PAG nogmaals op de Plantage.⁹⁷ Een exacte locatie hiervoor is niet bekend, dus is er voor gekozen om het punt bij de arbeiderswoningen 'Gribus' neer te zetten.

Terugtocht

26. Voor de terugweg is er voor deze route gekozen vanuit een aantal aanknopingspunten uit de tekst. Onder andere de stopplaats in Driebergen, en in Loenen aan de Vecht is de groep over de dorpsbrug gekomen, dus de andere kant van het kanaal. Hiervoor is het het snelst

⁹³ <https://www.grofkeramiek.nl/grofkeramiek/show/utr-113>, geraadpleegd op 21-06-2021.

⁹⁴ <https://www.grofkeramiek.nl/sites/default/files/2017-07/utr%20113h.pdf>, geraadpleegd op 21-06-2021.

⁹⁵ <https://www.leestekensvanhetlandschap.nl/steenfabriek>, geraadpleegd op 21-06-2021.

⁹⁶ Kok 2020, <https://www.geopark-heuvelrug.nl/geo-locaties/aardkundigemonumenten/tabaksteelt/>, geraadpleegd op 22-06-2021.

⁹⁷ Deys 1996.

als zij bij Utrecht al hebben gereden met het kanaal aan de noordzijde. Vanuit het café in Loenen aan de Vecht wordt de groep meegenomen naar de kazerne in Nieuwersluis. De route vanaf het café tot aan Doorn schietbaan is rood gemaakt om het verschil aan te geven.

Voor de weg vanuit de kazerne in Nieuwersluis naar het Hoofdkwartier in Doorn is dezelfde route gekozen als de terugweg van de Grebbeberg naar het café te Loenen aan de Vecht.

Kaarten

De kaarten zijn gemaakt via de Online versie van ESRI ArcMap. Er is gekozen voor deze methode vanwege de niet goed werkende overname van gegevens vanuit de ESRI ArcMap Desktop versie. De online versie werkt beter in combinatie met de kaarten omdat de gegevens allemaal geaccepteerd en gelezen kunnen worden door het programma waardoor er geen foutmeldingen kunnen ontstaan. Er is geprobeerd om shapefiles vanuit de Desktop versie in de Storymap te laden maar hierbij werden de punten niet overgenomen. Omdat er meer informatie nodig was over de werking van het ESRI Storymap programma is er overlegd en advies gevraagd aan (oud-)studenten van Saxion die het programma ook hebben gebruikt voor het maken van Storymaps.⁹⁸ Uit dit overleg kwam naar voren dat de Online versie van ESRI Arcmap de beste optie was voor de kaarten in de Storymap.

⁹⁸ Overleg met Lars van Loenen, Wouter Hinrichs en Marco Winia.

4.7 Onderzoeksvragen

Deelvragen

De volgende deelvragen zullen gezamenlijk worden beantwoord in de opsomming met locaties die hieronder volgt:

Welke locaties speelden een belangrijke rol in het leven van sergeant Meijer?

Wat zijn de coördinaten van de belangrijke locaties?

Wat is er nog zichtbaar van de belangrijke locaties in het veld?

Sergeant Chris Meijer is in zijn leven op vele plekken geweest. Voor het onderzoek zijn echter alleen de plekken gekozen die iets toevoegen aan het verhaal en iets konden betekenen voor de kaarten. Per locatie zijn er soms meerdere plekken die een aanvulling waren voor het verhaal. Er zijn voor de beantwoording van de vraag een aantal locaties weggelaten die wel relevant zijn voor het verhaal en hiervoor gebruikt zijn, maar niet zo zeer voor het verhaal over sergeant Meijers leven. Voor de coördinaten waarbij niet een exacte locatie is, bijvoorbeeld bij straten, is gekozen om het midden van de straat als coördinaat te geven. De locaties zijn als volgt:

1. Geboortehuis van Chris Meijer in de Kerkstraat te Dieren.

x 204.401

y 450.677

Het geboortehuis van Chris Meijer staat in de Kerkstraat. Het niet gelukt om de exacte locatie van het huis te achterhalen. daardoor is het lastig te zeggen wat er nog zichtbaar is van deze locatie in het veld. Het huis zou kunnen zijn gesloopt en herbouwd of volledig verwijderd.

2. Ouderlijk huis Chris Meijer in de Prinsenstraat te Dieren.
x 204.314
y 450.829
Het ouderlijk huis aan de Prinsenstraat staat er nog steeds en is bewoond.
3. Locatie van de MULO School in de Hoogestraat te Dieren.
x 204.320
y 450.758
Op het terrein van de MULO staat tegenwoordig een basisschool en een buitenschoolse opvang.
4. De Gazelle Fabriek waar Chris Meijer en zijn vader hebben gewerkt aan de Wilhelminaweg in Dieren
x 204.204
y 451.261
De Gazelle fabriek staat er nog steeds zoals deze in de tijd van Chris Meijer heeft gestaan. Wel zijn er gebouwen bijgekomen tijdens uitbreidingen van de fabriek.
5. Stelling van sergeant Meijer op de Grebbeberg in Rhenen
x 169.523
y 451.339
Van de Stellinglocatie is in het veld niks meer te herkennen. Er is tijdens het onderzoek gekeken naar verschillende bronnen zodat de vergelijking van het landschap zoals het er vroeger uit zag kan worden gemaakt met het landschap zoals dat nu is. Bovengronds is er niks te herkennen uit de oorlogsperiode.
6. Ambachtsschool waar Chris Meijer op heeft gezeten aan de Koepoortwal in Doesburg.
x 206.060
y 447.845

De locatie waar de Ambachtsschool heeft gestaan is nu een parkeerplaats geworden.

7. De woning van Tonny en Jo in de Koepoortstraat, te Doesburg.

x 206.199

y 447.811

Tonny en Jo hebben samen met hun ouders gewoond in Doesburg in de Koepoortstraat. Het exacte huis is, net zoals het geval is bij het geboortehuis van Chris Meijer, niet bekend. Hierdoor is het dus lastig om te zeggen of deze nog bestaat.

8. De Hoogestraat te Doesburg waar het bedrijf van vader Groot Enzerink zat.

x 206.300

y 447.784

Voor de woning aan de Hoogestraat in Doesburg geldt hetzelfde als de woning in de Koepoortstraat.

9. De Kloosterstraat 11 in Doesburg waar het 19^e R.I. ondergebracht zat.

x 206.283

y 447.486

Dit gebouw bestaat niet meer, of heeft een ander nummer gekregen.

10. Vliegbasis de Kooy in Den Helder.

x 114.427

y 548.658

De vliegbasis de Kooy in Den Helder bestaat nog als bases het Defensie Helikopter Commando.

11. Menno van Coehoorn Kazerne aan de Klarendalseweg in Arnhem.

x 191.950

y 444.842

Het gebouw van de Menno van Coehoorn Kazerne staat er nog. Het wordt tegenwoordig gebruikt als Multifunctioneel Centrum (MFC).

12. Werver in Wapenveld waar de schuur/boerderij van Albert Kiezebrink stond.

x 203.841

y 494.404

De exacte locatie van de boerderijshuur is niet bekend.

13. De schietbaan in de Kaapse bossen van Doorn.

x 153.930

y 450.282

De schietbaan is nog te herkennen, maar wordt langzaam weer overgenomen door de natuur en is in staat van verval.

14. Het hoofdkwartier van het 2e Legerkorps in Doorn in het voormalige hotel Cecil, op de hoek van de Middenlaan en de Vita Novalaan.

x 151.632

y 449.878

Op de plaats waar het voormalige hoofdkwartier stond staan nu een woonhuis. Op een informatiebordje na is er niks te zien van deze oorlogsrestanten.

15. Het café waar sergeant Meijer en zijn sectie is opgepakt gesitueerd in voormalig café Pretoria, later café Vriens in Oud Over, Loenen aan de Vecht.

x 130.158

y 468.913

Het café zelf bestaat niet meer. Het is niet bekend wat er met de ruimte van het café is gebeurd nadat deze is gesloten.

16. De Willem III Kazerne aan Zandpad 3, 3631 NK Nieuwersluis, waar de sectie Meijer mee naar toe

werd genomen door de Veldwachter nadat ze waren opgepakt bij café Vriens.

x 129.114

y 467.521

17. De boerderij van Gerrit van den Brink in Achterberg, waar het compagniesbureau van het 19e regiment Infanterie was gevestigd.

x 169.344

y 443.696

Exacte locatie is niet terug te vinden mede omdat deze boerderij tijdens de oorlog door granaatvuur is verwoest.

18. Garage van Hendrikus Bernardus Goedhart, waar de 19^e Compagnie in Service was in Wageningen.

x 173.955

y 441.941

De locatie die is gekozen voor de garage van Hendrikus Goedhart bestaat nog, alleen niet meer als garage.

19. De Utrechtsestraatweg 208 in Remmerden, waar sergeant Meijer werd ingekwartierd bij de Steenbakkerij van Hendrik Honders.

x 165.637

y 442.143

De steenbakkerij aan de Utrechtsestraatweg is verdwenen nadat deze in 1993 is gesloten.

20. De barakken op de Willem III-plantage in Elst.

x 164.467

y 443.807

De Willem III Plantage in Elst is tegenwoordig een natuurgebied met nog enkele barakken zoals deze er vroeger ook hebben gestaan. Echter is er geen specifieke indeling bekend over welk regiment in welke barak zat.

Hoe zag de schietbaan in Doorn er uit ten tijde van het voltrokken vonnis in 1940?

Hoe stond de schietbaan in relatie tot de directe omgeving?

De schietbaan heeft voornamelijk in dienst gestaan als vrijetijds-schietbaan voor schietvereniging “De Schier”. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is de schietbaan, minstens één keer, gebruikt als schietbaan voor het Nederlands vuurpeloton voor militaire executies.

Tijdens het onderzoek over de schietbaan was het erg lastig om geschikte informatie te vinden. Wat duidelijk is geworden is dat de schietbaan geen onderdeel was van een militair oefenterrein. Behalve Figuur 24 en Figuur 22 zijn er geen afbeeldingen gevonden van de schietbaan die een beeld zouden kunnen vormen van het uiterlijk in 1940.

Figuur 24 afbeelding van de voormalig schietbaan in Doorn, bron: Beeldbank WOII – 32732.

De gebruikte afbeeldingen van de schietbaan zijn afkomstig van de Beeldbank WOII en de bijbehorende beschrijving is op een aantal trefwoorden na niet erg uitgebreid. In de beschrijving wordt sergeant Johan Christiaan Meijer genoemd, maar er is verder geen datum bekend wanneer deze foto is genomen.

De schietbaan is een rechte uitgegraven baan van ongeveer 200 meter lang. De zijkanten van de schietbaan waren hoog opgetrokken aardewallen over de volledige lengte van de schietbaan. Aan het ene uiteinde van de schietbaan stond het schiethuisje waaruit de schutters op hun doelen konden schieten. De andere zijde werd begrensd door een kogelvanger, bestaande uit een hoge aarden wal. De restanten die nu nog te zien zijn van de schietbaan zijn de zijwallen van de schietbaan, en de kogelvanger, zie Figuur 25.

Figuur 25 de voormalige schietbaan in Doorn, in 2021. Aan het einde is de restant van de kogelvanger te zien.

Hoe was het leven van Johan Christiaan Meijer voorafgaande aan de mobilisatie van Nederland?

Chris Meijer wordt op 21 juli 1917 geboren in het dorp Dieren. Zijn vader is fabrieksmedewerker in de Gazelle en zijn moeder is huisvrouw. Op de basisschool is zwemmen een van de activiteiten die Chris het liefst doet. Zijn grootvader, die badmeester is, leert hem zwemmen. Chris wil graag in de voetsporen treden van zijn opa en ook badmeester worden, maar na de lagere school gaat de MULO helaas niet zo moeiteloos. De volgende stap in school wordt de ambachtsschool in Doesburg waar hij leert voor machinebankwerker. Tegelijkertijd speelt Chris na schooltijd bij het Dierense voetbalteam Theothorne. Als hij zeventien jaar oud is ontmoet hij Antonia Groot Enzerink, zijn toekomstige verloofde. Na zijn opleiding van drie jaar te hebben afgerond gaat Chris aan het werk in de Gazellefabriek waar zijn vader ook werkt. Hij komt er hier achter dat dit niet helemaal iets voor hem is. Iets wat Chris meer rekt is het buitenleven wat hij vanaf oktober 1936 ervaart als soldaat. Hij wordt dan opgeroepen voor de dienstplicht. Omdat Chris een diploma had van de ambachtsschool kon hij doorgroeien in het soldatenleven tot sergeant. Als hij deze rang heeft behaald wil hij graag zijn vliegbrevet halen, nadat deze poging is mislukt blijft hij in het leger als sergeant.

Vanuit de interviews kwam naar voren dat Chris geen dingen te kort kwam. Hij had altijd de mooiste en duurste kleding. Ook praatte en deed hij zijn dingen met veel zelfverzekerdheid. Hij doet uitspraken zoals: "Godverdomme, als ze komen is er voor mij een kans om officier te worden. Als er oorlog is wordt er niet meer naar papieren gekeken. Liever vandaag dan morgen. En heb ik geen munitie meer, dan bijt ik ze de strot af". Ook zijn crash met het vliegtuig geeft aan dat hij met bravoure door het leven ging. Maar zijn acties kunnen ook worden gezien als enthousiasme. Chris Meijer zat helemaal op zijn plek in het leger en hield van het buitenleven als soldaat. Hij wilde strijden voor

zijn vaderland en laten zien wat hij in zijn mars had. En ditzelfde geldt voor de vliegopleiding. Hij wilde wellicht te graag bewijzen dat hij het kon en deed hierdoor dingen die er voor zorgden dat hij deze kans niet eens meer kreeg.

Hoe verliep de slag om de Grebbeberg voor sergeant Meijer vanuit Nederlands oogpunt?

De sectie van Chris Meijer wordt ingedeeld op het terrein van het 2^e bataljon 8ste Regiment Infanterie. De secties bleven nog steeds officieel onder bevel te staan van kapitein Labots, maar 'De secties-PAG worden daartoe onder de bevelen gesteld van de bataljonscommandanten in wier vak zij moeten optreden'. Het is 9 mei in de avond als er Strijdvaaardigheid 3 wordt afgekondigd voor beide legerkorpsen aan de Grebbe. De voorposten moeten nu bezet worden en de troepen achter deze linies moeten binnen 2 uur de andere stellingen kunnen bezetten.

Midden in de nacht van 9 op 10 mei, rond vier uur, wordt Chris gewekt door zijn sectie. Er zijn overvliegende vliegtuigen die onder vuur worden genomen door het luchtafweergeschut. Een paar minuten later wordt Strijdvaaardigheid 4 afgekondigd. Al snel stonden alle troepen op de juiste plek. Kapitein Labots kwam nog langs om extra morele steun te brengen: de Fransen en Engelsen kwamen namelijk hulp bieden.

Aan het einde van de eerste dag is er, op enkele vliegtuigen na die op de troepen vuren, nog geen contact geweest met de vijand. Communicatie ging op deze dag al wat moeizaam binnen het Nederlandse Leger, omdat de commandant zijn hoofdkwartier aan het verplaatsen was. Hierdoor konden bevelen niet goed worden doorgegeven.

Ondertussen hoort Harberts dat er talloze valschermtroepen in de omgeving van Den Haag en Rotterdam zijn neergekomen en dat daar hevig schijnt te worden gevochten, "ziet het er naar uit, alsof Duitschland de vermeestering van ons land van binnen uit,

en dan vermoedelijk met steun van handlangers, wil trachten te bewerkstelligen”

Het is lang geleden dat Nederland een oorlog heeft meegemaakt en buurtbewoners halen dan ook tafels en stoelen naar buiten om alle goed te kunnen volgen.

In de nacht van 10 op 11 mei beginnen de Duitsers met artillerievuur op de Nederlands voorposten en toegangswegen naar de Grebbeberg. Hierbij wordt de verbindingsslijn van het Nederlandse Leger dusdanig beschadigd dat ze zijn aangewezen op de Ultra Korte Golf zender/ontvanger. Deze batterij gaat al snel leeg en hiermee verdwijnt al het contact tussen de compagnieën. Dit nieuws bereikt de bevelhebber Kapitein Labots pas in de avond van 12 mei.

Het storende vuur wat de Duitsers afgaven kwam in eerste instantie niet op het gedeelte waar sergeant Meijer zat. Toen dit vuur hun kant op kwam hebben zij de PAG Trekker naar de bosrand gebracht, zodat de eiken de scherven konden opvangen en de auto intact bleef. Hier hebben ze enige tijd gescholen voor het vuur voordat ze weer naar de stelling terug konden keren.

De munitie die de sectie had gekregen was geschikt voor pantserdoelen op korte afstand. Ze moesten dus wachten totdat er tanks kwamen, het had namelijk geen zin deze munitie af te schieten op andere doelen. Toen ordonnans Harperink langs kwam en hoorde over de munitie bood hij aan om de juiste granaten te zoeken voor de sectie, deze heeft hij echter niet kunnen vinden.

De volgende stap was contact zoeken met de officier. Eén van de soldaten onder Chris Meijer, Leerink, werd erop uit gestuurd om contact te zoeken. Tussen het artillerievuur van de Duitsers door kwam hij aan bij een mitrailleurstelling, deze mannen wisten te vertellen dat er een sectie luchtdoelgeschut was weggetrokken. Toen Leerink terugkwam zonder succes gingen Meijer en Huizing de andere kant op richting een andere stelling van het 8ste R.I. De verbindingssloopgraaf bleek door een voltreffer te zijn geraakt en de soldaten lagen bedolven onder het zand. Toen zijn ze

terug gegaan naar de stelling en gaf Meijer het bevel: “Stuk eruit, achteruit!”. Meijer was van mening dat ze hier doodgeschoten zouden worden en wilde terug tot achter de Waterlinie om daar hulp te bieden. De terugtocht naar de Vesting Holland begon.

Hoe verliep de slag om de Grebbeberg voor sergeant Meijer vanuit Duits oogpunt?

Tegenover het Nederlandse Leger stond de 207^e infanteriedivisie van het Xe legerkorps, versterkt door SS Standarte ‘Der Führer’.

Op 10 mei, bij Doesburg en Westervoort, heeft de 207^e infanteriedivisie geprobeerd de IJssellinie over te steken. Dit is met veel verliezen uiteindelijk gelukt.

Het was voor de Duitsers legerleiding niet de eerste keer dat zij zich op de Grebbeberg en omgeving bevonden. Dankzij eerdere verkenningen, nog voor de daadwerkelijke oorlog, kenden ze het terrein goed.

In de avond van 10 mei bezetten de Duitsers Wageningen. In de nacht gaat de strijd verder en de Duitsers openen artillerievuur op de voorposten en toegangswegen naar de Grebbeberg.

In de ochtend van 11 mei hebben de Duitsers de eerste stellingen overgenomen. Dankzij het niet leeggemaakte voorterrein konden de Duitsers via bomen en struiken bijna ongezien de Nederlandse stellingen benaderen. Voor het overmeesteren van de Nederlandse soldaten en stellingen werd er gebruik gemaakt van een nieuwe tactiek: “Blitzkrieg”. Het was de bedoeling om op enkele plaatsen door de linie te breken en daarna rechtlijnig door te stoten, hierbij achtergebleven Nederlandse troepen links te laten. De volgende troepen vonden deze Nederlandse posten dan later wel.

Net na de middag beginnen gevechten “tusschen Grebbedijk en Rijn”. Met de artilleriebeschietingen wilden de Duitsers gebruik maken van de mogelijkheid en hiermee langzaam naar voren werken. Echter werd het vuur direct beantwoord door Nederlands vuur. Om 17:30 gaf uiteindelijk de meest zuidelijke

voorpostenstrook zich ook over en was de totale voorpostenstrook ten einde.

Hoe zag de plek waar sergeant Meijer met zijn troepen was opgesteld er uit tijdens de veldslag van mei 1940?

Het beantwoorden van deze vraag zal worden gedaan door de kijk van NOaA 2.0- vraag 101 te gebruiken, namelijk: Hoe zijn complexe militaire structuren (van het 19e Compagnie Pag. van sergeant Meijer tijdens de Meidagen '40) zoals linies en belegeringswerken samengesteld en landschappelijk ingebed?

“Wij zaten in een stelling opgebouwd uit hout en zand. Wij hadden geen enkele beschutting tegen het vuur en weinig of geen bewapening. Het enige wat ik had was een pistool. Daar kon je niets mee uitrichten”, een fragment uit een ooggetuigenverklaring van een van de manschappen van de sectie Meijer. Naast de stelling van sergeant Meijer zaten verschillende loopgraven van andere secties legeronderdelen. De stelling was opgebouwd uit een wal van zand en bekist met hout voor stevigheid, met een opening waar het kanon doorheen kon en vanuit waar geschoten kon worden. Met de gekozen stellinglocatie betekent dit ook dat de stelling van sergeant Meijer niet verbonden was aan de loopgraaf, wel eindigt (en begint) de naastliggende loopgraaf vlak voor de stellinglocatie. Wel wordt er uit het verhaal duidelijk dat sergeant Meijer en soldaat Huizing tijdens hun zoektocht naar de juiste munitie ‘onverwachts’ de ingestorte stelling tegenkwamen van de mitrailleurscompagnie naast hen. Wat kan bevestigen dat ze dus voor de rest van de tijd afgesloten waren van de rest van de stelling naast die van hen. Ze moesten meer moeite doen om bij deze andere stellingen te komen. De locatie van de stelling bevond zich op een heuvel, vanuit hier kon men kijken tot aan Wageningen. Met het kanon kon op 1000 meter

nog een 3,5 cm dikke pantserplaat doorboord worden. Vanaf de locatie die gekozen is als de stellinglocatie was er vrij zicht op de voorliggende Cuneraweg. Ook het terrein richting de vijand (richting Wageningen) was vanaf dit hoogteverschil goed in gaten te houden. Wat ervoor zorgde dat wanneer de tanks kwamen en ze waren binnen schootsbereik, de mannen een zeer goed in staat waren om deze te raken.

Wat hebben de troepen van sergeant Meijer gedaan nadat zij de Grebbeberg hebben verlaten en het vonnis voor Chris Meijer was voltrokken?

Chris Meijer werd alleen naar Doorn gestuurd, zijn mannen kregen na het verhoor de opdracht om terug te keren naar de veldslag. Er is nog geprobeerd om sergeant Meijer mee terug te krijgen naar het front, maar dit is niet gelukt. Ze moesten te voet over de Grebbeberg terug naar het front, hier werden de mannen al snel tot krijgsgevangenen gemaakt. Er is niet van iedereen bekend waar ze naartoe werden vervoerd. Van soldaat Huizing is bekend dat hij eerst in Bergen Belsen en later naar Buchenwald heeft gezeten. Het is ook in Bergen Belsen waar hij hoort wat er met hun sergeant is gebeurd. Na zeven maanden keert Huizing weer terug naar Nederland.

Een andere soldaat die onder Meijer heeft gezeten werd naar Lückenwalde (bij Berlijn) gestuurd. Hier kwam hij soldaat Ossenkoppele tegen die uit een andere sectie PAG van de 19e R.I. kwam. De soldaat die onder Meijer had gezeten wist te vertellen dat op 9 mei 1940 twee soldaten uit de sectie net vader waren geworden en dat dit meegespeeld had in het besluit om weg te gaan. Zij hadden Meijer namelijk gesmeekt om de stelling te verlaten.

Wat zijn bruikbare voorbeelden van Storymaps?

Tijdens het onderzoek zijn een aantal Storymaps gevonden die als bruikbaar voorbeeld hebben kunnen dienen. In totaal zijn er zeven Storymaps uitvoerig bekeken. Bij elke Storymap is er aangegeven wat er gebruikt is, of juist niet, ter inspiratie van de Storymap over sergeant Meijer.

1. *'Incidents in the Life of Harriet Jacobs'* door Elizabeth Della Zazzera.

De grote afwisseling van kaarten met hierover sidecars, stukken tekst samen met afbeeldingen en afbeeldingen over de volledige grootte van het beeld. Zorgen ervoor dat het interessant blijft om naar de Storymap te kijken en het verhaal door te lezen. Dit element, samen met de mogelijkheid om de omgeving te verkennen op de kaart is toegepast in de Storymap over sergeant Meijer.

2. *'The Cruel Reality. German concentration camp "Plaszow"'* door Anna Kuryłowicz en Marzena Koziak.

Het breken van de tekst met foto's en quotes is ook toegepast in de storymap over Sergeant Meijer.

Hierdoor blijft het interessant om te lezen. Ook is de optie van het toepassen van linkjes achter bepaalde woorden toegepast in het eindproduct.

3. *'Bewoningsgeschiedenis Amersfoort op basis van archeologisch onderzoek'* door Lars van Loenen.

In de storymap over sergeant Meijer is er niet voor gekozen om het voorbeeld te volgen van de gebruikte navigatie in de Storymap van Van Loenen. De navigatie door middel van de gekleurde tijdsperiodes is voor de Storymap over sergeant Meijer wel een idee maar maakt het wellicht juist ook wel weer onoverzichtelijker omdat je alle kanten op kunt 'springen' en hierdoor ook delen over het hoofd kunt zien.

4. *'De Gelderse Limes en het publiek'* door Wouter Hinrichs.

De verschillende kleuren van de punten die op de kaart staan zorgen voor een overzichtelijke kaart. Periodes zijn makkelijk te herkennen. In de Storymap van sergeant Meijer is hier dan ook gebruik van gemaakt. Door te werken in drie verschillende kleuren, waarbij locaties worden gecategoriseerd.

5. *'The Kingdom of Copper. Copper Production and Social Complexity in Iron Age Faynan, Jordan'* door Matt Howland.

De vorm van navigatie die in deze Storymap is gebruikt is ook gebruikt voor de Storymap over sergeant Meijer. Op deze manier kan er op elk moment gezien worden waar in het verhaal de lezer zich bevindt.

6. *'100 Years of In Flanders Fields'* door Guelph Museums.

Het donkere kleurthema wat is gebruikt als achtergrond in deze Storymap is ook in de Storymap over sergeant Meijer gebruikt. Door dit donkere thema is het rustiger voor de ogen om naar het scherm te kijken en het verhaal te lezen.

7. *'Forgotten No Longer'* door Joe A. Downer.

Uit deze Storymap zijn geen elementen gehaald die in de Storymap over sergeant Meijer zijn gebruikt.

Welke recente inzichten op gebied van Tweede Wereldoorlog Educatie zijn relevant voor dit onderzoek?

De minor die voorafgaand aan het afstudeeronderzoek is gevolgd heeft gezorgd voor extra kennis over de Tweede Wereldoorlog in Nederland. Een van de velddagen tijdens de minor was een excursie met gids over de Grebbeberg. Hier werd door iemand van Stichting de Greb verteld over de Meidagen van 1940. Tijdens deze excursie werd het verhaal van sergeant Meijer kort toegelicht en ook de vermoedelijke locatie grofweg aangewezen. De akker waar de stelling naast gelegen was stond toen vol met hoge mais planten en dus kun er niet veel worden gezegd over de locatie. Behalve een samenvattend verhaal met hierin de hoofdzaken betreffende de Slag om de Grebbeberg heeft de Minor op het gebied van Tweede Wereldoorlog Educatie niet gezorgd voor relevante toevoegingen aan het onderzoek.

Hoofdvraag

Als laatste vraag is alleen de hoofdvraag van dit onderzoek nog onbeantwoord:

Op welke manier kan de geschiedenis van de laatste dagen van sergeant Meijer levendig in een ESRI-Storymap verbeeld worden voor een groter publiek?

De Storymap is gemaakt met het online ESRI programma. Dankzij het online platform kan de Storymap op elk moment bij worden gewerkt en ook direct worden gepubliceerd. Naast dat de Storymap na publiceren te vinden is op de website van ESRI-Storymap zelf, kan de unieke link met iedereen worden gedeeld waardoor belangstellenden in hun eigen tijd en locatie de Storymap kunnen bekijken.

De geschiedenis van de laatste dagen van sergeant Meijer is in een Storymap in kaart gebracht. Door gebruik te maken van verschillende media, zoals kaarten, tekst en afbeeldingen, wordt de presentatie van de geschiedenis interessanter en uitnodigend gemaakt. Door het gebruik van de verschillende media is het verhaal toegankelijker voor een groter publiek. Een extra toevoeging die het concept van een Storymap uniek maakt is dat de informatie aan een kaart gekoppeld kan worden. Deze kaart kan bewogen worden, als hier voor wordt gekozen, waardoor de omgeving naast vaste punten kan worden verkend. Dit draagt bij aan het interactief en levendig maken van het verhaal. Als er een extra verdieping over een bepaald onderwerp moet worden uitgelicht maar dit past niet in het geheel van de Storymap zelf, kan er een linkje achter een woord worden geplakt waardoor er een hyperlink ontstaat naar een specifieke informatiebron.

Een storymap is een geschikt medium om informatie te delen met een groter publiek, vanwege het grote aanbod aan mediavormen. De resultaten die tijdens het onderzoek zijn verzameld zijn in een lopend verhaal gezet, daarnaast worden locaties in deze tekst versterkt door afbeeldingen en kaarten.

Wanneer het past bij het verhaal zouden er ook video's en geluidsopnames in kunnen worden verwerkt. Hierdoor krijgt de lezer een zeer levendig verhaal te horen. Zoals hierboven genoemd, bij het beantwoorden van de deelvraag over de schietbaan, stond er naast de schietbaan een informatiebordje. Deze is na klagen van bezoekers van het bos weggehaald. Degene die klaagden vonden dat Chris Meijer een deserteur was en dat hij hierom dus ook geen informatiebordje verdiende. Wanneer deze bezoekers langs de schietbaan en het bordje in het bos liepen werden ze hieraan herinnerd, daarom is re uiteindelijk voor gekozen om het informatiebordje weg te halen. Met deze Storymap kunnen geïnteresseerden er zelf voor kiezen om de het verhaal te lezen, en worden ze er niet aan herinnerd wanneer zij dit niet willen. Ook is een Storymap een goed medium dat vandalisme tegengaat en hoeft het niet vervangen te worden na een aantal jaar in de buitenlucht te hebben gestaan.

5. Discussie

Na het afronden van het onderzoek is er terug gekeken naar het verloop van het afstudeerproces. Door deze terugblik kan er geleerd worden van vormen van onderzoek die zijn gebruikt maar niet optimaal waren voor het onderzoek. Zo kan een volgend onderzoek beter worden uitgevoerd. In de discussie wordt er ook gereflecteerd op het persoonlijk aspect.

Terugblik op de doelstelling

De doelstelling van het afstudeeronderzoek was om het verhaal van sergeant Chris Meijer voor het grotere publiek toegankelijk te maken. In dit onderdeel van de discussie zal worden teruggeblikt op de verschillende onderdelen van de doelstelling: De bijdrage van de Storymap in onderwijs, de internationale Minor en de omgang van (Tweede Wereldoorlog) erfgoed. Deze Storymap is gemaakt voor het overdragen van een specifieke gebeurtenis uit de Tweede Wereldoorlog. Door gebruik te maken van deze digitale presentatie kan het verhaal van sergeant Meijer door heel Nederland (en daarbuiten) worden bekeken door geïnteresseerden. Door deze online presentatie wordt er bijgedragen aan het vullen van de kwalitatieve informatie die het collectieve geheugen vult (het Verdrag van Faro). Doordat de Storymap zal worden gebruikt als lesproduct en online beschikbaar is, wordt deze doelstelling vervuld. Geïnteresseerden kunnen waar en wanneer dan ook (mits ze aangesloten zijn op het internet) de Storymap bekijken en het verhaal van sergeant Meijer lezen en leren over dit stukje uit de Nederlandse geschiedenis. Zoals beschreven in het onderzoek van Jeppson en Brauer kan het doceren van archeologie zorgt voor ontwikkeling van kritisch leren nadenken en het bijdragen aan het beheer en conserveren van bronnen en onderdelen uit historische culturen. De Storymap kan hier ook een bijdrage aan leveren: het leren van kritisch bronnen te bekijken. Objectief beginnen aan een verhaal of onderzoek en

pas aan het einde een conclusie te trekken over de gehele situatie. Naast dat de verstrekte informatie onderdeel is van de Nederlandse conflictgeschiedenis en conflictarcheologie kan de Storymap als voorbeeld dienen van de verschillende opties die ESRI-Storymapping te bieden heeft.

De presentatie van het Tweede Wereldoorlog-erfgoed kan op vele manieren worden uitgevoerd. Door deze online uitvoering wordt het mogelijk gemaakt om op een afstand te leren over het onderwerp (Europese Commissie – Europeana Platform).

Omdat het product zich online bevindt, is het in principe tijdloos en wordt het erfgoed doorgegeven aan toekomstige generaties zo lang het internet bestaat.

Verbeteringen en toekomstige veranderingen

De Storymap is voor het onderzoek gelukt, echter zijn er altijd verbeteringen of aanpassingen mogelijk. Iets wat nog een toevoeging zou zijn voor de Storymap is het toevoegen van geluidsopnamen of beeldmateriaal. Voor de Storymap over sergeant Meijer is er wel naar de opties gekeken, maar uiteindelijk strookte deze opties niet met het idee over het eindproduct. Wanneer er met de betaalde versie van ESRI Storymap wordt gewerkt zijn er meer mogelijkheden om bepaalde toepassingen in het product te verwerken. Dit zou voor een volgend onderzoek waar ook een Storymap bij wordt gemaakt een goed alternatief zijn op de gebruikte versie voor dit afstudeeronderzoek.

Een ander onderdeel van de ESRI Storymap wat in de toekomst wellicht kan veranderen is dat het product afhankelijk is van het bedrijf en het internet. Voor nu is het product gratis te bekijken en kunnen er gratis Storymaps worden gemaakt (met toegang tot een beperkt aantal opties). Mogelijk zou dit in de toekomst

geld kunnen gaan kosten of worden de regels veranderd omdat het bedrijf eventueel wordt overgenomen.

Reflecties

Voorafgaand aan het onderzoek is er een Plan van Aanpak gemaakt waarin de aanpak van het onderzoek is beschreven. Het onderzoek wordt gestart met een bepaald idee wat er als conclusie uit gaat komen, echter gaat dit niet altijd zo. Hieronder zullen een aantal zaken worden besproken die tijdens het onderzoek aan bod zijn gekomen die anders zijn gegaan dan gedacht en waar tijdens een volgend onderzoek rekening mee kan worden gehouden. De reflecties zullen op verschillende niveaus worden besproken, de volgorde zal zijn: microniveau, mesoniveau, gevolgd door macroniveau en als laatste het slotwoord.

Microniveau

Een van de grootste obstakels tijdens dit onderzoek was het op orde houden van de verzamelde gegevens. Doordat er zoveel literatuur en andere media te vinden is over de Tweede Wereldoorlog kwam het probleem meerdere keren voor dat er niet binnen de voorop gestelde kaders werd gewerkt. Doordat er erg veel informatie werd verzameld en niet direct verwerkt gebeurde het een aantal keer dat de informatie zich alleen maar opstapelde. Hierdoor was het op een gegeven moment niet meer duidelijk welke aspecten er wel en niet bekend waren. Naast dat dit zorgde voor het vastlopen van het denkproces zorgde dit ook voor vertraging in de planning.

Tijdsplanning is dan ook het tweede obstakel tijdens dit onderzoek. De geschatte tijd per onderdeel van het onderzoek werd vaak te krap ingeschat en ingepland. Door deze te krappe planning is er lang geen deadline geweest en is het onderzoek gewoon doorgedaan. Voor een volgend onderzoek moet er beter gelet worden op de voorop gestelde kaders.

Een ander obstakel was het concentratievermogen. Er is veel thuisgewerkt tijdens dit onderzoek. En dat is normaal gesproken geen probleem, maar tijdens de COVID-19 Lockdown was iedereen verplicht om thuis te werken. Wanneer er dan met meerdere werkende mensen in een huis wordt gewoond en gewerkt kan dit zorgen voor een verminderd concentratievermogen. Uiteraard is dit niet bij iedereen zo, maar in dit geval was dit een sterk aanwezig kenmerk tijdens het onderzoek.

Het laatste obstakel wat zal worden besproken is het op tijd vragen om hulp. Dit obstakel past ook bij bovenstaande obstakels, omdat dit met de juiste hulp makkelijk zou kunnen worden opgelost. Echter is het vaker voorgekomen dat er te lang is gewacht met het vragen om hulp. Dit is gedaan uit een soort principe dat voorkomt uit het idee dat een afstudeeronderzoek een individueel project is en dit dus ook geheel individueel zou moeten worden uitgevoerd. Hierbij werd vaak gedacht dat de obstakels zonder hulp van buitenaf zouden kunnen worden opgelost. Dit was echter niet het geval.

Mesoniveau

Een belangrijk punt is dat er kritisch moet worden gekeken naar de verzamelde. Het leger bestaat uit mensen, het maken van fouten is menselijk en kan zelfs in een goed georganiseerde groep als defensie gebeuren. Er is online een document gevonden van de Oorlogsgraven Stichting over de sterfdatum van Chris Meijer. Maar hierop staat de verkeerde informatie. Het regiment en legereenheid kloppen niet. Chris Meijer was niet onderdeel van de M.C. II-43-R.I. maar van de 19e Compagnie Pag. Dus een onderdeel van het 19^e R.I. en niet de 43^e R.I.

Een ander onderdeel wat belangrijk is bij het gebruik van online archieven of beeldbanken is dat er vaak, weinig tot geen informatie staat bij foto's.

6. Conclusie

Aan het begin van het afstudeerproces zijn er verschillende onderzoeksvragen opgesteld om het onderzoek af te bakenen en richting te geven. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: “Op welke manier kan de geschiedenis van de laatste dagen van sergeant Meijer levendig in een ESRI-Storymap verbeeld worden voor een groter publiek?”. Hieronder zullen de antwoorden op de deelvragen en de hoofdvraag kort en bondig worden weergegeven. Sommige vragen zijn samengevoegd, omdat dit efficiënter was voor de beantwoording van de vraag. Als laatste zal er in het slotwoord de uiteindelijke persoonlijke conclusie van het onderzoek worden beschreven.

Deelvragen

Welke locaties speelden een belangrijke rol in het leven van sergeant Meijer?

Wat zijn de coördinaten van de belangrijke locaties?

Wat is er nog zichtbaar van de belangrijke locaties in het veld?

Er zijn voor de beantwoording van de vraag een aantal locaties weggelaten die wel relevant zijn voor het verhaal en hiervoor gebruikt zijn, maar niet zo zeer voor het verhaal over sergeant Meijers leven.

1. Geboortehuis van Chris Meijer in de Kerkstraat te Dieren.
x 204.401
y 450.677
Het geboortehuis van Chris Meijer staat in de Kerkstraat. Het niet gelukt om de exacte locatie van het huis te achterhalen. daardoor is het lastig te zeggen wat er nog zichtbaar is van deze locatie in

het veld. Het huis zou kunnen zijn gesloopt en herbouwd of volledig verwijderd.

2. Ouderlijk huis Chris Meijer in de Prinsenstraat te Dieren.

x 204.314

y 450.829

Het ouderlijk huis aan de Prinsenstraat staat er nog steeds en is bewoond.

3. Locatie van de MULO School in de Hoogestraat te Dieren.

x 204.320

y 450.758

Op het terrein van de MULO staat tegenwoordig een basisschool en een buitenschoolse opvang.

4. De Gazelle Fabriek waar Chris Meijer en zijn vader hebben gewerkt aan de Wilhelminaweg in Dieren

x 204.204

y 451.261

De Gazelle fabriek staat er nog steeds zoals deze in de tijd van Chris Meijer heeft gestaan. Wel zijn er gebouwen bijgekomen tijdens uitbreidingen van de fabriek.

5. Stelling van sergeant Meijer op de Grebbeberg in Rhenen

x 169.523

y 451.339

Van de Stellinglocatie is in het veld niks meer te herkennen. Er is tijdens het onderzoek gekeken naar verschillende bronnen zodat de vergelijking van het landschap zoals het er vroeger uit zag kan worden gemaakt met het landschap zoals dat nu is. Bovengronds is er niks te herkennen uit de oorlogsperiode.

6. Ambachtsschool waar Chris Meijer op heeft gezeten aan de Koepoortwal in Doesburg.

x 206.060

y 447.845

De locatie waar de Ambachtsschool heeft gestaan is nu een parkeerplaats geworden.

7. De woning van Tonny en Jo in de Koepoortstraat, te Doesburg.

x 206.199

y 447.811

Tonny en Jo hebben samen met hun ouders gewoond in Doesburg in de Koepoortstraat. Het exacte huis is, net zoals het geval is bij het geboortehuis van Chris Meijer, niet bekend. Hierdoor is het dus lastig om te zeggen of deze nog bestaat.

8. De Hoogestraat te Doesburg waar het bedrijf van vader Groot Enzerink zat.

x 206.300

y 447.784

Voor de woning aan de Hoogestraat in Doesburg geldt hetzelfde als de woning in de Koepoortstraat.

9. De Kloosterstraat 11 in Doesburg waar het 19^e R.I. ondergebracht zat.

x 206.283

y 447.486

Dit gebouw bestaat niet meer, of heeft een ander nummer gekregen.

10. Vliegbasis de Kooy in Den Helder.

x 114.427

y 548.658

De vliegbasis de Kooy in Den Helder bestaat nog als bases het Defensie Helikopter Commando.

11. Menno van Coehoorn Kazerne aan de Klarendalseweg in Arnhem.

x 191.950

y 444.842

Het gebouw van de Menno van Coehoorn Kazerne staat er nog. Het wordt tegenwoordig gebruikt als Multifunctioneel Centrum (MFC).

12. Werver in Wapenveld waar de schuur/boerderij van Albert Kiezebrink stond.

x 203.841

y 494.404

De exacte locatie van de boerderijshuur is niet bekend.

13. De schietbaan in de Kaapse bossen van Doorn.

x 153.930

y 450.282

De schietbaan is nog te herkennen, maar wordt langzaam weer overgenomen door de natuur en is in staat van verval.

14. Het hoofdkwartier van het 2e Legerkorps in Doorn in het voormalige hotel Cecil, op de hoek van de Middenlaan en de Vita Novalaan.

x 151.632

y 449.878

Op de plaats waar het voormalige hoofdkwartier stond staan nu een woonhuis. Op een informatiebordje na is er niks te zien van deze oorlogsrestanten.

15. Het café waar sergeant Meijer en zijn sectie is opgepakt gesitueerd in voormalig café Pretoria, later café Vriens in Oud Over, Loenen aan de Vecht.

x 130.158

y 468.913

Het café zelf bestaat niet meer. Het is niet bekend wat er met de ruimte van het café is gebeurd nadat deze is gesloten.

16. De Willem III Kazerne aan Zandpad 3, 3631 NK Nieuwersluis, waar de sectie Meijer mee naar toe

werd genomen door de Veldwachter nadat ze waren opgepakt bij café Vriens.

x 129.114

y 467.521

17. De boerderij van Gerrit van den Brink in Achterberg, waar het compagniesbureau van het 19e regiment Infanterie was gevestigd.

x 169.344

y 443.696

Exacte locatie is niet terug te vinden mede omdat deze boerderij tijdens de oorlog door granaatvuur is verwoest.

18. Garage van Hendrikus Bernardus Goedhart, waar de 19^e Compagnie in Service was in Wageningen.

x 173.955

y 441.941

De locatie die is gekozen voor de garage van Hendrikus Goedhart bestaat nog, alleen niet meer als garage.

19. De Utrechtsestraatweg 208 in Remmerden, waar sergeant Meijer werd ingekwartierd bij de Steenbakkerij van Hendrik Honders.

x 165.637

y 442.143

De steenbakkerij aan de Utrechtsestraatweg is verdwenen nadat deze in 1993 is gesloten.

20. De barakken op de Willem III-plantage in Elst.

x 164.467

y 443.807

De Willem III Plantage in Elst is tegenwoordig een natuurgebied met nog enkele barakken zoals deze er vroeger ook hebben gestaan. Echter is er geen specifieke indeling bekend over welk regiment in welke barak zat.

Hoe zag de schietbaan in Doorn er uit ten tijde van het voltrokken vonnis in 1940?

Hoe stond de schietbaan in relatie tot de directe omgeving?

Wat duidelijk is geworden is dat de schietbaan geen onderdeel was van een militair oefenterrein. Behalve Figuur 24 en Figuur 22 zijn er geen afbeeldingen gevonden van de schietbaan die een beeld zouden kunnen vormen van het uiterlijk in 1940. In de beschrijving van de beeldbank behorende bij de afbeeldingen wordt sergeant Johan Christiaan Meijer genoemd, maar er is verder geen datum bekend wanneer deze foto is genomen. De schietbaan is een rechte uitgegraven baan van ongeveer 200 meter lang. De zijkanten van de schietbaan waren hoog opgetrokken aardewallen over de volledige lengte van de schietbaan. Aan het ene uiteinde van de schietbaan stond het schiethuisje waaruit de schutters op hun doelen konden schieten. De andere zijde werd begrensd door een kogelvanger, bestaande uit een hoge aarden wal.

Hoe was het leven van Johan Christiaan Meijer voorafgaande aan de mobilisatie van Nederland?

Chris Meijer wordt op 21 juli 1917 geboren in het dorp Dieren. Zijn vader is fabrieksmedewerker in de Gazelle en zijn moeder is huisvrouw. Na de lagere school gaat Chris naar de MULO maar maakt deze niet af. Hij gaat naar de ambachtsschool in Doesburg en wordt opgeleid tot machinebankwerker. Na deze studie gaat hij aan het werk in de Gazellefabriek te Dieren. Op zijn zeventiende ontmoet hij zijn toekomstige verloofde Antonia Groot Enzerink. Vanaf oktober 1936 ervaart Chris het buiten leven als soldaat, dat bevalt hem goed. Vanwege zijn diploma van de ambachtsschool kan hij doorgroeien tot sergeant. Tijdens zijn jeugd kwam Chris niks te kort. Hij had altijd de mooiste en duurste kleding. Ook praatte en deed hij zijn dingen met veel zelfverzekerdheid. Onder andere zijn crash met het

vliegtuig geeft aan dat hij met bravoure door het leven ging. Maar zijn acties kunnen ook worden gezien als enthousiasme.

Hoe verliep de slag om de Grebbeberg voor sergeant Meijer vanuit Nederlands oogpunt?

De sectie van Chris Meijer wordt ingedeeld op het terrein van het 2^e bataljon 8ste Regiment Infanterie. Tijdens de oorlog worden de secties PAG 'daartoe onder de bevelen gesteld van de bataljonscommandanten in wier vak zij moeten optreden'. Op 9 mei wordt er Strijdvaardigheid 3 afgekondigd. Midden in de nacht van 9 op 10 mei, rond vier uur zijn er overvliegende vliegtuigen te zien die onder vuur worden genomen door het luchtafweergeschut. Een paar minuten later wordt Strijdvaardigheid 4 afgekondigd. Aan het einde van de eerste dag is er, op enkele vliegtuigen na die op de troepen vuren, nog geen contact geweest met de vijand.

In de nacht van 10 op 11 mei beginnen de Duitsers met artillerievuur op de Nederlands voorposten en toegangswegen naar de Grebbeberg. Hierbij wordt de verbindingsslijn van het Nederlandse Leger dusdanig beschadigd dat ze zijn aangewezen op de Ultra Korte Golf zender/ontvanger. Deze batterij gaat al snel leeg en hiermee verdwijnt al het contact tussen de compagnieën. Dit nieuws bereikt de bevelhebber Kapitein Labots pas in de avond van 12 mei.

De munitie die de sectie van Chris had gekregen was geschikt voor pantserdoelen op korte afstand. Ze moesten dus wachten totdat er tanks kwamen, het had namelijk geen zin deze munitie af te schieten op andere doelen.

Meijer was van mening dat ze hier doodgeschoten zouden worden en wilde terug tot achter de Waterlinie om daar hulp te bieden. De terugtocht naar de Vesting Holland begon.

Hoe verliep de slag om de Grebbeberg voor sergeant Meijer vanuit Duits oogpunt?

Tegenover het Nederlandse Leger stond de 207^e infanteriedivisie van het Xe legerkorps, versterkt door SS Standarte 'Der Führer'.

Op 10 mei, bij Doesburg en Westervoort, heeft de 207^e infanteriedivisie geprobeerd de IJssellinie over te steken. Dit is met veel verliezen uiteindelijk gelukt.

Dankzij eerdere verkenningen, nog voor de daadwerkelijke oorlog, kenden ze het terrein goed.

In de avond van 10 mei bezetten de Duitsers Wageningen. In de ochtend van 11 mei hebben de Duitsers de eerste stellingen overgenomen. Voor het overheersen van de Nederlandse soldaten en stellingen werd er gebruik gemaakt van een nieuwe tactiek: "Blitzkrieg". Om 17:30 gaf uiteindelijk de laatste en meest zuidelijke voorpostenstrook zich ook over en was de totale voorpostenstrook ten einde.

Hoe zag de plek waar sergeant Meijer met zijn troepen was opgesteld er uit tijdens de veldslag van mei 1940?

Naast de stelling van sergeant Meijer zaten verschillende loopgraven van andere secties legeronderdelen. De stelling was opgebouwd uit een wal van zand en bekist met hout voor stevigheid, met een opening waar het kanon doorheen kon en vanuit waar geschoten kon worden. Met de gekozen stellinglocatie betekent dit ook dat de stelling van sergeant Meijer niet verbonden was aan de loopgraaf, wel eindigt (en begint) de naastliggende loopgraaf vlak voor de stellinglocatie. De locatie van de stelling bevond zich op een heuvel, vanuit hier kon men kijken tot aan Wageningen. Met het kanon kon op 1000 meter nog een 3,5 cm dikke pantserplaat doorboord worden. Vanaf de locatie die gekozen is als de stellinglocatie was er vrij zicht op de voorliggende Cuneraweg.

Wat hebben de troepen van sergeant Meijer gedaan nadat zij de Grebbeberg hebben verlaten en het vonnis voor Chris Meijer was voltrokken?

Ze moesten te voet over de Grebbeberg terug naar het front, hier werden de mannen al snel tot krijgsgevangenen gemaakt. Er is niet van iedereen bekend waar ze naartoe werden vervoerd. Van soldaat Huizing is bekend dat hij eerst in Bergen Belsen en later naar Buchenwald heeft gezeten. Een andere soldaat die onder Meijer heeft gezeten werd naar Lückewalde (bij Berlijn) gestuurd.

Wat zijn bruikbare voorbeelden van Storymaps?

1. *'Incidents in the Life of Harriet Jacobs'* door Elizabeth Della Zazzera.
2. *'The Cruel Reality. German concentration camp "Plaszow"'* door Anna Kuryłowicz en Marzena Koziak.
3. *'Bewoningsgeschiedenis Amersfoort op basis van archeologisch onderzoek'* door Lars van Loenen.
4. *'De Gelderse Limes en het publiek'* door Wouter Hinrichs.
5. *'The Kingdom of Copper. Copper Production and Social Complexity in Iron Age Faynan, Jordan'* door Matt Howland.
6. *'100 Years of In Flanders Fields'* door Guelph Museums.
7. *'Forgotten No Longer'* door Joe A. Downer.

Welke recente inzichten op gebied van Tweede Wereldoorlog Educatie zijn relevant voor dit onderzoek?

Behalve een samenvattend verhaal met hierin de hoofdzaken betreffende de Slag om de Grebbeberg heeft de Minor op het gebied van Tweede Wereldoorlog Educatie niet gezorgd voor relevante toevoegingen aan het onderzoek.

Hoofdvraag

Op welke manier kan de geschiedenis van de laatste dagen van sergeant Meijer levendig in een ESRI-Storymap verbeeld worden voor een groter publiek?

Door gebruik te maken van verschillende media, zoals kaarten, tekst en afbeeldingen, wordt de presentatie van de geschiedenis interessanter en uitnodigend gemaakt. Door het gebruik van de verschillende media is het verhaal toegankelijker voor een groter publiek. Een extra toevoeging die het concept van een Storymap uniek maakt is dat de informatie aan een kaart gekoppeld kan worden. Als er een extra verdieping over een bepaald onderwerp moet worden uitgelicht maar dit past niet in het geheel van de Storymap zelf, kan er een linkje achter een woord worden geplakt waardoor er een hyperlink ontstaat naar een specifieke informatiebron.

Slotwoord

Als conclusie voor het gehele onderzoeksproces is dat er met een tevreden blik kan worden terug gekeken naar het proces. Dit onderzoek is voor mijzelf erg waardevol geweest. Het is een deel van mijn familiegeschiedenis wat bekend is bij groter publiek, en er gaan dan ook veel verschillende meningen en verhalen rond over dit onderwerp. Door dit onderzoek te hebben uitgevoerd heb ik voor mezelf een beter beeld kunnen creëren van de omstandigheden. Wat af en toe wel moeilijk was bij het onderzoek doen was het filteren van de belangrijke informatie. Als ik iets onderzoek en schrijf wil ik zo volledig mogelijk zijn, maar dat kan niet altijd. Hierdoor ben ik soms langer bezig met het zoeken van informatie dan eigenlijk nodig is. Als overkoepelde conclusie vond ik het erg interessant en leuk om bezig te zijn met dit onderwerp en hiervan mijn afstudeeronderzoek hebben kunnen maken. Ik heb een eindproduct gemaakt waar ik met tevredenheid achter kan staan.

7. Aanbevelingen

Tijdens het onderzoek is er gewerkt binnen vooraf opgestelde kaders. Binnen deze kaders is er uitgebreid onderzoek gedaan, echter kan er buiten deze kaders nog onderzoek worden gedaan om een volledig verhaal te krijgen. Deze onderzoek-aanbevelingen zullen hieronder worden besproken.

Allereerst wordt er een aanbeveling gedaan voor een vervolgonderzoek voor het Lectoraat Bodem en Ondergrond, eventueel door een student. Deze aanbeveling heeft betrekking op geofysisch veldonderzoek naar de stelling van sergeant Meijer. Tijdens het onderzoek is er door gebruik te maken van diverse technieken tot een conclusie gekomen. Echter er is in het veld niets meer te zien van deze stelling. De kans is zeer aanwezig dat er in de grond nog restanten te vinden zijn van deze stelling of omliggende stellingen als bevestiging van de locatie. Door het gebruik van geofysische meetmethoden kan de bodem op een niet destructieve manier worden onderzocht naar deze specifieke restanten van de oorlog.

Als tweede aanbeveling voor een vervolgonderzoek voor het Lectoraat Bodem en Ondergrond, eventueel vanuit een student, wordt er een aanbeveling gedaan over het doen van interviews. De tweede aanbeveling is dan ook het doen van meer interviews met personen die zich bezig houden met het verhaal van sergeant Chris Meijer. Tijdens dit afstudeeronderzoek zijn er verschillende interviews uitgevoerd echter zijn er nog veel meer mensen die zich bezig houden met het onderwerp. Uiteraard zal niet iedereen geschikt zijn als aanvulling voor het onderzoek. maar iemand die wel geschikt is als aanvulling voor het verhaal is Tom de Boer, wonend in Dieren achter de begraafplaats waar Chris Meijer ligt begraven. Tom de Boer is de beheerder van het graf, of zorgt in ieder geval dat het graf goed wordt bijgehouden en regelt dingen voor het behoud. Hij is zelf ook veteraan en samen met een groep andere veteranen proberen ze nu

opnieuw de naam van Chris Meijer weer op het monument in Rheden te krijgen.

Een laatste aanbeveling is het plaatsen van paaltjes met QR-codes bij de verschillende locaties. Het gaat hierbij niet om alle locaties, maar dit is voornamelijk gericht op de schietbaan in Doorn en de locatie van de Stelling op de Grebbeberg. Deze aanbeveling is voor de beheerders van de natuurgebieden waar deze locaties zich bevinden: Vereniging Natuurmonumenten voor de Kaapse Bossen te Doorn en Stichting Het Utrechts Landschap voor de stellinglocatie in Rheden. De QR-code op de paaltjes kan dan door wandelaars en andere bezoekers van de locaties gescand worden. De QR-code zal dan rechtstreeks leiden naar de Storymap over sergeant Meijer. Zo kan het verhaal ter plaatse worden gelezen. Het voordeel van een paaltje met een code is dat het landschap minimaal verstoord wordt wat bijdraagt aan het natuur behoudt.

Bronnenlijst

Deze bronnenlijst is opgedeeld in twee delen: de bronnenlijst voor het verantwoordingsdocument en de bronnenlijst voor het eindproduct. Veel van de bronnen die in het verantwoordingsdocument staan zijn bronnen die zijn gebruikt in het eindproduct. Deze bronnen zullen dan ook beschreven staan bij de lijst van het eindproduct in plaats van die van het verantwoordingsdocument om dubbele bronvermelding te voorkomen.

Verantwoordingsdocument

Literatuur

- Baecker, D./J. Boerstra/S. Griffioen/J.J.M.A.M, JonkerDuynstee/C.J. de Kruijter/W. Mooi/H.W.G, van Schalk, 2010: *Vechtkroniek*, Nederhorst den Berg.
- Battersby, S.E./C. Remington, 2013: *Story Maps in the Classroom*, University of South Carolina.
- Boer, J.F.A., 1970: *De zaak van sergeant Meijer*, Amsterdam.
- Cope, M.P./A. Mikhailova/C. J. Post/M. A. Schlautman/P. Carbajales-Dale, 2018: Developing and Evaluating an ESRI Story Map as an Educational Tool, *Natural Sciences Education*, 47.
- Deys, H.P., 1996: *De geschiedenis van Plantage Willem III te Rhenen*, Oud Rhenen, 1-13.
- Hinrichs, W., 2019: De Gelderse Limes en het publiek, *Een afstudeeronderzoek naar de publieksvisualisatie van het Romeinse Limes-erfgoed in de provincie Gelderland*, Deventer.
- Jeppson, P.L./G. Brauer, 2007: Archaeology for Education Needs: *An Archaeologist and an Educator Discuss Archaeology in the Baltimore County Public Schools*. In *Past Meets Present: Archaeologists*

Partnering with Museum Curators, Teachers, and Community Groups. New York.

- Kerski, J.J. 2015: *Geo-awareness, geo-enablement, geotechnologies, citizen science, and storytelling: Geography on the world stage*. Geogr. Compass 9. Colorado, 14–26.
- Klingman, L.L., 2018: *Let's get digital! Using esri's arcgis storymaps as an archaeological education tool*, State University of New York.
- Pollmann, K.M.C., 2018: *Saxion School of Business, Building & Technology Afstudeer handleiding Archeologie*, Deventer.
- Watson, W.R./ C.J. Mong/C.A. Harris, 2011: *A case study of the in-class use of a video game for teaching high school history*. Computers & Education 56(2). West Lafayette, 466–474.
- Wessel, I./L. Raymaekers/N. Nierop/P. van den Eshof/ H. Otgaar/M. Jelacic, 2017: *Routes van het Recht: Over de rechtspsychologie*, Den Haag, 553–571.

Internet bronnen

- Adkin, T. 2015: 100 Years of In Flanders Fields, Guelph Museums.
([https://cityofguelph.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=f39b056d38fe460f8269eed11eb3cd66#geraadpleegd op 20-04-2020](https://cityofguelph.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=f39b056d38fe460f8269eed11eb3cd66#geraadpleegd%20op%2004-2020)).
- Buro Poelmans Reesink, 2019: MFC Klarendal Arnhem ([https://www.poelmansreesink.nl/mfc-klarendal-arnhem geraadpleegd op: 21-09-2021](https://www.poelmansreesink.nl/mfc-klarendal-arnhem%20geraadpleegd%20op%2021-09-2021)).
- Downer, J.A., 2015: Forgotten No Longer.
([https://mountvernon.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=3ca8ba42c90a41d39df64b9cd4f25f58 door Joe A. Downer geraadpleegd op 20-04-2020](https://mountvernon.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=3ca8ba42c90a41d39df64b9cd4f25f58%20door%20Joe%20A.%20Downer%20geraadpleegd%20op%2020-04-2020)).

- Hinrichs, W., 2018: De Gelderse Limes en het publiek. (<https://arcg.is/OPGWDn> geraadpleegd op 20-04-2020).
- Howland, J.D., 2020: The Kingdom of Copper. Copper Production and Social Complexity in Iron Age Faynan, Jordan. (<https://storymaps.arcgis.com/stories/b441a28ea5844d7bafbd47d3471166c9> geraadpleegd op 20-04-2020).
- <http://www.suikerzak.eu/catalogi/cataloguscm4l.php> geraadpleegd op 29-05-2021.
- <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/> geraadpleegd op 17-03-2021.
- <https://beeldbankwo2.nl/nl/> geraadpleegd op 14-06-2021.
- <https://desktop.arcgis.com/en/arcmap/10.3/tools/spatial-analyst-toolbox/how-hillshade-works.htm>, geraadpleegd op 25-05-2021.
- <https://easy.dans.knaw.nl/ui/home>, geraadpleegd 29-06-2020.
- <https://ec.europa.eu/culture/nl/cultural-heritage/cultural-heritage-eu-policies/europees-digitaal-erfgoed> geraadpleegd op 23-10-2021.
- <https://en.unesco.org/themes/information-preservation/digital-heritage/concept-digital-heritage> geraadpleegd op 23-10-2021.
- <https://library.wur.nl/WebQuery/geoportal/raf>, geraadpleegd op 29-04-2021.
- <https://nimh-beeldbank.defensie.nl/> geraadpleegd op 14-06-2021.
- https://originals.dotkadata.com/#!1&1=&bron=BWUR_GREBBELINIE, geraadpleegd op 29-04-2021.
- <https://storymaps-classic.arcgis.com/en/gallery/#s=0> geraadpleegd op 20-04-2020.
- <https://wp.duizendpoot.de/2016/05/31/hinderwet-en-brandstof/> geraadpleegd op 21-06-2021.

- <https://wp.duizendpoot.de/benzinepompen/> geraadpleegd op 21-06-2021.
- <https://www.archieven.nl/nl/>, geraadpleegd op 30-05-2020.
- <https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=212&miadt=1212&miaet=14&micode=DOC-MON&minr=805429&miview=ldt> geraadpleegd op 18-06-2021.
- <https://www.bbc.co.uk/newsround/15492228> geraadpleegd op 25-05-2021.
- <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/erfgoedparticipatie-faro> geraadpleegd op 23-10-2021.
- <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/erfgoedparticipatie-faro/verdrag-van-faro>, geraadpleegd op 20-10-2021.
- https://www.dbnl.org/tekst/sten009monu05_01/sten009monu05_01_0056.php geraadpleegd op 18-06-2021.
- <https://www.defensie.nl/onderwerpen/vliegvelden-tijdens-de-tweede-wereldoorlog/vliegveldenoverzicht/de-kooy> geraadpleegd op 17-06-2021.
- <https://www.defensie.nl/onderwerpen/vliegvelden-tijdens-de-tweede-wereldoorlog/vliegveldenoverzicht/de-kooy>, geraadpleegd op 17-06-2021.
- <https://www.encyclo.nl/begrip/posthuis> geraadpleegd op 25-05-2021.
- <https://www.esri.nl/nl-nl/home>, geraadpleegd op 06-04-2021.
- <https://www.europeana.eu/nl/>, geraadpleegd op 23-10-2021.
- https://www.europese-bibliotheek.nl/en/Books/Doorn_in_oude_ansichten_deel_3/100-102790/Article/5 geraadpleegd op 10-09-2021.

- https://www.europese-bibliotheek.nl/nl/boeken/Doorn_in_oude_ansichten_de_el_2/100-102780/artikel/6 geraadpleegd op 06-09-2021.
- https://www.geldersarchief.nl/bronnen/archieven?mizig=236&miadt=37&miaet=54&micode=0207_9050&minr=7427371&miview=ldt geraadpleegd op 21-06-2021.
- https://www.geocaching.com/geocache/GC5HJBJ_oorlog-verzet-op-de-utrechtse-heuvelrug-1 geraadpleegd op 6-09-2021.
- <https://www.grebbeberg.nl/> geraadpleegd op 16-05-2020.
- <https://www.grofkeramiek.nl/grofkeramiek/show/utr-113> geraadpleegd op 21-06-2021.
- <https://www.grofkeramiek.nl/sites/default/files/2017-07/utr%20113h.pdf> geraadpleegd op 21-06-2021.
- <https://www.leestekensvanhetlandschap.nl/steenfabriek> geraadpleegd op 21-06-2021.
- <https://www.liemersverleden.nl/wp-content/uploads/2015/09/Inventaris-62-Vereniging-voor-Christelijk-Nationaal-Onderwijs-te-Doesburg-1861-1996.pdf> geraadpleegd op 18-06-2021.
- <https://www.niod.nl/> geraadpleegd op 14-06-2021.
- <https://www.nro.nl/comenius-teaching-fellow-beurs-voor-38-docenten/#alfabet> geraadpleegd op 14-06-2021.
- https://www.oudwageningen.nl/wp-content/uploads/2010/02/CB_1981_HVOW.pdf geraadpleegd op 21-06-2021
- https://www.oudwageningen.nl/wp-content/uploads/2010/02/CB_1996_HVOW.pdf geraadpleegd op 21-06-2021.
- Keller, H. 1997:
(https://www.vpro.nl/speel~WO_VPRO_041228~vpro-hans-keller-1997-de-zaak-vansergeant-meijer

grebbeberg-mei-1940~.html geraadpleegd op 15-05-2020).

- Klingman, L.L., 2018: The Mystery of Fort Bull. How archaeology sheds new light on the forgotten sites of the French and Indian War (<https://arcg.is/0vrvr0> geraadpleegd op: 20-10-2021).
- Kok, R., 2020: <https://www.geopark-heuvelrug.nl/geo-locaties/aardkundige-monumenten/tabaksteelt/> geraadpleegd op 22-06-2021.
- Kuryłowicz, A. & M. Koziak, 2017: The Cruel Reality. German concentration camp "Plaszow". (<https://aghost.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=7c56f055363c4e749f3ae7ef35bc87> bf geraadpleegd op 20-04-2020).
- Loenen, van. L., 2020: Bewoningsgeschiedenis Amersfoort op basis van archeologisch onderzoek. (<https://arcg.is/1Wenfj0> geraadpleegd op 07-01-2021).
- Stichting de Greb: <https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=de-grebbeberg-doordrenkt-van-bloed>, geraadpleegd op 19-06-2020.
- Stichting de Greb: <https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=vonnis-van-sergeant-capitulant-j-c-meijer-sectiecommandant-bij-19e-compagnie-pag> geraadpleegd op 15-05-2020.
- Story Maps Community, 2019: Digging into archaeological research through digital storytelling (<https://www.esri.com/arcgis-blog/products/arcgis-storymaps/sharingcollaboration/digging-into-archaeological-research-through-digital-storytelling/> geraadpleegd 20-04- 2020).
- Zazzera, Della, Elizabeth, 2019: Incidents in the Life of Harriet Jacobs (<https://arcg.is/mKiey> geraadpleegd op: 20-04-2020).

Archiefstukken

- Gelders Archief: 0207_9050 Doesburg,
(https://www.geldersarchief.nl/bronnen/archieven?mizig=236&miadt=37&miaet=54&micode=0207_9050&minr=7427371&miview=ldt).

Beeldmateriaal

- Cover: *sergeant Johan Christiaan Meijer op zijn motor*:
Beeldbank WO2 – NIOD - 32730:
<https://beeldbankwo2.nl/nl/beelden/detail/dae9ea5c-0259-11e7-904b-d89d6717b464/media/2064f391-7ea8-9621-4e91-c50b1ed240f5>.
Luchtfoto achtergrond: Geoportal: RAF aerial
photographs – Skuse/1. Cdn. A.P.I.S. - 19-01-1945 –
332539.
- Figuur 8: Gelders Archief: 0207A- 9711/75.
- Figuur 22: Beeldbank WOII – 32733.
- Figuur 24: Beeldbank WOII – 32732.
- Figuur 26: Oorlogsgraven Stichting.

Overig

- Schapers, J. 2012: Herinneringen aan Overmeer (1),
Wernion, nummer 81.

Bronnenlijst eindproduct

Literatuur

- Amersfoort, H./P. Kamphuis, 2005: *Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied*, Den Haag.
- Anoniem, 1973: *Handboek voor den soldaat (KMA Breda)*, Breda.
- Blokker, J., 2010: *Oorlog in je achtertuin: verhalen van de Grebbelinie*, Zwolle.
- Boekholt, P./E. de Booy, 1987: *Geschiedenis van de school in Nederland vanaf de middeleeuwen tot aan de huidige tijd*, Assen.
- Boer, J., 1970: *De zaak van sergeant Meijer*, Amsterdam.
- Brongers, E., 1971: *Grebbelinie 1940*, Baarn.
- Evers, D., 2019. *Portfolio Minor Tweede Wereldoorlog Educatie*. Enschede.
- Evers, D., 2020. *Plan van Aanpak voor het afstuderen 2019/2020*. Enschede.
- Nierstrasz, V.E., 1955: *De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie*, Den Haag.
 - NIMH: Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0020, toestand in de avond van 11 mei in en achter de hoofdweerstandstrook in het vak van 8^e Regiment Infanterie.
- Sas, E., 1937: *Het Infanterie-Geschut van 4,7 cm*. De militaire spectator, 242.
- Schilling, D., 1939: *Mavors. maandschrift voor officieren, van reserve, militie, landweer en weerbaarheid*, jrg 33, 59.
- Vinke, B., 1990: *De slag om de Grebbeberg - Het relaas van een soldaat*, Enschede.
- Weeren van, J., 2011: *Stuk terug*. De aftocht van sergeant Meijer, Soesterberg.

Rapporten

- Kok, R.S. & J.A.T. Wijnen, 2011: Waardering van oorlogserfgoed. Een inventarisatie en waardering van sporen uit de Tweede Wereldoorlog op de Grebbeberg en Laarsenberg te Rhenen (provincie Utrecht). RAAP-rapport 2240. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.

Krantenstukken

- "Generaal Harberts is vrijgesproken". *Het vrije volk: democratisch sociaal dagblad*, 05-04-1949, 3.
- Berkenbosch, C., 1992: 'Deserteur' Chris Meijer moest sterven "om voorbeeld te stellen". Krantenknipsel privecollectie, uit onbekende krant.
- Horlings, A., 1998: Vraagtekens blijven rondom fatale vlucht sergeant Meijer. *Arnhemse Courant*, 28-02-1998.
- Landelijke media toont interesse voor Meijer. Ooggetuigenverslagen geeft chaos meidagen weer. *Streekjournaal*, 02-16-2000, 24.
- Onbekend, 1949: "Generaal Harberts is vrijgesproken". *Het vrije volk: democratisch sociaal dagblad*, 05-04-1949, 3.
- Ossenkoppele, G.A., 1998: Lid van krijgsraad loog over controle. *Arnhemse Courant*, 03-10-1998.
- Outer, R., 1992: Oud-militairen willen heropening onderzoek desertie-zaak Meijer. Krantenknipsel privecollectie, uit onbekende krant.
- Pol, N., 2000: 1998: vervolg actie sergeant Meijer. Na windstilte is nu het woord aan de politici. *Streekjournaal*, 21-10-2000, 10.
- Rechtzaken Vrijspraak generaal-majoor Harberts. *Arnhemsche courant*, 05-04-1949.
- Rechtzaken Vrijspraak generaal-majoor Harberts. *Arnhemsche courant*, 05-04-1949. Geraadpleegd op Delpher op 22-12-2020.

- Tas van de, L.C., 1998: Sergeant verdient eerherstel. *Arnhemse Courant*, 03-10-1998.
- Verheul, N., 1997: De zaak van sergeant Meijer. Een zwart stukje in de geschiedenis. *Streekjournaal*, 16-07-1997, 18.
- Verheul, N., 1998: Redactie overstelpt met steunbetuigingen sergeant. Oogtetuige Huizing: 'Meijer was als een vader voor ons'. *Streekjournaal*, 28-01-1998, 6.
- Verheul, N., 1998: Rehabilitatieplan sergeant Meijer maakt veel los. 'Zijn naam moet terug op de naald'. *Streekjournaal*, 14-01-1998, 14.

Archiefstukken

- Gelders Archief: 0207A- 9711/75.
(https://www.geldersarchief.nl/bronnen/personen?mivast=37&mizig=128&miadt=37&milang=nl&misort=dt%7Cdesc&miview=tbl&mizk_alle=Johan%20christiaan%20meijer&mif3=114).
- Harberts, J. (1940, mei). Verslag met schetsen van de commandant van het IIe legerkorps generaal-majoor J. Harberts. . 502001 409 *Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940*. Doorn.
- Nationaal Archief, Den Haag, 2.19.255.01 Plaatsingslijst persoonsdossiers Oorlogsgravenstichting, 103263A Zie index voor naam.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, *Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940*, Toegang 409, inventarisnummer 502001.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, *Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940*, Toegang 409, inventarisnummer 502003.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, *Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940*, Toegang 409, inventarisnummer 510008.

- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 8.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0004, uitgangstoestand van 9/10 mei.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0014, uitgangstoestand van het IIe legerkorps op 10 mei.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0018, de aanval op de voorpostenstrook van de IVe legerdivisie.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0020, toestand in de avond van 11 mei in en achter de hoofdweerstandstrook in het vak van 8e Regiment Infanterie.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0022, gebruik van de artillerie bij de IVe Leger divisie op 11 mei.

- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0024, toestand op 11 mei in en achter de hoofdweerstandstrook in het vak van het 19e Regiment Infanterie.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Nierstrasz, De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie, Toegang 492, inventarisnummer 9: 492_09_0001_0078, overzicht van het stellinggebied van 8 R.I. Het betreft hier een luchtfoto die gemaakt is in maart 1940.

Archief foto's

Nationaal Instituut Militaire Historie

- Fotoafdrukken Koninklijke Landmacht - 2155_078413- Luchtfoto april 1940.

Wageningen University & Research – Geoportal: The Royal Airforce

- Geoportal: RAF aerial photographs – Hutching/1. Cdn. A.P.I.S. - 24-12-1944 – 328836.
- Geoportal: RAF aerial photographs – Hutching/1. Cdn. A.P.I.S. - 24-12-1944 – 328837.
- Geoportal: RAF aerial photographs – Skuse/1. Cdn. A.P.I.S. - 19-01-1945 – 332539.
- Geoportal: RAF aerial photographs – Skuse/1. Cdn. A.P.I.S. – 19-01-1945 – 322540.
- Geoportal: RAF aerial photographs – Tozer/1. Cdn. A.P.I.S. – 23-12-1943 – 328375.
- Geoportal: RAF aerial photographs – Tozer/1. Cdn. A.P.I.S. – 23-12-1943 – 328376.

Documentaire

- Keller, H., 1997: *De zaak van Sergeant Meijer (Grebbeberg, mei 1940)*, VPRO.
- VPRO., 1989: *Het Spoor Terug: De Duitse inval 1: de slag om de De Grebbeberg*.
(https://www.vpro.nl/speel~POMS_VPRO_314834~de-duitse-inval-1-de-slag-om-de-de-grebbeberg-het-spoor-terug~.html)

Internet bronnen

- ArcGIS StoryMaps, 2013: Make a Map Tour Story Map (<https://www.esri.com/about/newsroom/arcwatch/make-a-map-tour-story-map/?rmedium=arcwatch&rsource=https://www.esri.com/esri-news/arcwatch/0513/make-a-map-tour-story-map> geraadpleegd op 29-06-2020).
- Ariens, L., 2007: *'Je Maintiendrai' is over van 'M.C. 1911*. (<https://www.gelderlander.nl/achterhoek/je-maintiendrai-is-over-van-m-c-1911~a831c484/> geraadpleegd op 22-05-2020).
- Bloema, K.P.: Stormvuren in moderne gevechten, (<https://www.militairespectator.nl/sites/default/files/bestanden/uitgaven/1918/1967/1967-0432-01-0142.PDF> geraadpleegd op 30-11-2020).
- Dam, R.T., 2007: Dieren - Chris Meijer - Soldaat voor het vuurpeloton (<https://www.dodenakkers.nl/artikelen-overzicht/oorlog/grafmonumenten/vuurpeloton.html> geraadpleegd op 29-06-2020).
- de Vries, F., Monument voor Nederlandse Militairen Algemene Begraafplaats Heiderust Rheden (<https://www.tracesofwar.nl/sights/1860/Monument-voor-Nederlandse-Militairen-Algemene-Begraafplaats-Heiderust-Rheden.htm> geraadpleegd op 30-9-2020).

- ESRI: Hoe maak ik een StoryMap?
(<https://www.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=d67de8cac2c042509a488a4b9cde3554>
geraadpleegd op: 29-06-2020)
- Gaal, H. v., 2007: bossche-encyclopedie. Opgehaald van Voelhorens op de fiets (<http://www.bossche-encyclopedie.nl/publicaties/bossche%20bladen/pdf/2007-3GaalHuib.pdf> geraadpleegd op 14-09-2020).
- Harrower, M. 2020: What is an express map and why should you use one? (<https://www.esri.com/arcgis-blog/products/arcgis-storymaps/mapping/what-is-an-express-map-and-why-should-you-use-one/>
geraadpleegd op 29-02-2021)
- Heijmerikx, A. G., 2006: Soldaat op de Grebbeberg, en Krijgsgevangen in Luckenwalde
(<https://heijmerikx.nl/2006/11/12/soldaat-op-de-grebbeberg-en-krijgsgevangen-in-luckenwalde/>
geraadpleegd op: 15-10-2020).
- Horlings, A., 1998: Regering houdt deksel op doofpot van omstreden executie. Dagblad van uitgeverij Wegener
(https://www.grebbeberg.nl/bibliotheek/data/rapport.php?rap_id=19 geraadpleegd op: 17-11-2020).
- <https://easy.dans.knaw.nl/> geraadpleegd op 2-05-2020.
- <https://historiek.net/sergeant-meijer-doodgeschoten-door-nederlandse-soldaten/11866/> geraadpleegd op 17-11-2020.
- <https://nieuwehollandsewaterlinie.nl/kaart-nieuwe-hollandse-waterlinie/> geraadpleegd op 29-10-2020.
- <https://www.defensie.nl/onderwerpen/vliegvelden-tijdens-de-tweede-wereldoorlog/vliegveldenoverzicht/de-kooy>
geraadpleegd op 30-11-2021.
- https://www.diereninbeeld.nl/index/locaties_Prinsenstraat.html geraadpleegd op 21-04-2020.

- https://www.diereninbeeld.nl/index/locaties_Vietorstraat.html geraadpleegd op 21-04-2020.
- <https://www.encyclo.nl/begrip/stormvuur> geraadpleegd op 30-11-2020.
- <https://www.grebbeelinie.nl/print/213> geraadpleegd op 13-10-2020.
- <https://www.tracesofwar.nl/persons/34032/Winkelman-Henri-Gerard.htm> geraadpleegd op 14-09-2020.
- Kientz, J., 1986: Persoonlijk relaas van soldaat Jan Kientz uit Deventer, ingedeeld bij M.C.-III-19 R.I. (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=persoonlijk-relaas-van-soldaat-jan-kientz-uit-deventer-ingedeeld-bij-m-c-iii-19-r-i> geraadpleegd op 13-10-2020).
- Koninklijke Bibliotheek (KB).: WO I: Mobilisatie! (<https://www.kb.nl/themas/geschiedenis-en-cultuur/nederland-tijdens-de-eerste-wereldoorlog/wo-i-mobilisatie#one> geraadpleegd op 14-09-2020).
- Labots, W., 1940: Gevechtsverslag 19e Compagnie Pag. (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=verslag-van-reserve-kapitein-w-labots> geraadpleegd op 13-10-2020).
- Lythgoe, D.,: Gezin: Dirk Antoon Johan Meijer / Hendrika Pieper (F2241) (<http://www.mulderstamboom.nl/familygroup.php?familyID=F2241&tree=> Mulder geraadpleegd op: 21-04-2020).
- Meijer, J. C., 1940: Afscheidsbrief van sergeant-capitulant J.C. Meijer. (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=afscheids-brief-van-sergeant-capitulant-j-c-meijer> geraadpleegd op 16-04-2020).
- Ossenkoppele, G.A.: Persoonlijk relaas van soldaat Gerrit Ossenkoppele - 19e Compagnie Pag. (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=persoonlijk-relaas-van-soldaat-gerrit-ossenkoppele-ingedeeld-bij-de-19e-compagnie-pag> geraadpleegd op 21-06-2020).

- Pol van de, E.: De zaak van sergeant Meijer (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=de-zaak-van-sergeant-meijer-epi-van-de-pol> geraadpleegd op 20-11-2020).
- Ruijfkroon, T., 2010: SP'er Poppe wil rehabilitatie van geëxecuteerde sergeant Meijer (<https://www.gelderlander.nl/arnhem/sp-er-poppe-wil-rehabilitatie-van-geexecuteerde-sergeant-meijer~ad0dcda5/> geraadpleegd op 12-04-2020).
- Shi, Ruilan. 2019: How to make a story map (<https://storymaps.arcgis.com/stories/ca65aba2721241a8ab02fee4e3c42e82> geraadpleegd op 29-06-2020).
- Stichting De Greb.: De aanleg van de Grebbelinie (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=de-aanleg-van-de-grebbelinie> geraadpleegd op 16-04-2020).
- Stichting De Greb: 11 mei 1940 - De strijd begint (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=11-mei-1940-de-strijd-begint> geraadpleegd op 05-10-2020).
- Stichting De Greb: 12 mei 1940 - De frontlijn (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=12-mei-1940---de-frontlijn> geraadpleegd op 05-10-2020).
- Stichting De Greb: 13 mei 1940 - De laatste strohalm (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=13-mei-1940---de-laatste-strohalm> geraadpleegd op 22-10-2020).
- Stichting De Greb: Böhler 4.7 cm Pantserafweer-geschut (Pag.) (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=boehler-4-7-cm-pag> geraadpleegd op 14-10-2020).
- Stichting De Greb: De Duitsers (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=de-duitsers> geraadpleegd op 16-04-2020).
- Stichting De Greb: Dieren zoekt nog steeds plek voor Meijer

(https://www.grebbeberg.nl/bibliotheek/data/rapport.php?rap_id=1162 geraadpleegd op 16-10-2020)

- Stichting De Greb: Elders in de Grebbelinie (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=elders-in-de-grebbelinie> geraadpleegd op 05-10-2020).
- Stichting De Greb: Geijkte misvattingen en mythes (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=geijkte-misvattingen-en-mythes> geraadpleegd op 06-10-2020)
- Stichting De Greb: Het Franse loopgravenconcept uit de Eerste Wereldoorlog (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=het-franse-loopgravenconcept-uit-wo1> geraadpleegd op 15-09-2020).
- Stichting de Greb: https://www.grebbeberg.nl/uploads/downloads/duits_doc12.pdf geraadpleegd op 15-09-2020.
- Stichting De Greb: Johan Christiaan Meijer (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=meijer-j-c> geraadpleegd op 12-04-2020).
- Stichting De Greb: Kaderlijst Ite Legerkorps (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=kaderlijst-ite-legerkorps> geraadpleegd op 11-10-2020).
- Stichting De Greb: Militaire rapporten (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=militaire-rapporten> geraadpleegd op 11-10-2020).
- Stichting De Greb: Mobilisatie 1939-1940 (<https://www.grebbelinie.nl/page/mobilisatie> geraadpleegd op 10-06-2020).
- Stichting De Greb: Nawoord - Zin of zinloosheid van de strijd (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=zin-of-zinloosheid-van-de-strijd> geraadpleegd op 09-11-2020).
- Stichting de Greb: Regering houdt deksel op doofpot van omstreden executie. De fatale vlucht van sergeant Meijer

(https://www.grebbeberg.nl/bibliotheek/data/rapport.php?rap_id=19 geraadpleegd op 16-10-2020).

- Stichting De Greb: Slachtoffers (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=slachtoffers> geraadpleegd op 06-09-2021).
- Stichting De Greb: Verslag van kapitein-adjutant J.J. Greter (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=verslag-van-kapitein-adjutant-j-j-greter> geraadpleegd op 16-10-2020).
- Stichting De Greb: Verslag van reserve-kapitein W. Labots (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=verslag-van-reserve-kapitein-w-labots> geraadpleegd op 16-10-2020).
- Stichting De Greb: Vonnis van sergeant-capitulant J.C. Meijer (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=vonnis-van-sergeant-capitulant-j-c-meijer-sectiecommandant-bij-19e-compagnie-pag> geraadpleegd op 2-10-2020).
- Stichting De Greb: 'Wat wist ik nou van de oorlog af? Niets!' (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=wat-wist-ik-nou-van-de-oorlog-af-niets> geraadpleegd op 02-05-2020).
- Stichting Kennispunt Mei 1940: Graden van strijdvaardigheid (<http://www.zuidfront-holland1940.nl/index.php?page=graden-van-strijdvaardigheid> geraadpleegd op 14-09-2020).
- Story Maps Community, 2019: Digging into archaeological research through digital storytelling (<https://www.esri.com/arcgis-blog/products/arcgis-storymaps/sharingcollaboration/digging-into-archaeological-research-through-digital-storytelling/> geraadpleegd op 20-04- 2020).

- Vooren van de, J., 2020: Chris Meijer werd geëxecuteerd wegens desertie, maar staat wel op het KNVB-monument (<https://sportgeschiedenis.nl/sporten/voetbal/christiaan-meijer-werd-geexecuteerd-wegens-desertie-maar-staat-wel-op-het-knvb-monument/> geraadpleegd op 17-06-2020).

Interviews

- Evers, G., 2021: Interview sergeant Meijer afstudeeronderzoek Danaë Evers. Veenendaal, 17-01-2021.
- Evers, M., 2021: Interview sergeant Meijer afstudeeronderzoek Danaë Evers. Lobith, 31-01-2021.
- Groot Enzerink, J., 2019: Interview sergeant Meijer afstudeeronderzoek Danaë Evers. Rhenen, 05-04-2019.
- Nieuwland, W., 2021: Interview sergeant Meijer afstudeeronderzoek Danaë Evers. Dieren, 02-05-2021.
- Poppe, R. 2021: Interview sergeant Meijer afstudeeronderzoek Danaë Evers. pers. comm via email, 16-05-2021.

Overig

- Paans, B.,/B. Stekelenburg, 1997: Voldongen feiten. De zaak van sergeant Meijer. *VPRO gids, nummer 52. Cahier 'Voldongen Feiten' nummer 1*.
- Teunisse, M., 2020: Pers. Comm. 09-05-2020.
- Vrieze, A.: Monument voor Nederlandse Militairen Algemene Begraafplaats Heiderust Rheden. *Traces Of War*. STIWOT, Rheden.
- Aangangsel tot het Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer 2539, Aangangsel tot het Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer nummer 2539. 1969-1970.

- Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden en bijbehorend aanhangsels nummer 2663.

Beeldmateriaal Storymap

Het gebruikte fotomateriaal in het eindproduct, de Storymap, is in persoonlijk bezit van Danaë Evers tenzij anders vermeld.

Hieronder zullen de gebruikte foto's verantwoord worden met hun rechtmatige eigenaar.

- Cover, *Chris (links) met een deel van zijn mannen bij de PAG.:*
<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=photo&pid=6689>.
- Figuur 1, *sergeant Johan Christiaan Meijer op zijn motor:* Beeldbank WO2 – NIOD - 32730:
<https://beeldbankwo2.nl/nl/beelden/detail/dae9ea5c-0259-11e7-904b-d89d6717b464/media/2064f391-7ea8-9621-4e91-c50b1ed240f5>.
- Figuur 2, *Chris als 1-jarig jongetje:* Keller, H. (Regisseur). (1997). *De zaak van Sergeant Meijer (Grebbeberg, mei 1940)* [Film].
- Figuur 3, *De Prinsenstraat in 1929:* Stichting Dieren in Beeld. <https://www.diereninbeeld.nl/index/Straten-album/Paginas/Prinsenstraat.html#37>.
- Figuur 4, *De Doesburgse ambachtsschool in 1912:*
https://zoeken.allemolens.nl/detail.php?nav_id=&id=2109773&index=&volgnummer=0.
- Figuur 5, *Deel van het Dierense Theothorne:* Foto uit collectie van Jan van Braam, archivaris en verzamelaar van historische Dierense voetbalfoto's.
(<https://sportgeschiedenis.nl/sporten/voetbal/christiaan-meijer-werd-geexecuteerd-wegens-desertie-maar->

staat-wel-op-het-knvb-monument/ geraadpleegd op 17-06-2020).

- Figuur 6, *Ambachtsschool te Doesburg*: Petersen, J.W. van, 1984: De Lange Schoolweg. Een rondgang door de onderwijsgeschiedenis van de Liemers en Doesburg. Zutphen. Uit: Boekholt, P., & de Booy, E. (1987). Geschiedenis van de school in Nederland vanaf de middeleeuwen tot aan de huidige tijd. Assen: Koninklijke van Gorcum bv.
- Figuur 7, *Johan Christiaan Meijer*: Portret foto van Chris, de foto is afkomstig van een krantenknipsel uit Streekjournaal, maar de exacte gegevens, zoals data, zijn niet meer leesbaar.
- Figuur 8, *De Menno van Coehoorn kazerne te Arnhem*: http://www.legerplaats.nl/arnhem/_arnhem.htm.
- Figuur 13, achtergrond "*Aanvang van de oorlog, Mobilisatie!*": Gemeentearchief Veenendaal, Beelden van mobilisatie (<https://gemeentearchief.veenendaal.nl/tour-wo-ii/mobilisatie>).
- Figuur 14, *Nederlandse militairen tijdens de mobilisatie aan het werk om loopgraven en stellingen aan te leggen in de Grebbelinie*: Stichting de Greb-1128 (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=photo&pid=1128>).
- Figuur 15, *Verlaten stellingen van II-8 R.I. in de stoplijn*: Stichting de Greb-2927 (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=photo&pid=2927>).
- Figuur 16, *De Grebbelinie*: Stichting de Greb-kaart 1 (https://beeldbank.grebbeberg.nl/images/greb/kaart/hires/kaart_1.jpg).

- Figuur 17, *generaal-majoor Harberts*: Oorlogsbronnen (<https://www.oorlogsbronnen.nl/thema/Jacob%20Harberts>).
- Figuur 18, *Chris in uniform*: Historiek (<https://historiek.net/sergeant-meijer-doodgeschoten-door-nederlandse-soldaten/11866/>).
- Figuur 19, *Boehler 47 mm AT gun - may 1940*: War Over Holland (<http://www.waroverholland.nl/index.php?page=photo&pid=3941>).
- Figuur 20, *De Menno van Coehoorn kazerne te Arnhem in 1940*: Stichting de Greb-11552 (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=photo&pid=11552>).
- Figuur 21, *De Kapelstraat te Wageningen*: https://www.oudwageningen.nl/wp-content/uploads/2010/02/CB_1996_HVOW.pdf.
- Figuur 22, *De Steenfabriek te Remmerden*: <https://www.grofkeramiek.nl/grofkeramiek/show/utr-113>.
- Figuur 23, *voorbeeld van een loopgraaf*: Stichting De Greb-10868 (<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=photo&pid=10868>).
- Figuur 24, *locatie van een voormalige loopgraaf*: RAAP-RAPPORT 2240.
- Figuur 25, *een met hout versterkte stelling*: Nationaal Militair Museum – 00120209 (<https://collectie.nmm.nl/nl/collectie/detail/348254/>).
- Figuur 26, *een PAG-stelling versterkt met hout en plagen*:

https://magazines.defensie.nl/landmacht/2020/06/02_mei40-veteranen-landmacht-deel-2.

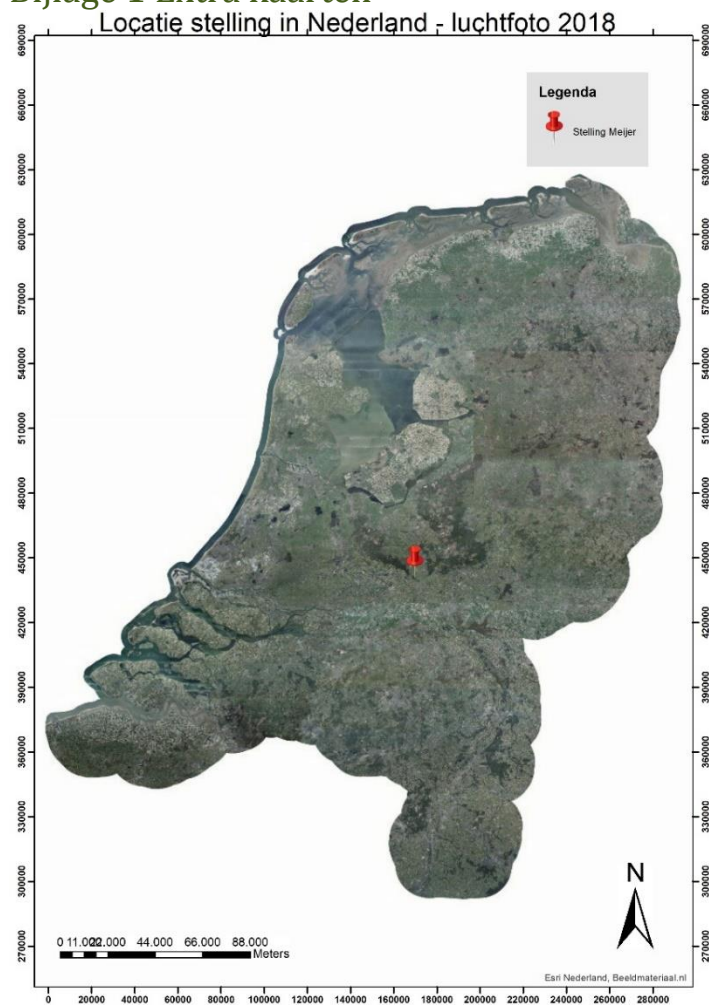
- Figuur 27, *stuk pantserafweergeschut (pag.) op oefening*: Stichting De Greb
(<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=boehler-4-7-cm-pag>).
- Figuur 28, *loopgraaf in het veld te herkennen*: RAAP-RAPPORT 2864.
- Figuur 29, *restanten van de loopgraaf*: RAAP-RAPPORT 2127.
- Figuur 30, *doorsnede van een loopgraaf*: RAAP-RAPPORT 2127.
- Figuur 31, *de militaire stellingen zoals deze waren gesitueerd in op 10 mei 1940 in de omgeving van de Grebbeberg*:
<https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=210&miadt=2231&micode=492&miview=inv2#inv3t2>.
- Figuur 33, *PAG Trekker achtergrond*: Beeldbank WO2 – NIOD – 32728:
(<https://beeldbankwo2.nl/nl/beelden/detail/dae8ece2-0259-11e7-904b-d89d6717b464/media/2014aa32-016e-96c9-884e-0c46339b7c20?mode=detail&view=horizontal&q=johan%20christiaan%20meijer&rows=1&page=1>).
- Figuur 34, *Vesting Hollands*: Marcel Kuster, [TracesOfWar.com](https://www.tracesofwar.com).
- Figuur 35, *De Nieuw Hollandse Waterlinie*: programmanieuwehollandsewaterlinie.nl/waterlinie/kaart-waterlinie/.
- Figuur 36, *Vaandrig Tack, de derde van links met het kruis boven zijn hoofd*: Stichting de Greb

(<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=verslag-van-vaandrig-j-tack>).

- Figuur 37, *Algemene indruk van de avond*:
https://www.archieven.nl/nl/zoeken?miadt=2231&mizig=210&miview=inv2&milang=nl&micols=1&micode=409&mizk_alle=502001#inv3t4.
- Figuur 38 A&B, *Militaire rechtspraak, het vonnis zoals deze is uitgegeven*: Stichting de Greb
(<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=vonnis-van-sergeant-capitulant-j-c-meijer-sectiecommandant-bij-19e-compagnie-pag>).
- Figuur 39, *Afscheidsbrief Chris Meijer*: Stichting de Greb - Afscheidsbrief van sergeant-capitulant J.C. Meijer
(<https://www.grebbeberg.nl/index.php?page=afscheidsbrief-van-sergeant-capitulant-j-c-meijer>).
- Figuur 40, *Capitulatie*:
<https://www.tweedewereldoorlog.nl/kennis/themas/wereldwijde-schaal-conflict/nederland-in-oorlog/invasie/capitulatie/>.
- Figuur 41, *Het is voorbij*:
<https://www.ad.nl/rotterdam/museum-dicht-maar-beroemde-witte-vlag-uit-de-oorlog-blijft-zichtbaar-voor-publiek~a460859b/>.

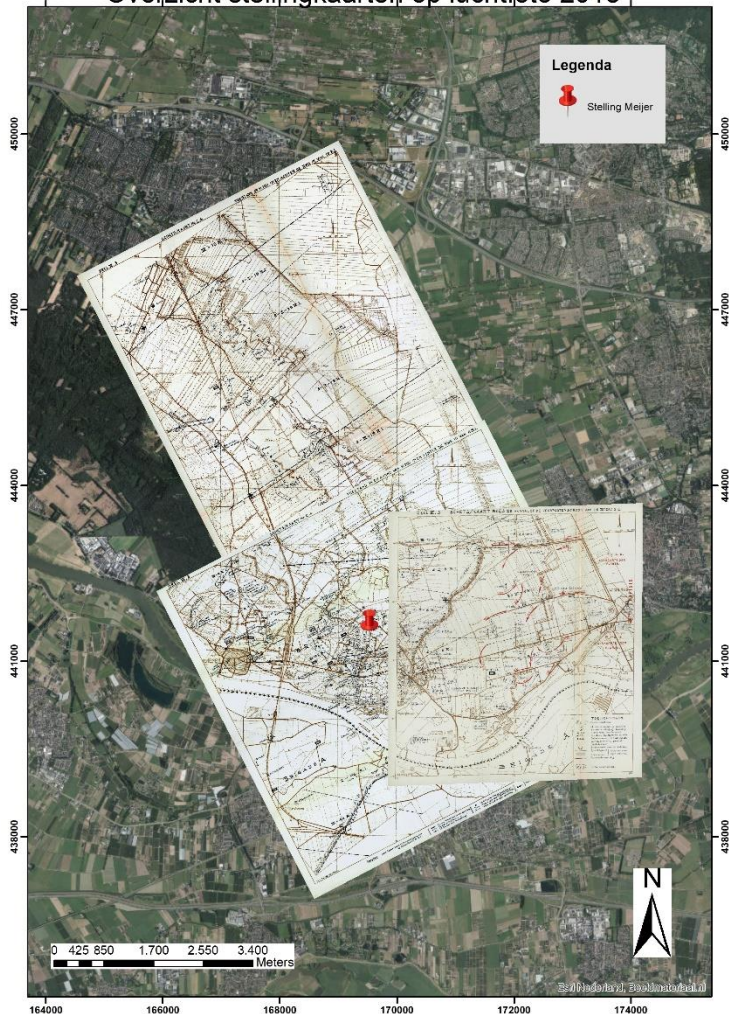
Bijlagen

Bijlage 1 Extra kaarten

Figuur 27 De locatie van de stelling in Nederland.

Overzicht stellingkaarten op luchtfoto 2018

Figuur 28 locatie van de stelling van sergeant Meijer met als ondergrond een aantal stellingkaarten waardoor de omgevingstoestand in 1940 zichtbaar wordt ten opzichte van de huidige toestand op de luchtfoto van 2018.

Bijlage 2 Informatiebrief interviews

Afstudeeronderzoek Saxion 2020/2021

09-09-2020

Sergeant Meijer

Citaat uit het vonnis

12 mei 1940:

"Art. 84 W.v.M.S. : Als militair in tijd van oorlog opzettelijk den onder zijne bevelen staanden post buiten noodzaak eigendunkelijk ontruimen of verlaten (op 11 Mei 1940 als sergeant-capitulant, commandant van een sectie P.A.G. een onder zijne bevelen staande post eigendunkelijk verlaten en ontruimd).

Gelet op den ernst van het feit en van oordeel, dat de veiligheid van den Staat de toepassing van de doodstraf in dit geval eischt, is de Krijgsraad van meening dat die straf aan beklaagde moet worden opgelegd. Vonnis aldus geflatteerd door den generaal-majoor, commandant van het Legerkorps."

Interviewdeelnemer J.C. Meijer

Beste deelnemer,

Recent heb ik contact gezocht met u over het houden van een interview. U heeft daarbij aangegeven bij te willen dragen aan dit onderzoek, hiervoor geldt en blijft gelden: meedoen is vrijwillig. Om mee te doen is uw toestemming nodig. Voordat u beslist of u dit wilt doen, leg ik uit waarom dit interview zal worden afgenomen. Lees deze informatie rustig door. Als u vragen heeft, kunt u contact met mij opnemen. Zie de contactinformatie onderaan deze informatiebrief.

Doelstelling en uitvoering

In opdracht van de opleiding Archeologie aan Saxion Hogeschool te Deventer wordt er in het laatste jaar van de opleiding een afstudeeronderzoek uitgevoerd. Mijn afstudeeronderzoek gaat over sergeant Johan Christiaan Meijer. Hij was een militair die in de Tweede Wereldoorlog tijdens de Meidagen van 1940 als commandant van het 19^e Compagnie Pantserafweergeschut op de Grebbeberg heeft gezeten. Hij is wegens desertie geëxecuteerd op 12 mei 1940. In die tijd was hij verloofd met mijn overgrootmoeder, Antonia Johanna Groot Enzerink. Het is een beladen onderwerp waarbij de meningen sterk uiteenlopen. Voor dit onderzoek is het belangrijk dat er een objectief verhaal wordt gepresenteerd dat zal bijdragen aan kennisvergroting over gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog.

De verkregen informatie uit deze interviews en de rest van het onderzoek zal worden verwerkt in een Storymap, dit is een interactieve digitale kaart waarop het verhaal objectief gepresenteerd wordt. Ook zullen de opnames die gemaakt worden tijdens de interviews eventueel gebruikt worden in een online internationale minor (een minor is een halfjarige verdiepende studie in een specifiek thema) over conflictarcheologie, gegeven vanuit Saxion Hogeschool te Deventer. Het kan hierbij ook om delen van de video gaan. Ook de Storymap zal eventueel gebruikt worden in deze internationale minor. Dit zal worden gedaan in de vorm van: beeld (denk hierbij aan foto's en video's), geluid (denk hierbij aan interviewopnames) en tekst (denk hierbij aan de verkregen informatie uit het interview). Door deze informatie in een Storymap samen te zetten, is het verhaal beschikbaar voor een groter publiek. De combinaties van visualisaties en tekst zorgen ervoor dat het beschikbaar is voor iedereen, het is alleen nog niet bekend hoe deze kaart voor het publiek beschikbaar zal worden gemaakt.

Voor dit onderzoek wordt u gevraagd uw persoonlijke ervaringen en gedachtegang rondom de gebeurtenissen over Johan Christiaan Meijer te delen tijdens het interview. Het gaat hierbij niet om feiten maar om de persoonlijke waarheid die u bezit.

De vragen die gesteld worden tijdens het onderzoek kunnen mogelijk confronterend zijn. Het afnemen van de interviews zal gebeuren met een cameraman erbij. Hij zal er voor zorgen dat alles op een goede

manier wordt vastgelegd. Bij voorkeur kom ik bij u langs om het interview af te nemen, er zal hierbij gehandeld worden volgens de richtlijnen omtrent COVID-19. Ook zal dit alleen als u zich er prettig bij voelt, op deze manier afgenomen worden. Al het beeld en geluidsmateriaal zal worden verwerkt in de Storymap en de video's voor de minor. U krijgt de uiteindelijke tekst en beelden nog te zien voordat hier definitief iets mee gaat gebeuren. Op deze manier kunt u aangeven als u het ergens niet mee eens bent of iets ziet/hoort wat niet klopt.

Gebruik en opslag van data

Zoals hierboven al benoemd gaat het hier om een beladen onderwerp, er zal dan ook voor worden gezorgd dat alle gegevens beschermd worden en alleen zodanig wordt gebruikt dat het bijdraagt aan het onderzoek. Gegevens die openbaar worden gebruikt zijn uw voornaam, achtergrond (denk hierbij aan beroep), uw relatie tot sergeant Meijer en de gegevens uit het interview. Dit is een belangrijke bijdrage voor de Storymap. Dit wordt een digitale interactieve kaart bestaande uit een groot doorlopend verhaal met hierbij kleine uitstapjes naar de verschillende perspectieven zoals dat van u.

Om uw gegevens te beschermen en privacy risico's zoveel mogelijk te beperken, neem ik als student de eisen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in acht. Deze eisen kunt u nalezen via de volgende link: <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/over-privacy/wetten/algemene-verordening-gegevensbescherming-avg>.

Deelname aan dit onderzoek is geheel vrijwillig. Als u wilt stoppen kunt u dit op elk moment aangeven.

Bij deze informatiebrief hoort een toestemmingsverklaring. Door het ondertekenen van deze toestemmingsverklaring gaat u akkoord met deelname aan het onderzoek. Voor meer informatie of vragen over dit onderzoek kunt u contact opnemen met:

Uitvoerder onderzoek: Danaë Evers
E-mail adres: 437558@student.saxion.nl
Telefoon nummer: 0642280802

In geval van klachten over gegevensbeheer kunt u contact opnemen met Saxion via het Meldpunt Klacht en Geschil:
<https://www.saxion.nl/over-saxion/organisatie/klachtenloket>

Bijlage 3 Toestemmingsformulier interviews

Afstudeeronderzoek
Saxion 2021/2022

09-09-2020

Sergeant Meijer

"Art. 84 W.v.M.S. : Als militair in tijd van oorlog opzettelijk den onder zijne bevelen staanden post buiten noodzaak eigendunkelijk ontruimen of verlaten (op 11 Mei 1940 als sergeant-capitulant, commandant van een sectie P.A.G. een onder zijne bevelen staande post eigendunkelijk verlaten en ontruimd).

Gelet op den ernst van het feit en van oordeel, dat de veiligheid van den Staat de toepassing van de doodstraf in dit geval eischt, is de Krijgsraad van meening dat die straf aan beklaagde moet worden opgelegd. Vonnis aldus gefiatteerd door den generaal-majoor, commandant van het Legerkorps."

Toestemmingsformulier

Voor interviewdeelnemer J.C. Meijer

Beste deelnemer,

Recent is er contact met u gezocht over het houden van een interview. U heeft daarbij aangegeven bij te willen dragen aan dit onderzoek, hiervoor geldt en blijft gelden: meedoen is vrijwillig. Om mee te doen is uw toestemming nodig. Hieronder staan een aantal onderdelen waar u toestemming voor moet geven, lees dit formulier rustig door. Als u vragen heeft, kunt u contact met mij opnemen. Zie de contactinformatie onderaan dit toestemmingsformulier.

Ik vraag u hieronder aan te geven of u toestemming geeft voor deelname aan dit onderzoek. Leest u hiervoor onderstaande punten goed door

Als deelnemer aan dit onderzoek:

	Ja	Nee
<i>Ben ik over aard, methode en doel van dit onderzoek op een voor mij duidelijke wijze geïnformeerd.</i>	☐	☐
<i>Heb ik genoeg tijd gekregen om over deelname te beslissen.</i>	☐	☐
<i>Heb ik de gelegenheid gehad om vragen te stellen over dit onderzoek.</i>	☐	☐
<i>Weet ik dat deelname vrijwillig is.</i>	☐	☐
<i>Weet ik dat ik op elk gewenst moment kan stoppen met deelnemen aan het onderzoek. Daarvoor hoef ik geen reden te geven.</i>	☐	☐
<i>Geef ik toestemming voor het verzamelen, bewaren en gebruiken van mijn gegevens voor de beantwoording van de onderzoeksvraag in dit onderzoek.</i>	☐	☐
<i>Weet ik dat de uitkomsten van dit interview verwerkt kunnen worden in een verslag of (wetenschappelijke) publicatie.</i>	☐	☐
<i>Hierbij worden de erkende ethische normen voor deze vorm van onderzoek in achtgenomen.</i>	☐	☐
<i>Weet ik dat ik inzage kan krijgen in de wijze waarop de gegevens worden verwerkt en bewaard.</i>	☐	☐
<i>Weet ik dat als ik mij terugtrek, mijn gegevens tot dat moment gebruikt kunnen worden, tenzij ik ook vraag om de reeds verzamelde gegevens te wissen.</i>	☐	☐

Voor het gebruik van beeld en geluid geldt dat deze openbaar worden wanneer deze gebruikt worden voor de Storymap. Ook wanneer deze beelden gebruikt zullen worden in de minor zullen deze internationaal beschikbaar zijn.

	Ja	Nee
<i>Geef ik toestemming tot het maken van foto's, en stel deze beschikbaar voor het gebruik in de Storymap en minor.</i>	☐	☐
<i>Geef ik toestemming tot het maken van audio-opnames, en stel deze beschikbaar voor het gebruik in de Storymap en minor.</i>	☐	☐
<i>Geef ik toestemming tot het maken van video-opnames, en stel deze beschikbaar voor het gebruik in de Storymap en minor.</i>	☐	☐

Naam:

Handtekening:

Datum:

Interviewer

Als interviewer verklaar ik dat ik mondeling toelichting heb gegeven over de aard, methode en het doel van het onderzoek. Ik verklaar mij bereid nog opkomende vragen over het onderzoek naar vermogen te beantwoorden.

Naam:

Handtekening:

Datum:

Deelname aan dit onderzoek is geheel vrijwillig. Als u wilt stoppen kunt u dit op elk moment aangeven.

Door dit toestemmingsformulier te ondertekenen gaat u akkoord met deelname aan het onderzoek. Voor meer informatie of vragen over dit onderzoek kunt u contact opnemen met:

Uitvoerder onderzoek: Danaë Evers
E-mail adres: 437558@student.saxion.nl
Telefoon nummer: 0642280802

In geval van klachten over gegevensbeheer kunt u contact opnemen met Saxion via het Meldpunt Klacht en Geschil:
<https://www.saxion.nl/over-saxion/organisatie/klachtenloket>

Bijlage 4 Interviews

Elk interview is uitgevoerd met dezelfde set vragen. Alleen het interview met Johanna Hulshof – Groot Enzerink en Remi Poppe zijn hierop een uitzondering en zullen ook op een andere manier worden uitgeschreven. De andere interviews zijn met de volgende vragen gedaan:

Kunt u zichzelf voorstellen?

1. Naam
2. Geboorteplaats
3. Geboortedatum
2. Uit wat voor gezin komt u?
3. Wat is uw achtergrond?
 1. Beroep/opleiding
4. Hoe bent u dit verhaal te weten gekomen?
5. Werde er thuis wel over gesproken?
6. Wat kunt u mij vertellen over Chris Meijer?
7. Weet u waar en wanneer Johan Christiaan Meijer en Antonia Johanna Groot Enzerink elkaar hebben ontmoet?
8. Chris had een achterneef, Gerlof van Tent, hij woonde boven de bakkerij van Mieke en Piet Evers. Wisten u dat hij familie was van Chris?
 1. Meneer van Tent, zoals ik de verhalen van hem gehoord werd altijd beschreven als een rijke man. Ook hij was militair, bij welk legeronderdeel hij zat?
 2. Heeft hij wel eens wat verteld over Chris/zijn achterneef.
9. De ouders van Chris Meijer zijn na zijn dood nog in contact geweest met de familie, hoe was dit contact?
10. Wat zijn specifieke verhalen uit die tijd over Chris of oma Tony en Chris die u nog weet en wil vertellen?
11. Wat is uw visie op deze gebeurtenis?
12. Vind u dat Johan Christiaan Meijer gerehabiliteerd moet worden? Waarom wel/niet?

Hieronder zullen de uitgeschreven interviews als een lopend verhaal worden weergegeven.

Greet Evers, de dochter van Antonia Johanna Groot Enzerink, de verloofde van Chris Meijer.

Ik ben Greet Evers Vlaswinkel, ik ben geboren in Dieren op 10 september 1949. Ik ben in een zakengezin opgegroeid, een kruideniersgezin, druk gezin, hard werken altijd en we werken als kinderen altijd al heel vroeg mee in de winkel. De zaak was in Dieren, in een straat met allemaal zakenmensen ook. Ik heb gewerkt bij de bank in Dieren en daarna bij het notariaat. Een sociaal beroep dat deed ik graag.

Ik ben het verhaal van Chris te weten gekomen door mijn moeder, die heft er wel wat van verteld maar die was daar nooit zo open over. En van Tante Jo en Oom Ton, de zus van mijn moeder en haar man, heb ik wel wat meer erover gehoord over hoe het allemaal gegaan is.

Mijn moeder was zijn (Chris) verloofde, maar dat is natuurlijk niet goed afgelopen. Ik denk dat ze elkaar in Dieren hebben ontmoet. Mijn moeder werkte in de huishouding vroeger en daar zal ze waarschijnlijk Chris hebben ontmoet. De vader van Chris werkte op de Gazelle in Dieren.

Van de verhalen was het een macho-man. Hij had een leren jas en daar pronkte hij heel erg mee. En hij was gek op meisjes. Mijn moeder was niet zijn enige vriendin, daar kwam ze dus later achter ook via de vader van Chris. Die wilde wel dat de verlovingsuit ging, want hij vond dat zijn zoon niet goed was voor mijn moeder. De vader van Chris zei altijd 'stop ermee (met de relatie) en word je veel gelukkiger'. Maar mijn moeder was heel gek op Chris.

Wij hebben nooit gehoord hoe mijn moeder reageerde op het nieuws van Chris' overlijden. En dat is natuurlijk ook al voor mijn tijd geweest, dus ja. Zij praatte daar nooit over, dat vond ze helemaal niet fijn. Ook toen het graf in Dieren, toen we daar naartoe konden en geld er voor gaven en zou worden

geïnterviewd voor de krant, wilde ze daar niets me te doen hebben. Ome Ton wel, die wist daar ook van alles ver te vertellen. Bijvoorbeeld dat Chris in Rhenen, in Elst, ook een vriendin had zitten. Dat wisten wij ook allemaal niet maar dat wist hij allemaal te vertellen.

Gerlof van Tent was ook militair, in de landmacht is hij overste geweest. Dat wisten wij wel, maar hij praatte daar ook niet over. Niet tegen mij in ieder geval. Maar je bent dan ook een stuk jonger, en dan hoor je daar niet zo veel over.

Zijn ouders zijn altijd in de familie geweest. Zijn moeder was er altijd met verjaardagen, altijd was ze erbij. Elke zaterdag haalde mijn vader haar op, dan zaten ze bij ons thuis met koffie en thee, 's avonds brachten we haar weer naar huis. En toen wij (Greet en Joop) getrouwd waren, woonden we in Veenendaal, dan kwam ze ook regelmatig langs bij ons. Dus ze was er eigenlijk altijd wel bij. Er was heel goed contact, we hebben haar nooit alleen gelaten.

Wat ik er van weet is dat hij natuurlijk verschillende vriendinnen had, dat had ik dan wel gehoord. En dat mijn moeder daar dan best wel verdriet van had misschien, dat weet ik niet.

Hij is er vandoor gegaan en dat had hij natuurlijk nooit mogen doen. Dus dat hij is omgebracht, en dat zijn naam van de steen is gehaald, dat vind ik niet meer dan terecht. Aan de andere kant zeg ik, het was een jonge man en dat mag je natuurlijk niet zeggen, maar wat zou je doen? Je hebt geen munitie, niks. Angst zal hij gehad hebben, dat wel. Je weet niet hoe iemand reageert op zo'n eerste gevecht/oorlog. Hij hoeft niet gerehabiliteerd te worden.

Wil Nieuwland, de andere dochter van Antonia
Johanna Groot Enzerink.

Ik ben Wil Nieuwland, ik ben getrouwd met Stef Nieuwland. Mijn meisjesnaam in Vlaswinkel. Ik ben geboren op 4 april 1954, in Dieren. Wij hebben twee kinderen: dochter Silvia en zoon Marc. Ik woon eigenlijk mijn hele leven al in Dieren. Toen we gingen trouwen, zouden we eerst – Stef werkt in Utrecht – in Nieuwegein gaan wonen maar daar konden we geen woning vinden dus zijn we maar in Dieren gebleven. En op zich met het werk van Stef, hij ging op een gegeven moment overal in Nederland werken, en hier woon je best centraal, dus wonen we hier met tevredenheid.

Ik kom uit een warm gezin. Ik heb lieve ouders gehad. We hadden thuis een kruidenierszaak, dat was hard werken. Mijn vader en moeder hebben allebei in de winkel gewerkt. Mijn vader was wel vroeger al hartpatiënt, toen hij 50 was kreeg hij zijn eerste hart infarct. Hij is uiteindelijk ook maar 65 geworden. Mijn moeder heeft eigenlijk, vanaf dat mijn vader 50 jaar was, de winkel alleen gerund. Ik heb een zus, Greet, wij hielpen ook altijd in de winkel: boodschappen rondbrengen bijvoorbeeld. Dat hebben we ook nooit erg gevonden om mee te helpen, dat was gewoon fijn. Het was gewoon een fijn gezin.

Toen ik van school af kwam ben ik bij de Rabobank gaan werken, ook hier in Dieren. en daar heb ik ruim 10 jaar gewerkt. Toen gingen we trouwen - toen moest je officieel nog stoppen met werken, je mocht niet blijven werken als vrouw - maar ik was de eerste waar een uitzondering op gemaakt werd. Toen kregen wij dus de kinderen, Silvia en Marc. Daarna heb ik nog een poosje op de taxi gereden, maar op een gegeven moment ben ik daar toch maar mee gestopt. Toen ben ik vrijwilligerswerk gaan doen. Eerst op school, later in het verzorging/verpleeghuis en dat doe ik tot op heden. En ook hulp kostert hier bij ons in de kerk, ik maak best wel veel uren.

We wisten natuurlijk dat onze moeder verloofd was met Chris Meijer, tot het begin van de Tweede Wereldoorlog. Dus daar

heb je natuurlijk wel eens verhalen over gehoord. De vader en moeder van Chris, dat was voor ons Ome Dees en Tante Hent, zijn altijd bij ons gebleven als familie. We wisten niet anders, die hoorden gewoon bij ons. Ze zijn ook altijd overal betrokken bij geweest. alhoewel, er werd niet veel meer over hem (Chris) gesproken. Zijn ouders hebben ook niet – Ik kan mij Ome Dees iets minder herinneren dan Tante Hent, die is vrij oud geworden, die kwam altijd bij ons. Die haalde mijn vader ook altijd iedere zaterdag op, dan kwam ze bij ons. Dat heb ik altijd heel knap gevonden van mijn vader. Maar ja, zij had het ook eigenlijk nooit meer over hem. Er stond wel een foto in de kamer, op de televisie, waar hij dus in zijn leren jas stond bij de motor. Maar er werd verder eigenlijk niet zoveel over gesproken. Zij (moeder Chris) heeft het pas later gehoord wat er was gebeurd. Pas toen ze een documentaire kwamen maken hier in Dieren, kreeg mijn moeder dat ook te horen. Toen heeft zij gezegd, “jullie gaan niet eerst daar (naar de moeder van Chris) heen. Ik wil als eerste daar heen gaan, want zij weet dat gewoon niet hoe hij is omgebracht”. Dat hij gefusilleerd was dat wist zijn moeder gewoon niet, dus dat heeft mijn moeder dus verteld. Wat best wel heftig was. En voor mijn moeder en voor de moeder van Chris. De vader heeft het wel geweten, maar nooit verteld. ook niet aan zijn vrouw. Misschien wilde hij haar dat gewoon besparen. Omdat er toen dus werd gezegd dat hij gedeserteerd was en dat wilde hij zijn vrouw waarschijnlijk gewoon niet aan doen, zij had toch wel een bepaalde trots over haar zoon. Chris mocht nog twee brieven schrijven voordat hij gefusilleerd werd, eentje aan zijn ouders en eentje aan mijn moeder. Daar stond ook onderaan die brief: ‘Bidt voor het Vaderland’. Dus ja, dat zegt waarschijnlijk al genoeg. Alleen mijn moeder had daarna toch eigenlijk wel een beetje spijt van, toen zij hoorde hoe hij in het leven stond en er een vriendin op na hield naast mijn moeder. En nouja goed, toen knapte er denk ik bij mijn moeder wat en toen heeft ze ook die brief verscheurd. En later zei ze ook: ‘dat had ik eigenlijk nooit moeten doen, want er is

nooit bewijs geweest dat hij slecht was. In die brief schreef hij "bidt voor het vaderland" '.

Dat wat ik gehoord heb van mijn moeder is dat het wel iemand was met bravoure. Trots op zijn kleding, hij was een mannetje laat ik het zo zeggen. En geliefd bij de vrouwen, ja dat heb ik dan wel gehoord. Mijn moeder ging dan wel eens mee naar feestjes die dan door militairen werden georganiseerd, maar daar heeft ze zich nooit echt op haar plek gevoeld, dat heb ik wel eens begrepen.

Ik vermoed dat Chris en mijn moeder elkaar hebben ontmoet hier in Dieren. Mijn moeder werkte hier in Dieren bij een gezin en hij woonde hier ook in Dieren, dus ik vermoed dat ze elkaar hier hebben leren kennen. Mijn moeder woonde in Doesburg. Mijn moeder wist denk ik wel wie Gerlof van Tent was. Er woonden hier wel meer Van Tent's in Dieren en door onze winkel kwamen we daar ook met het bezorgen van de boodschappen. Dus dat was wel bekend ja. Ik kan me niet herinneren dat hij ooit over Chris gesproken heeft, hij was meende ik kolonel en heeft in dienst gezeten, maar ik kan me niet herinneren dat hij over Chris sprak. Ja misschien wel met Tante Hent, want hij kwam heel veel bij haar.

Het contact met de ouders van Chris was sterk. Ze kwamen heel vaak over de vloer. Mijn zus en ik kregen iedere week een gulden. Mijn vader haalde Tante Hent elke zaterdag op. Ze was ook echt gek me ons, ze had natuurlijk zelf ook geen kleinkinderen. Dus dat was heel royaal. We hebben ook altijd contact gehouden tot op heden nog. Twee neven had Chris Meijer, de familie van de Reijden in Lisse, en daar hebben we altijd nog contact mee. Dus dat was/is ook heel fijn. De twee neven zijn overleden, de vrouwen leven nog wel.

Mijn moeder is bij het Rode Kruis gaan werken in Doesburg, en daar heeft ze geholpen met het verzorgen. Ook wel mensen weggebracht die 's avonds naar Friesland moesten ofzo, dat heeft ze ook wel gedaan. Maar van hun samen (Chris en Antonia), niet zoveel verder. Dat wat ik net vertelde, maar meer

niet echt. Mijn moeder was daar best wel gesloten over, ze wilde er niet zo veel meer van weten. Dat was afgesloten. Niet omdat het verhaal was dat hij gedeserteerd had, absoluut niet, maar meer van wat haar aangedaan zou zijn: dat hij er een vriendin op nagehouden had enzo.

Horen zeggen heeft hij wel het beste voorgehad met zijn manschappen om te zeggen: 'we hebben niks, we hebben geen munitie niks, het was overweldigend, we gaan. Ik neem jullie mee'. Ik bedoel hij is niet alleen weggegaan, hij heeft alles meegenomen. En hij werd toen als voorbeeld gestaan voor Harberts. Zijn naam is toen van de Gedenknaald gehaald omdat er geruchten rondgingen dat hij toch wel gedeserteerd had. Ik ben blij dat er nu wel een monument hier in Dieren is geplaatst. Maar het lijkt mij wel terecht dat hij ook weer op de gedenknaald moet komen. Ik vind ook wel dat hij gerehabiliteerd moet worden, want hij is niet gedeserteerd. Dan mag dat best wel recht gezet worden.

Marianne Evers, de kleindochter van Antonia Johanna Groot Enzerink.

Ik ben Marianne Evers, ik ben geboren in Nienburg in Duitsland. Ik ben geboren op twintig februari 1980. Het gezin waarin ik geboren ben is vader, moeder en een broer. Mijn broer heeft nu inmiddels ook al een gezin. En ik ben de kleindochter van Antonia Johanna Groot Enzerink. Vooral de 'Groot Enzerink' was ze heel erg trots op. Dat ben ik in een notendopje.

Ik heb de opleiding voor maatschappelijk werk en dienstverlening gedaan. En nu ben ik re-integratie consulent waarbij ik mensen aan werk help die wat verder van de arbeidsmarkt afstaan door bijvoorbeeld een beperking of omdat ze gewoon lange tijd niet in het werkveld hebben gezeten.

Het verhaal van Chris Meijer is niet een gesprek at continue op tafel lag. Ik was altijd heel erg nieuwsgierig naar geschiedenis, en als het dan over de Tweede Wereldoorlog ging vond ik dat ook altijd heel erg interessant. En oma die vertelde daar gewoon over, dit vond ze soms lastig maar ze was altijd wel eerlijk in wat ze vertelde en over wat ze had meegemaakt. En dus ook over met wie ze haar leven heeft gedeeld. Ze deed dat niet op zo'n manier dat ik alle details te horen kreeg, maar op de dingen die ik vroeg kreeg ik wel antwoord. Daar deed ze niet ingewikkeld over.

Het verhaal wat ze (Antonia) vertelde over zichzelf tijdens de Tweede Wereldoorlog was dat ze heeft meegeholpen met het Rode Kruis en dat ze daar ook een medaille voor had gekregen. Ze moest dan op de Grebbeberg de schoenen uittrekken van mannen die gesneuveld waren, omdat deze gebruikt konden worden door mensen in nood. Heel raar eigenlijk, van de een haal je het weg omdat het niet meer nodig is zagezegd en bij de ander kon je dat dan weer uitdelen. Dus ja, zwaar werk denk ik. Dat vond ze wel pittig, vertelde ze wel eens.

Wat ik over Chris en Antonia samen weet is dat Chris de verloofde was in de tijd van de oorlog en ik weet dat hij nogal een levensgenieter was en dat in het moment van hun samen

zijn, zijn vader wel eens tegen Antonia had gezegd: 'Joh meis, ga maar weg bij hem dan krijg je van mij een nieuwe fiets'. Dat zegt wel een beetje hoe hij te kennen was. Ik denk dat ze wel heel gek op elkaar waren, anders had ze die fiets waarschijnlijk wel aangenomen. Maar verder weet ik niet heel veel van Chris Meijer, behalve het verhaal op de Grebbeberg: dat hij zijn mannen naar huis heeft gestuurd en daarvoor is neergeschoten. Heel zwart-wit en kort oor de bocht gezegd.

Antonia wist ook wat van horen/zeggen is verteld, dat ze een kist met munitie zouden krijgen en dat dat dan een kist met zand is gebleken en dat hij daarop een beslissing heeft gemaakt van we gaan niet wachten tot ze ons vinden maar we gaan ervandoor. En dat is natuurlijk het strijdveld verlaten. De mannen die dan daarover weer zijn geïnterviewd die zijn daar allemaal vol lof over, die zagen hem wel als een groot man. En niet de man die de kantjes er vanaf liep.

Als je de verhalen en vertellingen van de mensen die bij hem waren hoort en ziet hoe hun reactie in het gezicht en de emotie die daar bijkomt, dan vind ik het echt heel schofterig dat hij wordt afgeschoten, letterlijk, zonder enig onderzoek of berechting op een normale manier, maar gewoon snel recht is toegepast. Hij is neergezet en neergeschoten, waar hij zijn leren jas toch uit deed omdat het zonde zou zijn als hier gaten in zouden komen, wat dan wel weer grappig is. Maar dat is eigenlijk heel erg onbeschoft, zacht gezegd.

Ik vind dat hij terug moet op de Gedenknaald. Als daar echt alle jongens en mannen opstaan die daar hebben gevochten en het beste voor hun mannen voorhadden, dan moet hij daar zeker op terug komen. Anders klopt het niet.

Mijn oma wist volgens mij direct al hoe en wat. Zijn moeder hebben ze volgens mij zo lang mogelijk die pijn willen ontzien. Voor mijn oma was het geen verassing, zij wist het wel eerder dan anderen of in ieder geval eerder dan zijn moeder.

Johanna Hulshof - Groot Enzerink, de zus van Antonia
Johanna Groot Enzerink.

- = Danaë

= Johanna Hulshof Groot Enzerink

> = Greet Evers

+ = Joop Evers

- Ja zo neemt hij op. Want ik had wat vragen wel bedacht voor U, want ik had bedacht, voor school moet ik dit doen zegmaar, ik had bedacht om een soort audiotour te maken. Dan kunnen mensen luisteren naar verhalen van U en anderen over dit onderwerp zegmaar. Dan heb ik eerste wat vragen over U en later wat vragen over Chris Meijer.
- Ik wou dan beginnen met wat uw volledige naam is en als een soort voorstelvraag, om uwzelf voor te stellen (aan de luisteraars).

Wat ik gedaan heb?

- Wat is uw volledige naam?

Groot Enzerink, dat is mijn meisjes naam. Groot Enzerink,
Johanna Groot Enzerink.

- Waar en wanneer bent U geboren?

Ik ben in Doesburg geboren, in 1924 hé? Ja.

- Uit wat voor gezin komt u? Hoeveel broers en zussen heeft u?

Eén zus.

- Eén zus?

Ja.

- Hoeveel jaar verschillen u en uw zus?

Mijn zus is ook 94 jaar geworden en die was 6 jaar ouder dan ik.
Maar die is er al lang niet meer.

- Hoe was de relatie tussen u en uw zus?

Die was goed, ja.

- Ja? jullie konden wel goed met elkaar opschieten?

Ja, het was 6 jaar verschil dus dat is wel een beetje veel.

- Maar toch ging het goed?

Ja.

- Hoe oud was u toen de Tweede Wereldoorlog begon?

Weet ik niet meer. Hoe oud was ik toen? (aan Oma)

Uhm hoe oud was ik Joop toen de oorlog begon? (aan Opa)

+ 24, 26.

16, 26,

+ 26.

- Nieuwe opname, dus 16 jaar klopt dat?
- Weet u nog waar u was toen u het nieuws hoorde van dat het..

Ja, in Doesburg was ik, in de Hoogenstraat (?), toch?

+ Ja dat weet ik niet ik was er niet bij.

- Ja wel in de Hogenstraat (?) in uw ouderlijk huis. Ja. Bij uw ouders.
- Heeft u daar tijdens de oorlog de hele tijd gewoond? Of bent u verhuisd?

Nee ik ben niet weggeweest.

- Wist u of voelde u dat de oorlog er aan zat te komen of was dit onverwachts?

Nou, we zagen Duitsers in de straat lopen eigenlijk he, maar verder hebben we er niet veel van gemerkt. We hebben niet een oorlog meegemaakt.

- Dus het was allemaal vrij rustig?

Ja.

Wij wisten helemaal niet wat oorlog was. Ja er stond wel een kanon op een woning, op de hoek.

- Dat is ook wel bijzonder ook te zien lijkt mij.

Ja, maar wij wisten helemaal niet wat dat was. Wij waren helemaal niet bang, want we wisten niet wat oorlog was. We hebben ook niet echt oorlog gehad hoor, in Doesburg.

- Ging u in die tijd naar school of naar het werk?

Toen ik 16 was? Nee toen was ik al van school af. Ik ben alleen op de lagere school geweest en verder niets. Want ja, oh nee dat wou mijn moeder niet. Niet naar de '...lo', ik kon goed leren maar daar was ik veel te zwak voor. Ja flauwekul maarja.

- Ja dat was toen nog heel anders, maar werkte u toen of was dat niet aan de orde?

Nee nog niet, toen was ik nog thuis bij mijn ouders.

- Kunt u beschrijven hoe een normale weekdag er uitzag? Wat voor activiteiten u deed enzo.

Ja wat zal ik zeggen, ja mijn werk gewoon verder deed ik niks.

- En wat deed u voor werk?

Ik ging naar eh.. eerst moest ik bij een mevrouw gaan werken, want mijn moeder die wou hebben dat ik werken leerde. En later heb ik op het gemeentehuis gezeten.

- En bij die mevrouw was u huishoudster? Of schoonmaker?

Ja huis- ... schoonmaakster. En later zijn wij allebei, mijn man en ik, op het gemeentehuis in Doesburg geweest. We waren allebei ambtenaren.

- En wat deed de rest van het gezin dan? Als werk of als...

Mijn vader?

- Ja.

Mijn vader was van zijn vak behanger-stoffeerder. Vloerkleden enzo deed hij allemaal. En verder uh ja wat deed hij nog meer, hij heeft ook op de radlobank (?) gewerkt. Daar heeft hij ook werkzaamheden gedaan. En verder had hij een klein eigen bedrijfje. Van vloerbedekkingen tot gordijnen maken. Behangen-stoffeerder heette dat.

- En ging dat ook door tijdens de oorlog of kwam daar een soort stop in? Het bedrijf zegmaar, ging dat door?

Ja dat ging wel gewoon door. We hebben niet echt oorlog in Doesburg gehad. Er stond wel een kanon op de hoek maar we hebben verder niet veel meegemaakt verder.

- En uw zus? Oma Tony zeg maar, werkte die?

Ja die deed 'toen ook al werk'(? Slecht verstaanbaar), mijn zus, die was in Dieren ook in een gezin in de huishouding. Bij 'Groenbormelo' denk ik dat dat heet, tja het is al zo lang geleden. En verder is ze Maar die was 6 jaar ouder. Je thee wordt koud.

- Die ga ik ondertussen wel even opdrinken.
- Hield u een dagboek bij tijdens de oorlog?

Nee.

- Of uberhaupt een uh..

Dat had ik niet.

- Hoe kreeg u de informatie tijdens de oorlog, over de oorlog? Was dat bijvoorbeeld via de radio, of via de krant?

Nou, nee wij zagen Duitsers lopen. Wij woonden boven de bank, boven de Randheul Bank (? Onduidelijk) en zij keken naar boven. Maar wij wisten toch helemaal niet wat oorlog was? Er stond een grote ding euh een groot kanon op de hoek, daar stonden we vlak naast. Wij wisten helemaal niet wat dat was eigenlijk. We hadden helemaal geen schieten enzo meegemaakt.

- En een verzetgroep ofzo in uw dorp?

Dat kan ik me niet herrineren. Dat is zo lang geleden allemaal. Echt oorlog hebben wij niet gehad.

- U bent wel nog aan de Grebbeberg geweest, als rodekruismedewerkster he, met mijn moeder samen. Helpen met de gewonden die daar op de berg lagen.

Ja dat hebben we wel gedaan ja.

- Toen was u een jaar of 18, en mijn moeder ietsje ouder. Hebben ze geholpen midden in de oorlog met al die gewonden die daar lagen. Met een rood kruis.

Maar verder, echt oorlog hebben we niet gehad.

- Hadden jullie onderduikers?

Ja, een Duitser. Dat was een Duitse man, dat was een hele aardige man. Maar die had ook verdriet want die had ook kinderen en ook een vrouw. En dan hadden ze het wel over die moffen, maar dit was een hele goede man hoor.

- En dat was ook een soldaat?

Ja dat was ook wel een militair ja. Of dat een soldaat was of hoger, ja dat weet ik niet meer. Maar die man had ook verdriet hoor, net zo goed. Maar ja hij moest ook.

- Nee je had vaak geen keuze inderdaad.

En toen bracht hij... mijn moeder nog rode hond, dat heeft ze ook nog gehad, in de oorlog. Toen hing er een groot plakkaat op de deur: 'rode hond'. En dat was besmettelijk he.

- Waren er dan wel middelen of medicijnen om dat te genezen?

Nou dat weet ik eigenlijk niet. Ik denk het niet, dat is al zo lang geleden.

- Ja en je werd geïsoleerd he, daar mocht niemand bij.

En een grote plakkaat op de deur he, dan kon iedereen het zien. Oh daar is rode hond daar moeten we maar niet naar toe.

- TBC was toch vroeger ook heel erg?

Ja ook, dat was ook heel erg ja.

- Niet zo veel aan te doen, alleen uitzielen.

Ja dat was heel besmettelijk ja. Maar wij hebben gelukkig geen rode hond gekregen. Alleen mijn moeder dan.

- Jullie hadden wel voldoende eten in de oorlog he?

Ja, we hebben geen honger geleden hoor.

- Nou gelukkig maar.

Ja nou er waren er genoeg die wel honger hadden.

- Ja er zijn genoeg foto's van met de kinderwagens met aardappelen.

- Ja dat kun je nu bijna niet meer voorstellen.

- Dat is nu al 75 jaar geleden.

Honger hebben we niet gehad, we hebben goed eten en drinken gehad. Niet altijd even lekker maar we moesten het wel op eten.

- Weet u waar Oma Tony en Chris Meijer elkaar voor het eerst hebben ontmoet. Of wanneer dat was?

(tegen oma) Ik weet niet hoe jou moeder daar bijgekomen is.

- Dat weet ik ook niet, misschien via de ouders van Chris.

- Want dat waren goede bekenden al?

- Van mijn ouders ja: tante Hent en Ome Dees.

Hij was enig kind hé.

- Enigst kind ja.

Het was een ehh... die moest je niet tegen je hebben hoor.

- Nee?

Nee. En hij was ook niet helemaal zo trouw (moet zachtjes lachen)

➤ Nee hij was niet zo trouw, hij nam het niet zo nauw. Het was een zeer verwend jong, want hij was maar enig kind, hij was zo verwend thuis. Het mooiste pak wat hij krijgen kon in dienst, een uniform, die kreeg hij. Duurste wat er was. Ja Chris.

➤ Deed zijn vader, Ome Dees, dat niet betalen?
Ja ha, Chris moest mooi zijn hoor. Verwend.

- Hij reed ook op een motor.
 - Ja ik had er inderdaad een foto van gezien.
- Ja maar hij nam het niet zo nauw, want hier in Elst had hij ook een vrouw en een kind zitten. En Achterberg.
 - Op die leeftijd ook al.
- Ome Dees zei ook niet voor niks, als je het uitmaakt krijg je van mij een fiets. Ome Dees werkte bij de Gazelle.

Hij was hartstikke verwend die kerel, Chris.

- En hoe heette de ouders van Chris?
- Hent en Dees Meijer

Pieper

➤ Meijsjesnaam Pieper
Haar meijjes naam was Pieper.

Het was een nette vent hoor, Meijer.

- Ja en een leuke vader ook. Tante Hent heeft ook heel lang van niks geweten van wat er gebeurt was met Chris.
 - Nee dat had ik inderdaad gelezen. Pas in de jaren '70 ofzo toch?
- Ja.

En toen stond ik bij het graf, 'Chris, Chris, jonge wat heb je toch gedaan' zei die toen nog (over vader of moeder van Chris gericht).

- Is wel erg voor een vader hoor.
 - Ja heel erg.

- En of je Chris nu daarvan de schuld kunt geven, hij was ook maar jong toen hij zijn troepen alleen liet. Hij was ook maar 22.

Ja hij had helemaal niks, geen materiaal of iets, niks.

- Ja zand zat in de kist.

Ja en wat doe je dan? “ja maar hij is gaan lopen” zeggen ze dan he. Ja goeiedag als je zo jong bent, dat mag niet als je in dienst bent, dan mag je niet weg lopen, natuurlijk niet.

- Kameraden mag je niet alleen laten, hij was de bevelhebber zegmaar.

Het was een stoere knaap, hij durfde ook alles. Hij was nergens bang voor.

- Het is wel hard he, als je dan gefusilleerd wordt.

Je ziet dat niet aan de vogeltjes he.

- En uh Oma Tony en Chris Meijer waren verloofd?

Ja.

- En dat was nog voor de oorlog denk ik dat dat was gebeurd?

- Ik denk nog net voor de oorlog.

Ja zoiets.

- Weet u wanneer en weke..

- Ik dacht '38.

Ik wist er niks van.

- Ja ik had het er gisteren met Wil (zus Greet) nog over. Toen brak de oorlog uit en ja toen ging het mis.

Chris, Chris

- Ik wet niet of hij dan aan het einde van de oorlog is doodgeschoten of dat dit..
- Nee in '42 of uhh. Op 12 mei volgens mij in het eerste jaar.

En ik had een buurjongetje, heb jij die gekend (aan oma)

'Chrissie' kleine Chrissie. Die heet nou Chrissie.

- Ja

En die hadden een versje geleerd van een andere buurman:
'Chris, Chris hoe der wat is, heeft vandaag in bed gepist' ofzo
zeiden ze dan. Ja hahaha

➤ Dat is een andere Chris hoor.

Jaa dat is een andere Chris.

- En uh weet U of Chris Meijer ook al voordat de oorlog begon al in het leger zat? Of had hij eerst nog een ander beroep?

Nee he?

➤ Nee Chris was militair.

Ja dat dacht ik ook.

➤ Pastte ook helemaal bij hem.

Ja.

➤ Echt zo'n machoman, mooi uniform, daar pakte hij de meisje mee in.

Ja het was een harde hoor. Poeh.

➤ Ja hij was niet bang

Nee. Ze waren bang voor hem.

➤ Jaa echt waar.

- En hoe werd er door jullie gereageerd toen jullie het nieuws hoorden dat Chris mee moest vechten in de oorlog.

Ja ik denk dat jou moeder (tegen oma, over oma Tony) wel helemaal eh..

➤ Mijn moeder was wel van de kaart. Maar daar hebben jullie niet zo veel..

- Ja dat is voor jullie natuurlijk wel weer anders.

➤ Mijn moeder was natuurlijk ook nog jong, ja dus die vond dat wel erg.

- Ja natuurlijk.

➤ Kijk Joop heeft ook 30 jaar in dienst gezeten (naar Opa) maar die heeft nooit een oorlog mee gemaakt dus dat is heel anders.

- Ja

Ja. We verschilden mekaar 6 jaar. Dat is ook veel hoor.

- Ja mijn moeder was ietsje ouder.
- Ja jou moeder was ..6 jaar ouder dan ik.
- Want jullie waren allebei aan de Grebbeberg he, om te helpen met de gewonde militairen. Ja dat weet ik nog wel, mijn moeder had daar ook nog foto's van, heb jij die oom die foto's?
- Nee die heb ik niet.
- Ja en in Pieël (????) hebben we ook nog geholpen. Daar zaten ook allemaal oorlogslachtoffers. En daar hebben wij ook geholpen met vanalles. Eten koken en noem maar op.
- Maar dan ben je ook nog jong.
- Ja.
- Want hoe oud was u dan ongeveer?
- Een jaar of 18.
- Zoiets ja.
- Van mijn leeftijd dan.
- Ja midden in de oorlog.
- Ik hoef die tijd niet meer mee te maken hoor, bah, niks aan.
- Welke contacten waren er, was er überhaupt contact met Chris toen hij op de Grebbeberg zat. Met jullie hier zegmaar?
- Ja, hier niet hoor.
- Ja nee niet op dit moment, toen woonde u natuurlijk nog ergens anders.
- Ja er was wel contact met mijn moeder.
- + op de grebbeberg niet.
- Toen niet?
- + daar waren toen geen verbindingen.
- Ah oke.
- En hebben zijn manschappen later nog iets verteld over hem ofzo? Weet u dat?
- Van de grebbeberg?
- Ja?
- Nee.
- Wat zei Danaë?

- Herhaling vraag.
- + nee alleen via de media.
- Ja oke.
- + Ome Ton heeft nog wel met een van die mensen uit Elst gesproken. Maar Marianne die had een collegaatje en diens Opa die heeft Chris ook nog gekend.
- Ohja daar had ze het inderdaad over. Maar volgens mij had ze geen contact meer met die collega.
- + nee dat klopt. Maar misschien kan ze nog herinneren wat die verteld heeft.
- Ja dat zou kunnen.
- + ik denk dat het zelfs in die reportage staat.
- In de afscheidsbrief die hij had geschreven naar Oma Tony had hij geschreven dat hij heel erg gewond was geraakt, maar dat was natuurlijk niet aan de hand, wanneer wisten jullie dat dat niet zo was. Hebben jullie dat direct gehoord?

Nee ...

+ dat moet na de oorlog zijn geweest, want u bent met mijn schoonmoeder nog naar de grebbeberg geweest om te helpen opruimen van de jongens die daar lagen. Om te zoeken naar Chris. Dat is wat ik nog weet. Maar later is die brief binnen gekomen bij mevrouw Meijer, Hent Meijer de moeder van Chris.

- Want ik had gelezen dat zijn vader het wel wist.
- + ja
- En die had het verteld aan Oma Tony, dat wist ik wel. Maar zijn moeder wist er niks van.

+ nee die wist alleen dat die brief er was en dat hij heel erg gewond is geraakt.

Het is hard hoor voor die mensen, ze hadden maar 1 kind.

- Ja en dat moe dan zo gaan.
- Men zegt ook Onverstaanbaar... heeft hij suikerziekte van gekregen en daar is Meijer ziek van geworden.
- + zou kunnen, maar dat weet ik niet. Ja dat weet ik ook niet hoor.

Dat zou wel kunnen. Hij had maar één kind dus ja. En die Chris die was hun alles.

+ ja, logisch.

Ja tuurlijk. Enig kind en oerverwend. Alles wat hij hebben wou dat kreeg ie. De mooiste dingen.

- Ja hij hoefde natuurlijk niet te delen.
- Maar heeft u die brief ooit gelezen?

Nee ik heb hem nooit gelezen. Want, dat is erg dom, want mijn moeder (? Dus niet Oma Tony zelf)

Die heeft hem kapot gescheurd. Dat had ze niet moeten doen.

- Ja dat weet je niet van te voren natuurlijk.

Daarom. Ja we hebben ook een keer een man hier in huis gehad. Die kwam ook praten over Chris Meijer, maar wat dat voor man geweest is. Toen was ik ook nog maar een kind, dat weet ik ook niet meer. Allemaal vragen stellen van nouja,.. we hebben er ook nog een boek van, of heb jij die? Nee we hebben nog een boek van Chris Meijer, die moet in die boeken kast staan daar.

- Ik kan dan zo wel even kijken of die er nog staat.

Ja daar moet je dan maar even naar kijken. En als je er nog boeken uit wil halen, er staan er nog genoeg in. Laat ze maar meenemen wat ze wil hebben.

- Ik ben eigenlijk wel door mijn vragen heen ik vond dat heel lastig om te bedenken.

Ja ik weet ook niet alles meer hoor.

- Ik weet ook wel toen is die herdenking er geweest in Dieren en hebben ze die steen onthuld.

Ja daar ben ik niet bij geweest.

- Ik ook niet en mijn moeder ook niet. Maar Wil en Stef wel. Die hebben ook gedoneerd voor die steen.

Ohja, dat heb ik ook niet gedaan.

- Ja dat heb ik ook niet gedaan, ik had daar niet zoveel mee. Er was ook nog familie van Chris Meijer, die woont in Lisse.

Leven die allemaal nog?

- Ja een paar nog, Van de Reijden heten die, dat is ook een familie.

Adriaan en Jan, maar of ze allebei nog leven dat weet ik niet.

- Ja. Jan is overleden en Adrian ook maar die vrouw leeft nog wel.

Ja want die waren ook onze leeftijd.

- Ja en die waren ook bevriend met Tante Hent en Ome Dees.

Ja die kwamen vaak. En dan brachten ze altijd lappen mee, van de markt, weet ik hoe ze er aan kwamen. En die verkochten ze dan weer, oh die waren ook van die handelaars zeg!

- Tante Hent ook wel een beetje hoor. Ome Dees was heel anders. Die werkte bij de Gazelle, een hele lieve man.

Ja. Die man paste eigenlijk niet bij die vrouw. Een heel ander soort.

- Ja apart he. Want ik weet ook wel, ik weet niet waar dat was maar dan hadden ze op het huis van tante Hent een hakenruis gemaakt. In de Prinsenstraat woonden zijn ouders. En Tante Hent wist dus niet wat er gebeurt was met haar zoon die was 'gesneuveld' werd gezegd altijd.
- Ja en door die documentaire is de waarheid toen allemaal boven water gekomen.
- En hij wist dat allang, de vader. Ja daar haal je ok een heleboel uit (de documentaire)
- Ja want zijn vader heeft toen al die spullen, zoals de afscheids brief en samen met (want die was ook niet verstuurd
- Naar mijn moeder bedoel je?
- Ja want die heeft hij toen meegenomen samen met de spullen van Chris die er nog waren, heeft hij mee naar huis genomen.
- De vader?
- Ja. En toen wist hij dat dus en toen heeft hij het aan Oma Tony verteld.

- Ja want Oma is ook nog een keer geïnterviewd voor een krant.

Ja dat zei ik net, maar ik weet niet meer hoe die heet.

- Ja of van de Dierense krant of de Gelderse krant. Ja hier ook toch?

Ja die kwam ok bij ons.

- Ja die kwam ook hier.

Wat hier? In dit huis?

- Ja ik dacht dat die ook bij Ome Ton was geweest.

Nee.

- Alleen bij mijn moeder dan.

Ja.

- Ja ik was er toen ook bij. En die vroeg natuurlijk allemaal dingen. Maar je merkt dan wel dat je dan langzamerhand minder weet.
- Ja dat vervaagt natuurlijk weer.
- Ja.

Ja Chris Meijer, nou dat was me er ook één hoor. Die hele Chris..

- Dit was het wel, als u nog wat kwijt wil over Chris of de oorlog?

Er is al zoveel weer gebeurt na die tijd, ik weet dat allemaal niet meer hoor.

- Ome Ton was die ook militair?

Ja die was wel militair maar niet lang, die zat ook op het gemeentehuis. In Rheden toen dan he.

- Met een geweer schrok hij van de knal he? Was wat nerveus altijd he, ome Ton.

Ja dat kwam ook door de struma die hij had he.

- Struma is iets met de schildklier.

Het eerste wat wij zagen waren de Duitser, die liepen in de Koekoekstraat. Wij woonden boven, daar boven de bank en dan stonden ze met de geweren naar boven gericht. Maar ze hebben niet geschoten.

- Hadden jullie dan 's avonds ook alles verduisterd?

Ja, wij gingen natuurlijk meteen terug. Maar ze hebben niet geschoten.

- Ja dat vertelde Ome Ton welleens dat de ramen helemaal afgeplakt waren, want er mocht geen licht doorschijnen.

Ja met Zwart papier.

- Luisterden jullie naar Radio Oranje?

Ja maar dat mocht ook niet. Van mijn buurmeisje, Rieki Brinkers was dat, en die had de berichten altijd he. En die kwam dan 's avonds de berichten voorlezen. Dan deden we een gaslamp aan en dan stond zij onder die lamp stiekem al die berichten voor te lezen. Levens gevaarlijk hoor!

- Als je er over nadenkt wat een rare tijd dan he. Maar er brandde dan ook niks op straat dan, geen lantaarnpalen.

Nee het was pikkedonker. Want vader die ging er een keer uit, en toen was het zo donker, met een sigaar en toen kwam hij terug en die sigaar scheen in de ruiten. Oh god die man schrok zo van zijn eigen.

- Ja oh jeetje dat is zo fel dan!

- Ik weet wel dat toen ik geboren werd, dat alles op de bon was voor mijn ouders. Voedsel voor mij.

Ja en de hele dag geschreeuw (plagerig).

- Ja dat heeft er niks mee te maken (lacht)

Nee hahaha maar het is wel zo!

- Lastig kind

Ja.

Remi Poppe, oud-lid van de Tweede-Kamer namens SP.

Antwoord eerste mail:

Mijn insteek voor vragen was aan te tonen dat militairen, meestal jonge, in oorlogsomstandigheden vaak in traumatische omstandigheden terecht komen. Was toen ook actief met grootaantal veteranen met PTSS, om tot een veteranenwet te komen die nazorg en steun verplicht. In geval Chris Meijer herkende ik veel van de verhalen van veteranen. Hij deserteerde niet, maar trok zijn stelling terug , in uniform en met hele bemanning, openlijk dus. Ze hadden ondeugdelijke ammunitie etc. En slechte verbindingen. Doodstraf was ook nog eens als 'voorbeeld stellen' geëist door hoge officieren... wat ook nog tegen de regels van militair strafrecht was. Mijn vragen waren bedoeld aan te geven dat Meijer gebruikt is om onmacht militair apparaat in oorlogsomstandigheden te verdoezelen en af te schuiven op 'Jan soldaat. De antwoorden bevestigden dat dit nog steeds het geval is. Momenteel zitten we op onze boot in Zeeland, en blijven daar nog tijdje in afwachting ontwikkeling pandemie. Weet dus verder niet veel over 'zaak' Meijer, dan dat rehabilitatie terecht zou zijn!

Na deze eerste mail is er een tweede mail gestuurd met een aantal vragen:

1. Hoe kwam u achter het verhaal van Johan Christiaan Meijer? Waar heeft u het verhaal voor het eerst gehoord?
2. Wat was toen uw visie over deze gebeurtenis in die tijd?
3. Er is naast uw eigen vragen aan de Tweede Kamer al eerder iemand geweest die het verhaal van sergeant Meijer heeft aangekaart, waarom heeft u er voor gekozen om in 2010 de zaak weer te heropenen?

4. Inmiddels is het 10 jaar geleden dat de zaak werd heropend, wat is nu na een aantal jaar uw visie op de gebeurtenis? Zijn er in deze jaren dingen veranderd, zo ja kunt u hier wat meer over vertellen?
5. Vind u dat Johan Christiaan Meijer gerehabiliteerd moet worden? Waarom wel/niet?
6. Zijn er nog andere onderdelen die u kwijt wil over dit onderwerp?

Het antwoord hierop was:

1. Er kwamen toen (weer) publicaties over de zaak sergeant Meyer. Ik was toen druk met (mee)werken aan een Veteranen wet. Had daarbij intensief contact met getraumatiseerde veteranen (PTSS) van oorlogsmismissies. (<https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vig3a53stxuj>). Ze werden zeer slecht behandeld door defensie. Daarin herkende ik iets van een onzorgvuldige behandeling van militairen, die ik terug zag in de behandeling van Meyer. Daarom ben ik de zaak Meyer nader gaan bekijken en dat leidde tot mijn vragen.
2. De oorlogsomstandigheden in acht genomen maakte sergeant Meyer (22 jaar!) wel ernstige fouten door zijn stelling met de bemanning te verlaten (en een tweede stelling waarvoor hij verantwoordelijk was niet te informeren) , en niet onmiddellijk bij de eerste de beste gelegenheid zich te melden. Maar dat is nog iets anders dan deserteren. Hij trok met zijn kameraden het uniformen niet uit, nam het kanon achter een vrachtwagen mee en was niet van plan stiekem naar huis te gaan. Bij de zaak voor de krijgsraad zijn veel fouten gemaakt. De invloed van een generaal op de krijgsraad, hij zou benadrukt hebben dat er een voorbeeld gesteld moest worden, en het snelle niet

volgens de regels uitgevoerde vonnis, de executie. Dat erkent de minister ook in antwoord op mijn vragen.

3. Ja er is heel wat gepubliceerd over deze kwestie o.a. al vroeg door Loe de Jong in Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog.
4. Ja er is nu een Veteranenwet met de plicht van de overheid, defensie, voor een bijzondere zorgplicht voor, na en tijdens missies waar 'de politiek' militairen naar oorlogsgebied sturen.
5. Ja dat vind ik nog steeds omdat het vonnis buitenproportioneel was (ook toen in die omstandigheden) omdat Meyer niet uit het leger deserteerde maar wel ernstig fout zat door zijn stelling op deze wijze te verlaten. Het strafrecht, ook het militair straf recht is nu niet en toen niet bedoeld om 'een voorbeeld' te stellen of 'wraak te nemen', maar om iemand voor misdrijven of ernstige nalatigheden, met de omstandigheden in acht genomen, volgens wettelijk bepalingen te straffen.
6. Nee, behalve dat de vragen en discussie over sergeant Meyer hopelijk tot nadenken aan blijft zetten, over oorlog en geweld.

opdat wij niet vergeten

70 19 APR 45 F36//CA816PT ← 1/7600

